

אוקטובר 2013

תל-אביב תשרי תשע"ד

שנתון של "המרכז המזריצ'אי" בישראל
 יערלעכע אויסגאבא פון "מעזריטשער צענטער" אין ישראל
www.mezriych.org.il
 המערכת, רעדאקציע: תל-אביב, עורך: ד"ר יוחנן ערבות

ביולעטין
נר. 53

מגדל יצחק - 1937

מינץ שמואל - 1956

נוסבנד בועז - 1948

ניישטיין אברהם - 1973

סגל מאיר - 1969

פינדלינג יואב - 1974

פרבמן רפאל - 1973

צוקרמן אהרן - 1947

קופץ בנימין - 1951

שחם חיים - 1973

שפר יעקב - 1948

לזכרם של חללי עירנו שנפלו במערכות ישראל
 40 שנה למלחמת יום כיפור

אלתרמן זאב - 1968

אלכסנדרוביץ בנימין - 1967

בדר אפרים - 1973

בידרמן יואל - 1956

ביימן יחיאל - 1973

גולדמן ברוך - 1948

ווכטפויגל שמואל - 1948

טריואקס בנימין - 1948

כ"ץ יעקב - 1947

לב יעקב - 1973

לזר משה - 1948

חברים ובני משפחות יקרים,

שוב חלפה לה שנה, והנה אנחנו נפגשים. לצערי, מספר חברי העמותה, מדור המייסדים, הולך ומתמעט. אולם לשמחתי, מספרם של חברי העמותה בכלל, אלו שמקבלים מאיתנו הודעות, שמשתתפים בפעילות שלנו, נותר גבוה. לפני מספר חודשים איבדנו את יהודה שטרנפלד, חבר ועד העמותה, שנפטר בדמי ימיו.

יהודה הצטרף לפעילות העמותה ב-1996 לאחר מסע של מספר חברים למזריץ' להקמת האנדרטה בבית העלמין. בין יתר תפקידיו בוועד יהודה כיהן כגזבר, והיה איש הקשר שלנו עם יד ושם. יהא זכרו של יהודה ברוך. השנה, ריכזנו את עיקר מאמצנו בארגון ועדכון רשימות חברי העמותה. זוהי עבודה קשה ביותר, שדרשה זמן רב, וכללה יצירת קשר טלפוני וקיום מפגשים וירטואלים בין השואל למשיב, שלא תמיד הבין במה מדובר. יוחנן, יעקב וטובה, סייעו מאוד לקידום המשימה ונעזרו בחברי עמותה נוספים. אני מקווה שהרשימה הקיימת היום, היא הטובה והמעודכנת ביותר שניתן היה להשיג.

בשנת 1973 התרחשו שני מאורעות מכוננים לישראלים: הראשון היה הקמת להקת כוורת, והשני כמובן מלחמת יום הכיפורים. בעוד שבמצרים ובסוריה חרשו מזימות, ישבו שבעה מופלאים, והקימו את האגדה המוסיקאלית הנקראת כוורת. לא, אין לנו קשר לכוורת, אבל למלחמת יום הכיפורים יש כמעט לכל אחד מאיתנו קשר. רבים מאיתנו השתתפו בה בצורה זו או אחרת, וחלק מהחברים איבדו בן משפחה, חבר או מכר במלחמה זו. נראה כי ככל שנוקפות השנים מסתבר שניתן לכנותה 'המלחמה המיותרת'. אני בטוח שכל מלחמה מיותרת, וניתן להגיע להישגים בכל תחום במשא ומתן, הישגים שיכולים להיות טובים הרבה יותר, מבלי להזדקק לאויבים, לבתי עלמין, לימי שנה, ולשירי מלחמה.

לא אשכח את התחושה שחשתי באחד משלבי המלחמה, כששמעתי שמועות על דבריו של שר הביטחון דאז משה דיין, כמי שאמר שאנחנו נמצאים לפני חורבן בית שלישי. שנים אחר-כך, כאשר פורסמו פרטים נוספים משיבות הממשלה בעת ההיא, הסתבר שכנראה הציטוט לא היה מדויק, אולם האווירה הייתה בדיוק כזו, של ערב חורבן. והמילה חורבן היא זו שמקשרת בין מלחמת יום הכיפורים לשואה. מלחמת יום הכיפורים שינתה את החברה הישראלית במובנים רבים. בין היתר את ההתייחסות שלנו למושגים כמו גבורה, עוצמה וחולשה. אם ערב מלחמת ששת הימים היה חשש מחורבן, או אולי שואה נוספת (כמו הכנה נרחבת של בתי עלמין בכל רחבי המדינה – מכיוון שבמדינה מסודרת צריך ואף ניתן להתכונן לחורבן, 'לשואה'), אזי במוצאי מלחמת יום הכיפורים, לאחר המפגש בין חטא היוהרה לאחר הניצחון במלחמת ששת הימים, לבין תוצאות המלחמה הנוראית הזו, חלה לפתע הזדהות עם החולשה. הזדהות זו פתחה פתח גם להבנה וחמלה רבה יותר כלפי הניצולים, דבר שאפשר, לפי תום שגב, סופר וחוקר השואה, הזדהות עם אלו ששרדו את השואה. לפתע הכוח האנושי, העוצמה האנושית, קיבלו משמעות אחרת במושגי הישראליות.

רשימת שמות חללי מלחמת יום הכיפורים של משפחות יוצאי מזריץ' היא ארוכה, וכמו כל רשימה כזאת היא ארוכה מדי. אנו מצטרפים למשפחות שביום נפילת בנם, בן משפחתם, נפער בתוכם חלל עצום, ששום דבר, גם לא הזמן שחלף, ארבעים שנה, יכולים למלאו. יהי זכרם ברוך.

גם השנה נמשיך לפעול על מנת לשמר את זכרם של יקירינו, בכל דרך אפשרית. הניסיון שלנו, לאחר פניות חוזרות ונשנות של חברים, לארגן טיול משותף לפולין ולמזריץ', כשל. אנחנו לא מרימים ידיים ונשאר קשובים לצרכי החברים, ועדיין מקווים שמהלך זה יופק בהצלחה.

אני מאחל לכל החברים שנת בריאות ואושר.

נפתלי ברזניאק
יו"ר העמותה

וועד עמותת התאחדות עולי מזריץ' בישראל

ד"ר נפתלי ברזניאק – יו"ר * יפה שפילמן – ס. יו"ר * איציק שפילמן – גזבר * גילה שחר – מזכירת הוועד
טובה רשטיק – קשר עם הקהילה, הנצחה ותיעוד * יעקב סליזק – קשר עם הקהילה והתפוצות, חיפוש שורשים,
קבוצות דיון ואינטרנט * יהודה שטרנפלד ז"ל * ד"ר יוחנן ערבות – עורך העיתון * גד פינקלשטיין * אברהם גפני

חברי מערכת העיתון:

ד"ר נפתלי ברזניאק, גילה שחר,
טובה רשטיק וד"ר יוחנן ערבות.
עימוד ועריכה גרפית – אמיר רנדלר
הודפס בדפוס הפיל הוורוד – רמת גן

לעדכון פרטים או להעברת מידע אחר

נא לשלוח מייל לגילה שחר – מזכירת הוועד
e-mail: gilach@post.tau.ac.il

תודות מקרב לב

לאסתר כהאן על עזרתה הרבה בהתנדבות בתרגום מאידיש לעברית
של הכתבות על חללי מלחמת יו"ה"כ מביולטינים מספר 8+11.
לאתר משרד הביטחון "נזכור את כולם" על האפשרות להעתיק את המידע על הנופלים.
לספריה הלאומית ואוניברסיטת תל אביב, על העברת חומרים מהארכיון.
אילנה אוזן "מתדביק" על מציאת ועריכת תמונות השער.
למאיה ערבות על עזרתה בסריקת התמונות והכתבות.
תודה

לזכר יהודה שטרנפלד ז"ל

מאת ד"ר נפתלי ברזניאק

דברים לזכרו של יהודה שטרנפלד ז"ל שנשא יו"ר העמותה ד"ר נפתלי ברזניאק, בבית העלמין בראשון לציון ב-29 במאי 2013: את יהודה הכרתי במסע חברי העמותה למזריץ' ב-1996. מטרת המסע הייתה הסרת הלוט מהאנדרטה שהוקמה בבית העלמין במקום.

רק סמלי הוא, שהיום אני נושא דברים לזכרו של חברנו יהודה בבית העלמין בראשון לציון, עירו של יהודה ושל הוריו מימים ימימה, ומקים לו מצבה וירטואלית, שמי ייתן ולא תשכח.

יהודה הגיע למסע מוכן, כאילו שני הוריו, אביו שנפטר ואימו שעדיין הייתה בחיים, ויתר בני המשפחה נמצאים לצידו. הפתקים עליהם היו נאומיו נמצאו בכיסו. יהודה הכין נאום לכל מקום. יהודה הכיר את המקום כאילו הוא כבר היה במזריץ' למרות שלמעשה היה זה ביקורו הראשון והאחרון בעיר. יתכן וידע זאת מסיפורי הוריו. הוא שימש גם כחזן שלוה את הטיול, כפי שעשה בנאמנות בהתנדבות בכל הטקסים האחרונים של העמותה.

לאחר המסע יהודה הצטרף לפעילות הסיזיפית לעיתים של ועד העמותה. גולת הכותרת של תפקידיו בה, היה מינויו לשר האוצר של העמותה – הגזבר. תפקיד זה מילא בהצטיינות שנים רבות, עד שעיף. אולי המחלה שנמנע מלספר לנו עליה, היא שקינה בתוכו ולבסוף הכריעה אותו היא שהביאה לבסוף להחלטה לבקש פטור מהמינוי מתוך מסירות ללא גבולות לפעילות העמותה.

בכל ישיבה בה נשאל: מי ייצג אותנו ביד ושם יהודה תמיד התנדב.

יהודה עסק בהנצחה, וידע את שמות כל חברי העמותה שנפטרו, או שנפלו במלחמות ישראל. במלאת ארבעים שנה למלחמת יום הכיפורים, אנו עומדים להוציא חוברת שתעסוק בנופלים. יהודה היה המקור העיקרי להנפקת שמותיהם של כל חללי המלחמות, ובקיאותו בנושא הייתה מרשימה בכל קנה מידה.

יהודה, נחסר את המסירות והיושר שלך. יהי זכרך ברוך.

אנו מודיעים בצער רב על פטירתו של חבר הוועד הוותיק והיקר יהודה שטרנפלד ז"ל.

יהודה שרת בוועד העמותה משנת 1997 ועד יומו האחרון. יהודה היה מסור ונאמן עד אין קץ בכל משימה ועניין אליהם נתבקש ונרתם. בנוסף על היותו גזבר מעולה מספר שנים, דאג לייצג אותנו ביד ושם, דאג למצבת הזיכרון של העיירה בבית העלמין בחולון, שמר ואסף כל חפץ של העמותה שפונה מאולם העמותה כשזה נמכר, ולאחר מכן כל ציוד שנרכש אף הוא נשמר בביתו. בזכותו נשמרו חומרי הנצחה חשובים כמו ספרים, עיתונים, לוחות זיכרון לנופלים ועוד.

יהודה ידע את שמות ופרטי כל חללי מערכות ישראל צאצאי מזריץ', אפילו לפני קום המדינה. בזכותו נוכל השנה להזכירם. בשנים האחרונות שימש יהודה גם כחזן באזכרות, ואשתו רוזה לקחה על עצמה לארגן את שולחנות האירוח במפגשים השנתיים.

יהודה המסור והצנוע כבר חסר לכולנו.

"זה ביתי" – ז'בוטינסקי 36 קומה ב', ראשון לציון / יהודה שטרנפלד 28.2.05

זה הבית שהייתי בו משנת שישים וחמש, שלוש שנים שהייתי חייל כשאמא מכינה לחברי החילים כיבוד בבית וכיבוד לדרך ומשנת שישים ושבע עד שבעים ושתיים, שהתחתנתי, זה הבית שהיה פתוח לכל עם סיפורים ממזריץ' עם סיפורים מסיביר משנות המלחמה, סיפורים לשבת, סיפורים ליום חול, עם סיפורי הדואר מפי אבא וחווה הנוער כפר ז'בוטינסקי מפי אמא, עם כיבוד שתמיד היה, מטעמים של אמא לימי חול ושבת וחגים, עם הקוגל והצ'ולט והבורשט ומרק הגליץ והאלצלע וקינח בעוגת לייקח, עוגת דבש והקומפוט עם השזיפים, תפוחי העץ והאגסים, עם משחקי הקלפים של ההורים והחברים בימי שישי ועם משחקי הדומינו של יהודה וחבריו ועם חברות – אילנה שישבו שעות על המרפסת. זה הבית שחיכינו שאבא יחזור מהעבודה מהדואר, זה הבית שדאגתי לו גם בתוכו וגם מסביבו, אפילו שהוא בית פינתי, הוא היה בית מרכזי, זה הבית שבו הנכדים זחלו בין השולחן לספות וסבא דאג שלא יקבלו מכה מהפינות, זה הבית שממול ישנו רמזור ותמיד מכוניות עוצרות באדום ואנו את הרעש מזמן לא שומעים, וזה הבית שלפני עשרים שנה ואחד שנים השתנה פתאום מן שקט מוזר, אבל חי ונושם, אבל בזה החודש שבט תשס"ה נדם הבית. התרוקן מדיריו, הכל נשאר במקומו ומחכה שדיריו יחזרו, אבל הן אינם חוזרים, אבל זה הבית שלי, אני עוד הולך אליו לשתות קפה ועוגיות כמו בימים ההם עם אמא ביחד, וזה הבית שאולי נשאר בו ריח הבישולים של אמא והסיפורים של אבא, אבל אבוי הכל נגמר שום דבר לא יחזור לקדמותו, אבל זה הבית ז'בוטינסקי 36 בראשל"צ. כתב יהודה שטרנפלד הבן של ליבה ויעקב ז.צ.ל. הכתבה נכתבה אחרי פטירת אימו - ליבה ז"ל.

"סופות בנגב" – פרעות 1881-1882

מיומנו של ר' ברוך מאיר רוזנבלום / דינה יגר (נינתו)

ע"י הגויים בסתר ובגלוי גם בערים אשר נשדדו בחודשים שעברו ונהרגו רבים מבני ישראל גם עינו נשים ובתולות ורבות מהם טרפו נפשם ובחרו להם מוות מלעשות נבלה. גם ספרי תורות גללו בחוצות נקרעים לגזרים, כמה נרטבו במים וכמה נשרפו ובני ישראל בערים אחרות היו בפחד גדול ופחדם לילה ויום ולא תאמין בחיים. גם העיר בריסק דליטא נשרף עם דירת אחי, והגויים בכל מקום וחרדה מהם על היהודים והיינו כאן ברעה.

תרמ"ב – 1882

ביום כ"ג אלול תרמ"א נהרג בפה מעזריטץ ע"י הגויים האיש הנכבד מר ישראל אלארינג ואשתו ובתה. גם נשדד בעיר מארינפאל [אוקראינה]. גם נגרשו בני ישראל מכמה מקומות. גם בימים הקדושים היה צער גדול מאוד מהשודדים, גם ישבו הקאמיסיער וכל הגביעסר ולא נמצא אחד מהם אשר ידבר טוב על ישראל וכולם אמרו אשר משחיתים אנחנו את הארץ כלומר רוצחים שודדים ויונקים דם עם הארץ בכשרון אשר יש לנו, רק בחודש זה לא נגמר. גם בחודש זה היו הפחד גדול מאוד כי נשמע דברי הקאמיסיער נגד בני ישראל, גם נגזר ת"צ (תענית צבור) בכל ערי ישראל.

תרמ"ב – 1882

אור ליום ו'עש"ק י"ט מרחשון ילדה אישתי בת למז"ט שמה ליבה שרה. גם בחודש זה נשרף בית ? בווי [וינה] עם 600 ובתוכם 450 מבני ישראל. בחודש טבת נשדד ביום חגם העיר ווארשא ברצח ונתגבר הפחד כל מדינת פולאן, נגזר ת"צ בכל עיר ועיר ומכל הערים שלחו מעות, לו גם נתעורר מדינת עיינגלאנד [אנגליה] נגד הרצח הנעשה בבני ישראל, רק כלום זה לא עזר לנו. בחודש זה (ניסן) נשדד העיר באלטע [אוקראינה]

ר' ברוך מאיר רוזנבלום נולד ב 1858 בעיירה בריסק דליטא. בשנת 1876 התחתן עם פייגא לבית אייזנברג מהעיירה מזריץ. בשנת 1883 עלה לארץ עם קבוצה של כ 20 אנשים מהעיירה מזריץ אשר הקימו את המושבה "יסוד המעלה".

מה גורם לצעיר בן 25 נשוי ואב לילדים לעזוב את המשפחה ולעלות לארץ?

ביומן אותו כתב בדייקנות רבה מתאר ברוך מאיר את התקופה:

תרמ"א – 1881

בחודש זה (אייר) יצא המיניסטר (מיכאל) לוריס מלינקוב ממדינתנו ונתקבל במקומו הצורר (ניקולאי) איגנאטייב י"ש (ימח שמו), גם במקומות רבים נתחלפו השרים ונתקבלו רעים במקומם. [שר הפנים מלינקוב התפטר ובמקומו מונה איגנאטייב שהוביל מדיניות אנטישמית שגרמה לפרעות].

בחודש זה נשדד ונשרף ערים גדולות וקטנות כמו עשרים ערים במדינת וואלין [אזור באוקראינה]. גם במדינת ליטע נשרפו כמה ערים ע"י עושי רישעה. בחודש זה (ניסן) מתחילה הממשלה לחדש גזרות רעות ונגרשו ישראל מכמה מקומות ברוסיה וגם נשרפו כמה ערים במדינת ליטע ווואלין.

גם בכל המקומות נתחברו הגויים לחבורות וסדרו פגישות לממשלה נגד בני ישראל וכולם אמרו אשר אנחנו מכת המדינה ואנחנו יונקים את דם הארץ ומזה נתרבו עוד יותר הגזרות.

בחודש זה (תמוז) נשרפו ערים גדולות כמו עיר מינסק ישן ויצא האש בעשרים מקומות בעיר בפעם אחד גם עוד ערים גדולות וקטנות במדינת ליטע גם מקומות סביב הגבול.

תרמ"א – 1881

(תמוז) גם נהרגו אנשים ומשפחות רבות מבני ישראל

עש"ק הלכתי להתפלל תפילת מנחה למקום הקדוש הזה, והייתי שם בירושלים עד יום ב' כ"ב שבט וחזרתי ליפו. יהי רצון שיעזרני יתן להיות על מקומי ונחלתי. ביום ו' עש"ק ב' בחודש ניסן תרמ"ד באתי לשלום פה לצפת וביום א' ד' ניסן נסעתי פעם הראשונה לנחלתנו בארצינו הקדושה, ותהיה היא טובה ומבורכת מאוד ועזרנו בהצלחה לאורך ימים ונזכה לישועה. ביום א' י"א ניסן בא ר' שבתי הכהן עם ר' יחזקאל הכהן לנחלתנו. ביום י"ט סיון באו לנחלתנו כולם ר' אברהם ור' שבתי עם ב"ב (בני ביתם) וקבעו דירתנו במושבנתנו יסוד המעלה. יהי רצון שיהיה בהצלחה וברכה וכת"ס (כל טוב סלה).

הפרעות שהתחוללו בשנים 1881-1882 אותם מתאר ברוך מאיר ביומן קבלו את הכינוי "סופות בנגב". הכינוי נבחר לפרעות בעיתונות העברית ברוסיה, במטרה לעקוף את הצנזורה הצארית, והוא ציטוט מנבואת החורבן של הנביא ישעיהו:

"מִשָּׁא מְדַבֵּר יָם כְּסוּפוֹת בְּנֶגֶב לַחֲלָף מִמֶּדְבָּר
בָּא מֵאֶרֶץ נֹרְאָה" (כ"א, א).

השם מציין את פריצתן של הפרעות כסופה, ואת העובדה שהתחוללו בדרום (נגב)-מערב האימפריה הרוסית.

"סופות בנגב" היה הגורם החשוב שתרם להופעת תנועת "חיבת ציון" ממנה יצאו אנשי העלייה הראשונה, ששמה לה למטרה את רעיון השיבה לארץ ושיבה לעולם היהודי.

מקריאת הקטעים ניתן לחוש את סערת הנפש שעוברת על ר' ברוך מאיר עד שקם ועשה מעשה! הקים יחד עם צעירים נוספים את חברת "נחלת שדה וחרם". בשנת תרמ"ג נוסדה החברה שהייתה מורכבת מיהודי מזריץ ובריסק שקראה לקום, לעלות לארץ, לעבוד את האדמה, ולהקים בתי מסחר ובתי חרושת !!!

ברצח שלא היה כך מקודם, כי נהרגו רבים מבני ישראל במיתות משונות מאוד, חתכו אנשים לגזרים, גם בטן נשים, גם ענות נשים ובתולות ורבות מהם טרפו נפשם ורבות נשארן משוגות מצער ופחד.

תרמ"ב – 1882

גם נעשה עלילת דם באינגאריאן [הונגריה], יצאה בדעה נערה נצרית ואמרו הגויים אשר בני ישראל שחטו אותה. [עלילת טיסאסלר בהונגריה]. גם נשדדו עוד ערים רבות סביבות באלטע כמו עשרים ערים גם נשרפו ערים רבות.

העלילה באינגאריאן עוד לא נפתרה נוברג אוחז בבית האסורים עשרים איש נכבדים

יום ב' ה' אייר נשרף נחלתי אשר לי מחותני ז"ל. [במזריץ] גם בחודש זה נשרפו ערים רבות ע"י הגויים. העיר קאמיניץ פודלסקי וכל סביבם גם קאוונע [קובנה בליטא], ועוד ערים בליטא וואלין ופולאן, וגם מבני ישראל נסעו לאמערקע וארץ ישראל. ואנשים נסעו לאמערקע מצאו צרות רבות ורעות על הדרך שם - רק לא נסעו אנשים ישרים ונגידים. ומאז נסעו רבים לארץ ישראל לעבוד את האדמה גם בפה נתחברו עם בני בריסק לחבורה אחת עשרה איש מפה.

העלילה באונגריאן עוד לא נפתרה לטוב ומזה נצמח שם רעה לבני ישראל ואיתחיל העם לשדוד בכמה ערים רק הממשלה לא נתן להשחית ולחבל כמו ברוסיה. יעזרם יתן ויפתאר העלילה.

בחודש זה יצאו גזירות גדולות לישראל שלא ישבו בכפרים, שלא יקנו ולא ישכרו שדות ועוד דברים רעים לפרנסת בני ישראל. וביום כ"א בחודש זה (סיון) ירד הצורר איגנאטאייב מפקודתו ונשמע הרינה במחנה ישראל כן יעזרו ייתן ולא יוסיף עוד לייסרה. רבים מבני ישראל נסעו לארץ הקדושה וכספם בידם לעבוד את האדמה ולעשות מסחריים ובתי חרושת - רק העניים שנסעו סבלו רעב.

תרמ"ג – 1883

ברח' ניסן נסע מפה בשליחותנו ר' לייב ראובן עם מעות לקנות שדות עוברינו.

תרמ"ד – 1883

ביום ד' י"ד שבט עומדות היו רגלינו בשערי ירושלים וביום הזה הלכתי עם ידידי למקום מקדשינו. וביום ו'

משפחת רוזנבלום - מעזריטש / דינה יגר (נינתו)

הפוגרומים שהתרחשו בשנות השמונים על האוכלוסייה היהודית ברוסיה חוללו מהפיכה בקרב היהדות הרוסית ועוררו את רעיון "חיבת ציון". ברוך-מאיר היה בין עשרת הראשונים שנתפסו לרעיון החדש ויחד הקימו את חברת "יסוד המעלה" לרכישת קרקעות בארץ ישראל עבור יהודי העירה שיהפכו לעובדי אדמה.

בשנת 1883 הקימו "חברה" של 22 חברים מאנשי מעזריטש ושלחו שליחים לרכוש אדמות בארץ ישראל ולהתיישב בה. ברוך מאיר הצטרף לשליחים אשר רכשו בגליל אדמות ממשפחת אבו מצפת והקימו את המושבה "יסוד המעלה". שבע משפחות ושלושה בודדים וביניהם ברוך-מאיר היו הקבוצה הראשונה שעלתה על הקרקע. בעקבות מכתב מאביו חוזר ברוך-מאיר למעזריטש אל משפחתו ומתחיל לפעול בעיירות אודיסה, וארשה ובייליסטוק לרכישת אדמות א"י ועליה לארץ. הוא נסחף עם רעיון המדינה היהודית של הרצל. אשתו מנהלת את

ר' ברוך מאיר רוזנבלום נולד בעירה בריסק דליטא ב-ב' סוכות תרי"ח 4.10.1857. לאביו הצדיק הידוע ר' שלום מנשה שהיה ראש ישיבת "בית המדרש הירוק" בבריסק דליטא, ואמו ליבע-שרה.

בשנת 1876 נשא לאשה בעצת הוריו, את פייגא איזנברג בתם של וולף-בר איזנברג וסורה לבית פפרמן מהעיירה מעזריטש ועבר לגור בבית חמו. חמו שילם הון רב בעד הזכות לזכות בחתן והתחייב לתת מזונות לזוג הצעיר כדי שברוך מאיר יוכל לעסוק אך ורק בלמוד התורה. עקב מותו של חמו נאלץ ר' ברוך מאיר לעזוב את לימוד התורה ופתח חנות לפרנסת המשפחה.

ל ר' ברוך מאיר ופייגא רוזנבלום נולדו 11 ילדים. חמישה ילדים נפטרו בשנת חייהם הראשונה ו 6 ילדים הקימו משפחות וחיו במעזריטש.

הנייה ואלתר אלטשולר (ניספו בשואה)

"משחקים שח" < מימין משה רוזנבלום (חבצלת), הנייה רוזנבלום ושלמה לבנגליק (אבי)

< בנות משפחת רוזנבלום: יושבות מימין בלשה רוזנבלום לבית זונשטיין והנייה אלטשולר.

החנות והוא משוטט בין ערי פולין וקהילותיה לדרבן ולעורר את אחיו לרעיון תחיית העם והארץ. בשנת 1908 השתתף כציר מטעם מעזריטש בקונגרס הציוני בהמבורג. אחרי מותה של אם המשפחה בשנת 1910 המשיך ר' ברוך מאיר לנהל את החנות בעזרת בתו הבכורה לאה לבנגליק.

בשנת 1926 עלה לארץ והתיישב בשכונת מרכז מסחרי בתל אביב. בזכות אמונתו ופעילותו הציונית עלו בנותיו ובניו עם משפחותיהם לארץ. בת הזקונים הנייה נשארה עם בעלה אלתר אלטשולר ובניהם נתן ודב בוילנה. הנייה, בעלה אלתר ובנם דב נספו במחנה ההשמדה מיידנק. הבן נתן שרד כפרטיזן ועקבותיו נעלמו.

רבי ברוך מאיר רוזנבלום כתב – במשך 60 שנה – יומן, המתאר את חיי משפחתו, חיי הקהילה היהודית במעזריטש, בבריסק ובקהילות נוספות. ביומן מתוארים אירועים כלל עולמיים, יהודיים וארץ-ישראליים. קטעים מהיומן הכתוב עברית, תורגמו לאנגלית ומופיעים באתר

<http://www.brest-belarus.org/bc/RozenblumDiary/overview.i.html>

< משפחת לבנגליק בלשה וחנה: יושבות מימין לאה לבנגליק לבית רוזנבלום ובלשה רוזנבלום לבית זונשטיין עומדים מימין הבנים יעקב, משה ושלמה לבנגליק וחנה הולצמן לבית רוזנבלום.

אמא פולניה וסגירת מעגל / נפתלי ברזניאק

לא בפולנית ולא ביידיש. חשבנו שאלו השפות של שם, שפות גלותיות. אני גם מצר על כך שהם לא נלחמו על מה שאנחנו לא ידענו אז, כמה כוח יש לידע, ובמיוחד לידע הלשוני.

אני בטוח שגוטה, או טובה, אימי זיכרונה לברכה, אילו הייתה צופה במעמד זה, הייתה מנפחת חזה, מרימה ראש, והולכת במקום כמלכה. אם לא מלכה, אז נסיכה. כל צניעותה הייתה נעלמת, ושמחתה וגאוותה היו עוברות כל גבול אפשרי.

בעבר, כשהודעתי לה, שאני מתכוון לשאת הרצאה בכל מקום בעולם, יהיה זה בירושלים, בתל-אביב, בניו-יורק או בהונג-קונג, היא הייתה מבקשת ממני שלא להתגאות, וגם לא לספר לאיש, "כדאי שלא ידעו" הייתה אומרת "מחשש לעין הרע".

אז זהו, אימא יקרה, לא משנה היכן את נמצאת, יצא לי לסגור מעגל, ועכשיו את יכולה ללכת זקופה וגאה, ולהתגאות בצאצאך, כמו אימא פולניה אמיתית. ואל תשכחי לספר לאבא!

אינני יודע לכמה מכם הייתה אימא ורשאית. אימא פולניה זו לא חוכמה, את זה לכולנו יש או היה. גם אינני יודע כמה מכם נתנו הרצאה בוורשה. אז לי יצא. אינני יודע אם לומר לשמחתי, אבל הזדמן לי לתת הרצאה בוורשה.

כן, לפני מספר שבועות עמדתי מול קהל פולני לא גדול, בבירת פולין והרציתי. ההרצאה ניתנה באנגלית, שפה שמעטים מבינים שם, והיא תורגמה סימולטנית לשפת האם של המקומיים; אני אומר משפט, והמתרגמת מתרגמת משפט. וכך, לי יש זמן להתבונן בקהל שנראה קשוב, וגם להרהר על מה שבאמת הייתי רוצה לדבר איתם. אבל, כל העת חשבתי על כך שסגרתי מעגל. נכון, לא אני פתחתי אותו, ולא אני שנוולד שם, אבל אם לא אימי, אז לפחות אחד מצאצאיה עשה זאת. הייתי הרבה יותר שמח, ואולי גם נינוח, אילו, ורק אילו, ההרצאה הייתה ניתנת בעברית, ומתורגמת לפולנית. ייתכן שאז, תחושות סגירת המעגל היו עזות או בעוצמה רבה יותר. לצערי, ואני אומר זאת היום במרחק של שנות דור ויותר, אני מצטער על כך שלא אפשרנו, לא אחי אבי, לא אחותי שרית, ולא אנוכי, להורינו לדבר בבית

חברי עמותת התאחדות עולי מזריץ' בישראל
מתאבלים על פטירתה של

מינה רזניק ז"ל

לבית זבילבסקי
שהלכה לעולמה ב- 20/12/12
ומביעים תנחומים למשפחה

חברי עמותת התאחדות עולי מזריץ' בישראל
מתאבלים על פטירתה של

רבקה הולנדר ז"ל

שהלכה לעולמה ב- 27/3/12
ומביעים תנחומים למשפחה

המילה הכתובה תשאר לנצח / אורי וגלי ורשאי

גד פינקלשטיין בהשקת הספר

עותקים מן הספר חולקו לחברים ומכרים, ונמצאים כיום בספריית יד ושם, במוזיאון השואה בקיבוץ לוחמי הגטאות, בספריית מכון משואה, ובבית נשיא המדינה מר שמעון פרס. קוראי הספר כולם התפעלו והתפלאו מכח הישרדותו וגבורתו של סבנו, שגם בשנתו התשעים זוכר כל פרט וחי מחדש את חוויותיו, מוכן לספר אודותיו לכל מי שרק רוצה לשמוע. סיפורו הוא סיפור של ערכי משפחה ועבודה, עצמאות והישרדות, תעוזות נפש ותקווה.

את מלאכת ההנצחה מלווה דמותה של סבתנו יונה לבית טנדטר ז"ל, שנפטרה בשנת 2005, אשר סיפור חייה נשזר בסיפורו של סבא. גם היא, ילידת מזריץ', שרדה לבדה את השואה, עלתה לארץ ישראל והקימה עמו משפחה וחיים חדשים.

"לך! אולי אתה?..." יהיה כאמור לזכרון ולתיעוד גם לדורות הבאים, כפי שנאמר: "המילה הכתובה תשאר לנצח".

"זוהי העיר שלי. העיר שברחובותיה למדתי ללכת, שפינותיה הסמויות היו למגרש המשחקים שלי. החנויות שהיו שייכות למשפחתי עמדו במרכז הרינעק, בראד, שם עבדתי בנעוריי. בעיר זו נולדו ומתו אבותיי, בה נולדתי אני וממנה הושלכתי".

בחנוכה תשע"ג יצא לאור ספרו של סבנו גד פינקלשטיין "לך! אולי אתה?..." ובו סיפור חייו. גד החליט להעלות על הכתב את קורותיו לזכר משפחתו האבודה שנספתה בשואה, למען המשפחה שהקים בארץ ישראל, וכהנצחה לדורות הבאים. במשך כשנה ישב גד וסיפר את סיפורי חייו, נצמד לעובדות אותן הוא זוכר במדויק גם לאחר עשרות שנים, מימי ילדותו אשר בעיירה מזריץ', דרך סיפור הישרדותו המטלטל בתקופת השואה, ועד לעלייתו ארצה והקמת חיים חדשים בה. עד היום חקוק בזכרונו משפטה של אימו "לך! אולי אתה תנצל..." – ציוויה של אם לבנה לברוח ולנסות להציל את עצמו בעוד היא ושאר בני המשפחה נשארים במסתור בעיירה. בזכות אותו אינסטינקט אימהי שרד גד את השואה לבדו, כאשר שאר בני משפחתו לא זכו לאותו גורל ובסופו של דבר נספו במהלך המלחמה. לאחר תלאות, רעב, מחנות עבודה וריכוז מהם הצליח לברוח, הסתתר סבא במשך כמה חדשים בבור אשר חפר ביער. באפריל 2011, במסע שורשים משפחתי לפולין, מצאנו את הבור ביחד עם סבא, כמו גם את מקום קבורתה של אימו בקבר האחים בבית הקברות במזריץ'.

לקראת שנתו התשעים הקדיש גד את זמנו ומרצו למפעל ההנצחה בדמות הספר שכתב, מסעות חוזרים ונשנים לארץ מולדתו בעקבות תחנות חייו, הפקת סרט אשר מלווה את אחד המסעות, ולוחית זכרון אשר הציב במוזיאון לוחמי הגטאות, יד למשפחתו שנספתה בשואה. הספר יצא בעזרתם של בני המשפחה וחברים קרובים אשר ליוו את תהליך כתיבתו והוצאתו לאור: הילה טימור אשור, אורית רוט בתם של משקה ויוסף גרינברג ז"ל, בעלה אברהם רוט ובתם נטע רוט, מיקי ושרון ארגמן וידידים נוספים שנתנו ידם למלאכה.

החיפוש אחר הישראליות /

שרית פרידמן-ברזניאק בשיתוף תמר הררי

תמר ואני החברות הכי טובות.

הכרנו לפני שנים רבות בזכות בני הזוג שלנו שהיו חברים, והצטרפנו שתינו לחבורה שלהם בהפרש של כשנה. במהלך השנים הקשר בין שתינו הלך והתהדק, והחיים שבחרנו הובילו אותנו בדרך די דומה: שרתנו בצבא, למדנו באוניברסיטה, הקמנו בית, נולדו הילדים, טיפחנו חברים, עשינו קריירות, רבנו והשלמנו, חגגנו, התעצבנו, התלבטנו, נסענו יחד לחופשות, עזרנו ונעזרנו.

עם השנים גם פגשנו את המשפחות המורחבות שלנו, את ההורים, את האחים ואת האחיות וביקרנו בבתים שמהם הגענו. ההורים שלנו והבית שבו נולדנו וגדלנו, תמיד היו נוכחים בשיחות שלנו, הוריי משה וגוטה ברזניאק ז"ל, וההורים של תמר יפה ואמנון הררי, יבדלו לחיים ארוכים.

באנו מבתיים כל כך שונים ועם זאת כל כך דומים. חשבתי שאת הסיפור הזה אני רוצה לספר.

אני רוצה לספר את הסיפור הזה כי מאז שהייתי ילדה, בת לניצולי שואה, אני עוסקת בזהות העצמית שלי. החברות שלי עם תמר, שאביה יליד הארץ, חידדה אצלי את התחושות והמחשבות הקשורות לזהות ולישראליות. תמר הררי נולדה בכרכור, מושבה חקלאית בצפון השרון. אמה, יפה הררי לבית זומבק-אלוני, ילידת פולין, עלתה ארצה לפני המלחמה כילדה קטנה, גדלה בתל אביב, חניכת השומר הצעיר, נישאה לאמנון הררי בן למייסדי כרכור וגרה בכרכור מאז ועד היום.

אמנון הררי "הצבר לדוגמה" נולד בארץ ב-1930. כילד קטן היה פעיל בהגנה ונאלץ לשקר את גילו כדי להצטרף לפלמ"ח לחטיבת "הראל". הוא שירת בבית הערבה עד הפינוי, נפצע בקרבות על הדרך לירושלים בתש"ח, חקלאי אוהב אדם ואדמה.

אני נולדתי וגדלתי בתל-אביב.

אבי נולד וגדל במזריץ' שם תפשה אותו המלחמה כשהיה בן 22, חייל בצבא הפולני. תקופה קצרה לאחר תחילת המלחמה הוא נפל בשבי הגרמני, שוחרר, חזר לעירו עד שנשלח למחנות ההשמדה מיידנק, אושוויץ

ובוכנוואלד, ממנו שוחרר. הוא עלה לארץ בשנת 1945 ושנה לאחר מכן פגש בתל אביב את אימי ונישא לה אחרי תקופת היכרות קצרה מאד.

אימי, גוטה לבית רוכמן-גורפינקל, נולדה בוורשה פולין. בעלה הראשון, בן העיר מזריץ' - לו נישאה לפני פרוץ המלחמה, הבריח אותה ואת משפחתה במהלך המלחמה לעירו בה התגוררה איתנו ואחרי שניספה בלעדיו. בסוף המלחמה עלתה ארצה, אלמנה בת 27. אין לי ספק, שההיסטוריה המשותפת הקשה של שניהם, שהתחילה עוד לפני פרוץ המלחמה, היוותה גורם מאחד ויצרה הבנה משותפת, עמוקה וטעונה.

בבית הזה נולדנו, שני אחיי ואני, ומכאן התחילה שאלת הזהות שלי.

אני מודה. לא רציתי להיות בת של "גלותיים" ו"ניצולים". לא אהבתי את שמי - שרה, שניתן לי כמובן לזכר שתי סבותיי, לא אהבתי שמדברים בבית יידיש, לא אהבתי שכל הזמן מספרים על מזריץ' ועל השואה, לא אהבתי שדוחפים לי אוכל לפה, כי צריך לגמור מהצלחת העמוסה לעייפה ושדוחפים אותנו לקרוא וללמוד ולהשכיל ולהתחבר רק עם ילדים שהיו תלמידים טובים שקראו ספרים והצליחו בבחינות. לא אהבתי שלקחו אותי לבית חרושת של חברים של ההורים מפולין לקנות בגדים. הכול נראה לי פולני וגלותי וישן ומפחיד. הרגשתי שאני גדלה בתוך אסונות ממשיים. כולם מתו להם. כולם מתו לי. כך גדלתי. וככה לא רציתי לגדול.

רציתי להיות ישראלית אמיתית, מבית שמח, בלי אסונות, בית שמדברים בו עברית בלי לטעות וללא מבטא, ושצוחקים בעברית, ובונים את הארץ העברית. רציתי בית שלא מתביישים להביא אליו חברים. רציתי שיקנו לי בגדים בחנויות שהחברים שלי קונים ולא בבתי חרושת ונעליים לא בנווה שאנן ובלי לעמוד על המקח. החיפוש אחר הישראליות תמיד היה שם. גם בצבא, גם באוניברסיטה וגם בפגישות עם חברים.

ואז פגשתי את תמר שייצגה עבורי את מה שחיפשתי כל השנים.

< אמנון הררי בשדות כרכור

משהו נכון באופן שבו ההורים שלנו גידלו אותנו. כשאני שואלת את תמר מה היא יכולה להגיד על המטען הערכי שהיא הביאה מהבית, צפים ועולים הערכים של הסתפקות במועט, של אהבת הארץ, של כבוד האדם, של הגינות, של נדיבות, של נתינה ושל יושר. היא קוראת "שיעור מולדת" למה שקיבלה מהבית הפלמ"חניקי שלה.

כשתמר שואלת אותי את אותה השאלה, אני מוצאת את עצמי, למרבה הפלא, משיבה לה באותן המילים.

< תמר הררי לבית ברזניאק

< משה ברזניאק

תמר הייתה מבחינתי הישראלית האולטימטיבית: בת ליליד הארץ, חקלאים ממושבה, ממשפחת מייסדים שהגשימה את הציונות: אמה שהייתה בהכשרה ובגרעין של השומר הצעיר שהקים קיבוץ ושירתה בצבא בחיל המודיעין, אביה שהיה איש פלמ"ח ולוחם במלחמות ישראל. בבית של תמר דיברו רק עברית ובמבטא צברי. תמר גדלה בבית בלי חרדות וללא איום קיומי. היא לא עסקה בשאלות של זהות, והייתה שמחה תמיד להיות הנכדה של בת שוע, הבת של אמנון הררי, כרכורית מלידה ולחיות דור שני לפלמ"חניקים המהוללים. היא ייצגה עבורי את התרבות הכי ישראלית שכל כך רציתי להיות חלק ממנה.

תמיד הייתי עסוקה במה שתמר ייצגה עבורי, וביתר שאת בשנים האחרונות כשהפכה לאורחת קבועה באזכרות השנתיות של מזרץ', נושאת על צווארה את התווית המציגת את שמה תחת שם משפחתי. רציתי להבין מה מחבר אותה אלינו.

תמר אומרת שזו שאלה שהתשובה עליה מורכבת. עם ההתבגרות שלה הכאב של ניצולי השואה מתקרב אליה, הרצון להבין אותם גדל ואיתו גם הרצון האישי להבין אותי ואת הבית שבו גדלתי וכשהיא מתבוננת עלי ועל אחיי באהבה ובהערכה רבה היא מבינה, שהיא

רימונים וחושן לספר תורה

תרומה לכנסת ישראל / שמעון מלכה

בשנת 1976 הכנסת קיבלה תרומה מאת גב' שרה נוסבאום שני רימונים וטס מכסף לספר תורה לע"נ הוריה אברהם והלה נוסבאום, על הרימונים והטס חרוט בעברית ובאנגלית: חברה קהילת יעקב אנשי מעזריטש. לא ידוע מקור התרומה. אני מחפש לאתר את התורמים או את בני משפחותיהם ולשמוע מהם על הסיפור שעומד מאחורי הרימונים. אודה לכם מאוד אם תוכלו לסייע לי באיתור המידע הדרוש.

בכבוד רב, שמעון מלכה
דובר ועדת החוקה, חוק ומשפט
דובר הוועדה לבחינת בעיית העובדים הזרים
02-640-8807 0506-2300-60

נייר מסמכים של ארגון המזריצ'אים בניו יורק
מסמך נמסר באדיבות ע"י גב' לינדה סולומון, ביתה של
ברטה (ברדי) סולומון לבית גלטמן ז"ל – מזכירה של
אירגון יוצאי מזריץ' בארה"ב.

תרגום ספר יזכור של העיר מזריץ' – שיתוף פעולה עם אירגון הגנאולוגי (אילן היוחסין) היהודי / יעקב סליזק

נתונים ההלך וגדל כל העת, משאבים, ואמצעי חיפוש רבים מאוד. נכון להיום, יש לארגון יותר מ- 20 מיליון רשומות, ויותר מ- 400,000 משתמשים רשומים. אתר הארגון מספק מקור ידע ברשת כחלק מהשרות הציבורי שלו.

אנו שמחים לבשר לכם שהעמותה שלנו תרמה סכום כסף נכבד לארגון לטובת תרגום ספרי ה"יזכור" לאנגלית. גיימי קוטלר מארה"ב היא העומדת בראש צוות המתורגמים העוסק בעבודה קשה זו על מנת להגיע להישג מהרמה הראשונה, בהבאת הספר לרשת. כבר היום ניתן לקרוא מספר פרקים כשהם מתורגמים לאנגלית באתר:

http://www.jewishgen.org/Yizkor/Miedzyrzec_Podlaski/Miedzyrzec_Podlaski.html

אנו מודים לכל חברי הארגון והאחרים המאפשרים לנו שתרגום הספרים יצא לפועל. שיתוף הפעולה הזה, תרומותיכם, ותשלום מיסים שוטף הם חלק מהדרכים שבהם אנו יכולים לפעול ולתמוך בעבודה חשובה זו.

תרגום ועריכה טובה רשטיק-דודזון

כפי שמרביתכם יודעים, נכתבו בעבר שני ספרי "יזכור" לכבודם של תושבי הקהילה שלנו. הספר הראשון - די יידן-שטאט מעזריטש - הודפס ופורסם בבואנוס איירס בארגנטינה, ב-1952, ואילו השני - ספר מעזריטש - פורסם בישראל על ידי עמותת יוצאי העיר בארץ.

בעוד שבמהדורה הישראלית יש מאמרים רבים בעברית, אך רבים אחרים ואולי אף יותר ביידיש. במהדורה הארגנטינאית הכול כתוב ביידיש. לצערנו, הבנת היידיש של בני הדור השני והשלישי אינה כפי שהיא של בני הדור הראשון שמספרם הולך ופוחת. קושי זה גדול פי כמה אצל אלו שאינם דוברי עברית כלל.

על מנת לפתור את הבעיה, הארגון הגנאולוגי היהודי החליט לתמוך בפרוייקט מופלא הנקרא - 'פרוייקט ספר יזכור' שבו יתורגמו שני ספרי ה"יזכור" לאנגלית כך שהמידע האצור בהם יועלה לרשת האינטרנט ויהיה זמין לכל המעוניין דרך רשת זו.

לכל מי שלא מכיר, הארגון הגנאולוגי היהודי, שמושב בניו-יורק, הוא אחד מהארגונים המובילים בעולם לא רק לגנאולוגיה אלא גם למורשת היהודית. הארגון הינו עמותה ללא כוונות רווח, והוא קשור למוזיאון למורשת יהודית בעיר. לארגון יש מתנדבים רבים ויש לו אוסף

מה למדתי בגימנסיה (היהודית)

במזריץ' 2013 / גילה שחר

< גרם המדרגות המקורי ממבנה הגימנסיה היהודית

< בנין הגימנסיה ברחוב לובלסקה מזריץ', 2013

גרם מדרגות בודד נשאר מהמבנה המקורי של הגימנסיה היהודית (תמונה מצורפת). נכנסנו לכיתת ההיסטוריה - אולי שם נמצא זיכרון כלשהו. בחזית ארון הספרייה הנעול ראינו סידור תפילות ישן ומשומש בעברית, וזהו! אין זכר לחיים שלפני המלחמה ההיא! ואז חזרתי ל'ספר ההיסטוריה' של מזריץ' ובו למדתי מבנימין גרוסברג (עמודים 231-236) את הדברים הבאים: הגימנסיה היהודית במזריץ' ברחוב לובלסקה הוקמה בשנת 1918. משנת 1926 סיימו הבוגרים את לימודיהם עם תעודת בגרות שהקנתה להם זכות כניסה לכל אוניברסיטאות פולין וחו"ל. תוכנית הלימודים כללה מקצועות כמו מתמטיקה, פיזיקה, גיאוגרפיה, טבע והיסטוריה כללית. עם זאת, דור האבות היהודים ביקשו להעניק לדור הצעיר חינוך ברוח התרבות היהודית וערכיה ולהחדיר בהם את ידיעת השפה העברית, כולל ידיעת תנ"ך וספרות עברית. הגימנסיה הייתה מסונפת לארגון הגימנסיות היהודיות הדו-לשוניות, שמרכז היה בלודז' ופיקח על מקצועות היהדות, שגם בהם הונהגו בחינות בגרות, כולל בגרות בעברית. תקציב הגימנסיה כוסה במלואו בתשלום שכר-לימוד, ללא תקציב ממשלתי, עירוני או ממוסדות הסעד היהודים. מכיוון שהעול היה מוטל על שכמם של

את חזית הבנין של הגימנסיה היהודית ברחוב לובלסקה 57/59 ראיתי כבר מספר פעמים, כמספר הביקורים שלי במזריץ'. בביקורנו האחרון, ביולי 2013 החלטנו להיכנס פנימה. הצצנו, ומה למדנו? חופשת קיץ. אנו מתקבלים באדיבות על ידי מספר מזכירות המאיישות את המשרדים ומבקשים ספרי מחזור או כל מסמך שהוא מהימים שלפני המלחמה. כעבור עשר דקות מגיע לעזרתנו המורה לאנגלית שנקרא במיוחד לכבודנו ועורך לנו סיור בבית הספר. הבניין המרכזי בחזית הרחוב מסתיר מבנים נוספים המקיפים חצר פנימית רחבה המיועדת, כאז כמו היום, למסדרים ולפעילויות לכלל התלמידים. הבניינים משופצים, הכיתות מסודרות ומצוידות, בספריה עמדות מחשבים והקירות מספרים אירועים מחיי התלמידים. וזה בדיוק מה שהכה בנו - התובנה שהקירות מספרים על חיים משנת 1945. כמו לא למדו שם קודם תלמידים בני מזריץ', כאילו לא היו שם מורים יהודיים שהנחילו השכלה לבני נוער יהודים. אז שאלנו - מה אתם יודעים על מה שהיה לפני שנת 1945? שתיקה!

עד שנת 1939 הוציאה הגימנסיה כמאתיים בוגרים ב-14 מחזורים. מחזור ספטמבר 1939 לא התחיל את שנת הלימודים. המלחמה שמה קץ ללימודים היהודיים בגימנסיה. מן הראוי שנשלח לכיתת ההיסטוריה

צולם על-ידי הרשל גולדמן' < בוגרי הגימנסיה היהודית 1938,

קיצה של מזריץ' היהודית

המסע היהודי היוצא בלודז, ראש
 י"ג לעבן (הח'ס החמישי) פיר
 את הריסות הבאת על קצה של
 חורבן היהודים.

הער מורק, כשולח: מיוזמן
הדולמק, הונגט בין הערות ויכוחות.
היהת מוסמכת לסט מלמדת בחצ'
שית המכרות והמורה של, המורה
ושקיות המודד המכונות היו נכרות
בכל המי מילין ושיטתו גם ליצוא
לחורלר, בקיר לאגולד.
הורק, שהיה לפני המלחמה היו
הורק'ים שיתיה (כ"ט חצו הורק).
ישו לה מן מוסין באימניה המלי
יית, המקטעים, והחוריות והמסות
בית, שהו ערבים לחמה, בקיבו
הפולקס והכמהות והכל המרת בדרך
כלל היו מכים בחורין המי חיים יי
הורק'ים.

במסגרת הפגנה הוצגו תצלומים של חתונה
יחיד מלפני חמשה חודשי סיום מלחמת
עיראק, שנערכה בבית לובלין, וקבעה
אתחלתה סעודי ליהודים הערבים וציריה
בית.

[illegible]

בדור-יכל סגולה מוציף סגול רב התא
על התיכונס האצני והמקללו כל המור
של בניו 1940. בערים ועמירות שונות
לא ידעו ציין על פתוח ופחיתותה
ולקוח במודיע במשך יום אחד, בעצם
התחברות הול 14 עד 16 בסך-הכול—

מאת ד"ר ח. שפיץ

מאת: ח. שטיין

טקס על אנשי המסגור הוותיקים
סראוק, כנן: בירור, מידה, האמץ
ויקב, זינה, אגדה, ברוחלה, ריק וא
חיים, שהיו אדומים בקוים, כינוי,
הסתולל מרהיבה, אבריו, אכסיוס של
המאמריה ששבו טראץ באור,
שבו באור המיניו הראשונים קור
חיה חזקה בל כולל בל מניין

בִּנְיָמִין בַּאֲוֹטֶס 1942 מִתְחַלֵּל הַפּוֹרְעֵשׁ
הַבּוֹנוֹי הָרִאשׁוֹן שֶׁל יִזְבוּד מִדְּרִיד לֹא
הָיוּ עוֹלָם מִיָּדָה וְכֻלָּם נִקְרְאוּ
הַקָּצִים חֲסִידֵיהֶם הַמִּזְבִּיעִים הַמְרוֹבֵּה
אֶל מִדְּרִיד כִּיל מִשְׁדֵּי, מִתְקַיֵּם
בִּלְבַּד כִּיל, 3343

האסתר כאן על האדריאס הכיכור של
אנשי בלגאטיוס וזוהי? איין רק זמורה
זאת:

במה דאקטור גרשונסון ירה דבאגאט
 דם ביהרם ביטל קון פ' וורד אטא
 דחזוהו הילול פ' ליל לטווח אה
 פ'י, דבאגאטס סתיה רחא ילום ירה
 זים קסנים באחוה ברלמים וקסרן אד
 יסנים אן סמחנה ראשנים בקר'
 זא

שנים. 965 יהודים נורו במספרים ברי
הלאומאנטיסמית, הגסטפו ושירותיחזקת
הקוראטי - ובחומה של החולות משני
הצדדים. והיה זה המסע האחרון.

ביום סבתאי ובאוקטובר 1942, "היה
זה לעיניו המולד החדש פקדים היצירות
שנכתבו במחנות ביאלה וילנאוהה
ארדון ובר, כשראם בנפשה החדשה
של ארץ ישראל (במסגרת: "הנה מיוש
הארץ"), עמנו האנושי והאנושי והאנושי
עין ב. קראקוב "ישיבה" הרב בארץ
מזרח ודרום, בולין הרב והמחשבה
החדשה פקדים ופקדים מה רשע
המסמך ב. קראקוב מראל קרע, "היה
המסמך שנים במלון וינא, "היה

< כתבה מתוך עיתון

"על המשמר" 27.1.1946

אבא שלי משה באומגרטרן / שלומית שגב

< חוגגים יום הולדת 90 למשה באומגרטרן

אבא שלי משה באומגרטרן, נולד במזריץ' ב-20/6/1919 וניפטר לפני 4 שנים ביולי 2009, שבועות ספורים אחרי שחגגנו לו יום הולדת 90.

שנה מאוחר יותר כראש משלחת בני נוער לפולין התעקשתי להגיע לראשונה גם למזריץ'. שנה אחר כך, יצאתי לקורס מדריכי פולין ביד ושם. בזמן כתיבת שורות אלו אני מתכוננת למסע עם בני נוער כמדריכה ואחותי אמורה לצאת בנובמבר כראש משלחת עם תלמידה.

כמעט כל חייו התנגד אבא שלי לנסיעות לפולין, ב-1954 אבא התחתן עם אמא שלי חיה, ילדת תל אביב צעירה ממנו בשנים רבות.

הבית בו גדלנו, אחי אחותי ואני, לא היה בית של דור שני. לא נלוו לביתנו חרדות, סיפורים וכאב ואם היו כאלו, ובוודאי היו, הם הוסתרו היטב בחיים חדשים שבנו הורי בבית שמח ובחיים חדשים שיצרו.

השואה לא נכחה בביתנו, בבית דיברו עברית, והורי לא היו במעגל הקרוב של המזריצאים שדיברו יידיש

ושיחקו קלפים, בשיכון שבו גרנו היו גברת סוקמן וגברת לוסטיג, הם היו גברות וקראו לילדיהן הביתה בפולנית, השכנים האהובים והקרובים לנו כמשפחה היו ניצולי שואה עם סיפור חיים קשה וכואב ולמרות זאת היינו אחרים. חיינו את ההיסטוריה הישראלית, מחוברים לסיפורי מדינת ישראל הצעירה.

אני לא זוכרת באיזה גיל התחלתי לשאול שאלות ומתי הבנתי שמשפחתו של אבא ניספתה בשואה, אני זוכרת שקראתי ספרים כבר בגיל צעיר מאד, וזוכרת שאחרי "הילדים מרחוב מאפו" שאלתי שאלות רבות, אך תמיד את אמא, העובדה שאבא לא סיפר, כניראה גרמה לנו לא לשאול, ההערות הבודדות של אבא היו גם הן בחצי צחוק, אם היינו מתלוננים על קור, היה אומר שהיה בקור של עשרות מעלות מתחת לאפס, או מעיר משהו על יער, נהר, ולנו זה נראה רחוק וכמעט לא יאומן. היינו קשורים לדודים בעפולה, אחיו של אבי, מאיר ומשפחתו, שהיו יחד כל המלחמה, מאז שיצאו לרוסיה ב-1939. לימים כשבני הדודים שלי עיברתו את השם באומגרטרן לבוסתן שזה הפרוש המילולי של השם, אבי התנגד, ונישארנו באומגרטרן, לאחי קוראים צבי

הדמעה הקטנה / אשר וינשטיין

הדמעה הקטנה

שנשרה לאיטה

מעין ילד

נפחד ורעב

נצנצה רגע קט

ומייד נספגה

בין רגבי האפר

השלו...

ודרך שם קלגס

וחלפו כלי משחית

והיו שם הצל והאור

אך נצנוץ הדמעה

לא נפגע על ידם

בלבנו יחיה

בכל דור.

מוקדש בהוקרה לד"ר נפתלי ברזניאק
עבור אנשי קהילת "מזריץ" בישראל.

כל הזכויות שמורות למחבר ©
לזכר נרצחי השואה הי"ד

באומגרטן על שם האח שיצא איתם לרוסיה, חזר הביתה ונירצח. אחי, אולי לכן אחי רגיש מאד לנושא ומעולם לא היה בפולין, כל הנכדים הבוגרים היו בפולין ובני הבכור היה גם במסגרת עדים במדים, יעלי היא הנכדה השמינית שתיסע בסוכות לפולין ועוד שני נכדים צעירים יותר בוודאי יסעו.

כל אחד בתורו ניגש לסבא, קיבל את השמות של בני המשפחה, הגיע לאבן בטרבלינקה והביא לסבא תמונה שלו שם, גם בעבודות השורשים, גם לפני פולין לא הצלחנו להציל מפיו סיפורים, אבא שהיה איש ספר, עם יכולת ביטוי מעולה, סיפר עובדות וגם הן בקצרה, בתמציתיות, כשהיה בן 85 והורי חגגו 50 שנות נישואין צילמנו סרט ובו סיפור המשפחה, ביקשנו מאילנה שתדובב אותו קצת יותר, ובאמת בשנים האחרונות, סיפר קצת יותר, סיפר על משפחתו, ענה על שאלותיי בפרוט רב יותר, התמונה בחדר השינה של הורי ובה בני משפחתו הייתה ממשית יותר, אני חושבת שבסוף ימיו, כשכבר לא ראה ולא יכול היה לצאת לפולין, אולי הצטער על כך שלא נסענו לשם יחד, כולנו.

16 שנים הייתי אחראית על משלחות תלמידים בבית הספר בו עבדתי, ההחלטה לצאת לקורס מדריכי פולין היתה לא פשוטה לא לי ולא לבני הבית, היה ברור שהנושא ישאב אותי לעולם אחר קשה וכואב, מזה שנתיים שאני קוראת וקוראת ולומדת וכמובן שאין לזה סוף, העובדה שהתואר הראשון שלי הוא בהיסטוריה של עם ישראל, העובדה שאני קוראת המון כל השנים, הידע העצום שנצבר, כל אלו, נראים לי אפסיים לעומת ים החומר שקיים והכל ניראה לי חשוב.

אני מסיימת את כתיבת שורות אלו, כמעט באריזת המזווה לנסיעה, מביאה שוב אבן מהגינה שלי בציפורי, לספר את הסיפור של מזריץ ושלי כשאגיע לטרבלינקה, מה שאני עושה מאז שאני מדריכה.

עדיין מצפה לי עבודה רבה, אני מתכוונת ללמוד היטב את סיפור המקום והאנשים, עכשיו סיימתי לקרוא את ספרו של גד פינקלשטיין, אורית רוט, הבת של משקה ויוסף זל החברים הטובים של הורי, מספרת לי ושולחת לי חומרים,

בסיפור מזריץ, אני בתחילת הדרך, מקווה להביא לשם משלחות, ולשתף בסיפורים.

מאידנק, בית מטבחים 6 -

לזכר 6 מיליון נרצחים / נפתלי ברזניאק

בפעם השנייה הייתי במחנה לאחר הסרת הלוט מהמצבה בבית העלמין במזריץ'. בפעם זו כבר ידעתי את כל מסלול הייסורים בעל-פה, דבר שנתן לי את האפשרות להתבונן במגדלי השמירה והצריפים השחורים, שצבע אחר לא היה תואם למה שהכילו בהם. הכרתי את חדרי המוות, שקול גנרטורים החריש את הצעקות, את המשרפה ובמיוחד את הדרך הנוראית בה נישאו הקורבנות מחדרי הגז למשרפה – עליה קשה באורך של יותר מקילומטר. מעניין מה חשבו הצוררים כאשר בנו את המסלול דווקא בכון הזה, ומה חשבו היהודים שנאלצו יום-יום מספר פעמים להוביל את אחיהם המתים במעלה הגבעה. אז גם נחשפתי לסיפור חג הקציר המפורסם, בו כ-40000 אלף מיושבי ובאי המחנה חוסלו, ממש ליד האנדרטה בקצה המחנה.

בפעם השלישית, באוגוסט 2013, הגעתי כתייר. מוכן לקלוט עוד ועוד. זו הייתה הפעם הראשונה שעברתי דרך אולם הכניסה. ניגשתי לדלפק בו ישבו שתי נערות פולניות ושאלתי אחת מהן אם יש להם את רשימת האסירים שעברו במחנה. תשובת הנערה הייתה שיש להם רשימה חלקית:

"את ברזניאק יש לכם?" שאלתי באנגלית
"חכה דקה, אני אבדוק." ענתה באותה שפה.

"כן יש לנו," היא קרבה ראשה למסך,

יש כאן אחד בשם נפתלי ברזניאק."

"נפתלי ברזניאק, זה אני!" עניתי בהשתאות. לרגע אפילו התבלבלתי. "אני מכיר את המחנה כאת כפי ידי, אבל לא נראה לי שהייתי כאן חוץ מאשר לבקרו פעמיים ועכשיו זו הפעם השלישית." "נולדת ב-1909, לא נראה לי."

"איזה אידיוט אני, סוף סוף, כ-70 שנה לאחר מותו התעלומה נפתרה, "אמרתי לה. "אחיו של אבי שהתגורר בלובלין, נפתלי, אליו את מתכוונת, לא ידעתי היכן נרצח כאן או בטרונניקי, אז עכשיו אני יודע!"

המאבק בין קורט וונגוט שכתב את "בית מטבחים חמש", לבין ויקטור פראנקל שכתב את "האדם מחפש משמעות", בא לידי ביטוי כואב ומגיע לשיאו במקום זה במאידנק. השאלה, מתי האדם הופך את דעתו מחיפוש משמעות, ושואף להמשיך את חייו בכל מחיר, מרגע לרגע, משעה לשעה, או אולי מיום ליום, למצב בו כלו כל הקיצין, דטרמיניסטי ככל שיהיה, שבו המוצא היחיד הטוב הוא המוות, ומוכן לכך שיאמרו עליו "הנה זה כך" או במקור "so it goes", או בתרגום מליצי יותר – זו דרכו של עולם, השם נתן והשם לקח וגו' לא בהכרח נענית גם שם. האם זה קורה למשל כאשר מגלחים את מחלפות ראשך, כפי שסיפר לנו אריאל יהלומי על חברו הטוב שהחליט לוותר מיד לאחר שגילחו את ראשו.

השנה ביקרתי במאידנק בפעם השלישית. בפעם הראשונה ראיתי את כל המחנה דרך עין המצלמה. מהרגע שמשפחתנו נכנסה בשער המחנה, ועד ליציאה ממנו, במשך מספר שעות, הסרטתי את אבי משה ז"ל. הוא החל בתיאור האקציה החמישית במזריץ', הנסיעה ברכבת שתוכננה לטרבלינקה אך שונתה ברגע האחרון למאידנק, ניסיון הבריחה של מספר אנשים מהקרן שהסתיים בסופו של דבר במוותם של כל מי שקפץ, ביניהם אסטושה חברתו של חיים אחיו. פציעת אחיו זאב מכדור דומדום מורעל של גרמני, שלו, זאב הבטיח שיתלו אותו באשכיו, בעת שפרץ את חלון הקרון הדחוס בו כבר נחו גופות בני משפחתם ומוותו של זאב בתחנת הרכבת בלוקוב, ועד נשיאת גופתו כל הדרך מתחתנת הרכבת בלובלין עד לפאתי המחנה הנורא. ושם, הוא תאר, צעד אחר צעד את מסע הקליטה במחנה, הורדת הבגדים, החיטוי, המקלחות, קבלת מדי האסיר, הרישום וההעברה לשדה 5. הוא גם תיאר לנו בפרוטרוט את מה שנקרא החיים במחנה עד העברתו לאושוויץ מספר חודשים מאוחר יותר. כל הדברים תועדו, ומאוחר יותר נרשמו בספר העדות שלו "עצי הליבנה הזקופים" שיצא לאחר מותו בהוצאת יד ושם.

בעקבות הכתבה של נפתלי על הביקור במיידנק: אברהם קופרשלק ז"ל / טובה רשטיק

התרגשתי לקרוא את הכתבה של נפתלי על הביקור השלישי במיידנק, הופתעתי והתרגשתי שוב לראות את תמונתו של אברהם קופרשלק שצרף נפתלי בסוף הכתבה.

תמונתו מופיעה כאחד השוהים במיידנק, והכיתוב מציין שנולד במזריץ' והועבר למחנה אחר.

אברהם קופרשלק ניצל והיה שריד יחיד למשפחתו!

הוא היה קרוב משפחה שלנו, אם כי לא ידעתי שהוא יליד מזריץ' את סיפוריו מסמרי השיער שמעתי מילדותי.

נשא לאישה את חיה לבית בנקל.

עלו לארץ לאחר המלחמה לארץ ולא הותרו צאצאים...

היה סנדלר מהולל ברח' יהושוע בן-נון.

בתל אביב אהוב על כל מי שפגש אותו.

כונה על יד כל מי שהכיר אותו מ "ל"ו הצדיקים".

הוא דאג בחייו לעלות את סיפורו על הכתב, בעזרת עורכת ספרים.

נביא מסיפור זיכרונותיו בפרסומים הבאים.

מאוסף התמונות של יעקב גולדמן

הבטחות צריך לקיים - מזריץ' אוגוסט 2013 / נפתלי ברזניאק

מקבלים ביתר ברכה את מי שמגיע למבואותיה לרגע, או להתארח בה.

לאחר שהנחנו את חפצינו במלון (הספרוס למי שמעוניין) ופגשנו את חברינו מזה כבר – ברנרד בנו ובת אחותו, שהגיעו במיוחד מורשה, ולדמיר קיריליוק שתמיד נמצא במקום, ויאצק ואשתו עם שני ילדיהם שהגיעו מביאלה, שמנו פעמינו לכיכר העיר לראות את האנדרטה (שלנו) – תפילה. יצא לי להיות ביום בו הביאו את האנדרטה לכיכר והניחו אותה על הבמה שהוכנה לכבודה. הייתי בחנוכתה, והנה שוב אני מולה, מלפנים ומאחור, בוחן בשש עיניים האם נשתמרה כפי שראש העיר הבטיח או ניזוקה כפי שמספר חוליגנים מקומיים הבטיחו. וראה זה פלא, לעניות דעתי, באמת פלא, האנדרטה מונחת במקומה, עומדת יציבה, נקיה מכל רבב, בזהירות בשמש, משנה פנים מכל כוון ממנו מתבוננים בה, בקיצור, מצאה את מקומה בין הגויים החולפים לידה, מי לעבודה, מי לכנסיה, ומי ללימודים, ובין בני הנוער הרבים הממלאים את הכיכר, ובמיוחד את בית הקפה שהוקם בסמוך לה. נראה שהמקומיים מצליחים לשמור על כיכר העיר, על כל הסממנים והסמלים שבה. ברור שיש יד מכוונת בשימור מאחר וכל הבתים הסובבים את הכיכר שנראו מצוחצחים, וצבועים בצבעים שונים. כנראה שלמישהו מאוד איכפת כיצד פניה החשופים של העיר יראו, והם נראים לא רע בכלל.

למחרת בבוקר, יצאנו שוב לכיכר העיר שהייתה ריקה לחלוטין. הסתבר לנו שביום בו הגענו היה חג מזריץ'אי מקומי, חג של הקדוש השומר על בני העיר. ביום זה כל העיר, אני מדגיש, כל בני העיר הולכים לבית העלמין המקומי, ושם כל אחד מתייחד עם משפחתו. נרות, אותם כבר מדליקים בערב ופרחים ומתנות שונות, שנמכרים בבזאר שנפתח לאורך חומת בית העלמין נותנים לעיר צבע חגיגי מאוד. כמובן שהיעד של המתפללים לאחר ביקור בבית העלמין הוא הכנסיה, ומשם הבייתה.

כשברנרד לוקומסקי, עורך הדין הורשאי, יליד מזריץ' היה לפני שנה בישראל, הוא ביקש ממני ומבת זוגי, אגט, לבוא לבקרו. הבטחנו, וכאמור הבטחות צריך לקיים. לאחר ביקורה של ד"ר אווה צ'ורובסקה, נשיאת האגודה האורתודוקסית הפולנית בישראל, נוצר בינו קשר, והוזמנתי להרצות בורשה בפני האיגוד המקצועי הפולני.

"אני לא נוסעת לפולין בלי מחנות." אמרה לי בת זוגי לאחר כשתאריך ההרצאה נקבע.

"ואני לא נוסע לפולין מבלי לבקר במזריץ'." עניתי לה. וכך נולד מסלול מעניין שהחל בורשה, משם למאידנק הנמצאת בפאתי לובלין, ביקור בעיר העתיקה של לובלין, ובהמשך בנסיעה של כשעה למזריץ'. לינה במזריץ' ביקור בה, ומשם לורשה דרך טרבלינקה. מסלול מכוון, הכולל את העיקר המקומי. 1939-2013 וקצת היסטוריה במיטבן.

במזריץ' הייתי מספר פעמים, ובכל פעם אני מופתע ממתחת הפנים שהיא עוברת. אם ב-1992, במסע הראשון העיר נראתה עלובה, כאילו זה מכבר נעזבה על ידי תושביה היהודים, לכלוך בכל מקום, רוכלים יושבים בפתח חנויותיהם מצפים לקונים שאין, מדפים ריקים בסופרמרקט, ובתים הנראים מטים לנפול, שאת הסיד האחרון עברו כנראה בשנות השלושים של המאה הקודמת. מגרשים מטונפים מלאי חתולים דקי גזרה, וכיכר עיר שנזנחה ואיבדה את המולת הרוכלים היהודים. אזי בפעם הלפני אחרונה, כבר ניכרו בעיר סימנים ראשונים של התחדשות, הכיכר, בעקבות תרומת ענק של האיחוד האירופאי שינתה פניה לחלוטין, ומשקופי החנויות שפעם בכל אחד מהם הייתה מזוזה שאת עקבותיה ניתן היה לראות בביקור הראשון, נצבעו מחדש. פה ושם גם חזיתות הבתים שופצו, דבר שטרם לשינוי מהותי של מראה העיר. והפעם, בביקור הזה, הבוטוקס והסיליקון מלאו כפיה, ופני העיר המתחדשת

< סימני המזוזה על הדלת ברחוב גרניצזנה - 70 שנה לאחר שאחרון היהודים עזב את העיר

< המצבה לזכר 100 הנרצחים על ידי הנאצים ב-1942, ביער סצשנה

< אגט קראוס, נפתלי ברזניאק, ברנרד לוקומסקי וירמי בנו בבית העלמין היהודי

< ברנרד לוקומסקי, בנו ירמי, אגט קראוס ונפתלי ברזניאק ליד הפסל תפילה בכיכר העיר של מזריץ' 2013

שם של בני משפחתו מוזמן לעשות כן.

ועם ברנרד אי אפשר שלא להזכיר את אברהם גפני. ברנרד לקח אותנו תחילה לביתו של אברהם, שבסמוך לו הקימו מלון חדש בשם פנורמה, למתעתדים לבקר הוא נראה בסדר גמור, ליער בו אברהם הסתתר, ליער בו הוא נפגש עם החייל הרוסי, והיה בטוח שהוא היהודי האחרון. לדברי ברנרד, בכל פעם שהוא נמצא במזריץ' כדי לבקר את אימו, הוא יצא לרוץ ביער. אולי, אולי במקרה אברהם יגיד... בשבילו זה היער של אברהם. לפני סיום הביקור בעיר ברנרד לקח אותנו לראות מצבה, שהונחה על ידי מספר משפחות אמריקניות, בהנהגת הרלי ליפמן לזכר אימו ברטה גדנקו, שנרצחה יחד עם עוד 100 יהודים במקום זה. המצבה ממוקמת ממש בתוך היער ואין שום סימן בכביש הראשי המצביע על קיומה, וללא הדרכה אין אפשרות למצאה. היא נמצאת בעיירה הנקראת סצשנו, הממוקמת כ-10 ק"מ ממזריץ' בדרך לביאלה. ברנרד שמע עליה מגיסו שראה אותה במקרה כאשר יצא לרוץ סמוך לבית הקיץ שלו, ביער. ברנרד הבטיח להגיע לכנס שלנו השנה. אני מקווה שגם הוא את הבטחתו יקיים.

וכאן טמונה הפתעה רבתי. אם לפני כ-20 שנה מרבית האוכלוסיה נהרה לאחר התפילה הבייתה ברגל, ולפני כחמש שנים חלקם ברגל וחלקם באופניים, הרי הפעם, מיד לאחר התפילה מלאה העיר במכוניות תושביה. הדבר הגיע לידי כך, שגם ברנרד, בן העיר, אמר ולא בלי להעלות חיוך על פניו: "לראשונה בחיי אני חווה פקק תנועה במזריץ'". הפקק החל מהרינק ונמשך לשני הכוונים, לכוון הגשר על נהר הגנשה, או על מה שנותר ממנו, ולכוון ורשבסקה. לובלסקה היה מפוצץ במכוניות. וגם מאוחר יותר, כאשר נסענו לפרברים, ואפילו ליד בתי האיכרים, כמעט בכל מקום חנו מכוניות. לאחר סיור ברינק וצפיה בבית החדש שהחליף את בית אבי בורשבסקה פינת לובלסקה, נסענו לבית העלמין. מאחר ולא ציפיתי לדבר, לא התאכזתי. המקום נראה מוזנח, כאילו לאיש לא איכפת. השטח שייך לקהילה היהודית של ורשה שקיבלה את השטחים הציבוריים של הקהילות בפולין. אין שום אפשרות, ולדעתי גם אין שום טעם, לתחזק את בית העלמין. הדבר יכול היעשות על ידי בודדים לטובת משימה נקודתית, אבל על תחזוקה שוטפת אין מה לדבר. ההוצאות הכרוכות בשימור האתר הן עצומות, ואיני רואה בכך חשיבות. אם מישהו רוצה לנקות קטע מסוים לטובת מצבה שנותרה

תמונה של חברי העמותה יוצאי מעזריטש בבואנוס איירס, ארגנטינה" נמסר ע"י אניטה סליזק - דודה של יעקב סליזק

This photo depicts board members from the "25 de Agosto" Credit Union, from Mezritsch in the 1961-1962 period.

Left-to-Right:

Top row: Naun BURACZEK, Enrique BAKALARSZ, Hersz ZELAZNIK, Elias BAKALARSZ, Jaime LEIBMAN

Middle row: Abraham ZELAZNIK, Felix ROJZMAN, Manuel PERELMAN, Moises CIEPELINSKY, Manuel FOJGIEL

Bottom row: Moises KNOPMAJER, Srol SLIZAK, Mauricio PERELMAN, Simon [Unreadable], Jose CIEPELINSKY

למזריץ' וחזרה / יצחק (איקי) גבע

האנשים, ההליכה במקומות אלה והקריאה בספר שאותו בעקבות המסע מעורות בנו סערת רגשות לא קטנה.

המפגש השנתי מציין את שנת ה-40 למלחמת יום כיפור. כיליד הארץ וכבן דור שני לניצולי השואה שהשתתף במלחמה ברור לי שאין בכלל מקום להשוואה בין קרבות במלחמה כטנקיסט בצה"ל לבין שנות החורבן ואימה בשואה. השוואה והקבלה כזאת לא עלתה כלל במחשבותי ואני בטוח שכך זה אצל כל בני דורי. אך מה שעובר במחשבות של חייל בן עשרים אינו זהה למה שעוברים הורים, שבהיותם באותו גיל איבדו את כל משפחתם. בלי לשאול אותם על כך ברור לי שמחשבותיהם ודאגותיהם נדדו אז גם אל אותה תקופה. זה הרי קיים כל הזמן, קל וחומר בעת מלחמה קשה. כהורה אתה יודע שהדאגה לילדיך גדולה לאין שעור מהדאגה לעצמך ונשאר רק לדמיין את מצוקתם ודאגתם בעת המלחמה.

בחזרתי לארץ אני מנצל את מנהגה של אימי לשמור במגירות כמעט כל דבר כתוב ומעיין בגלויות שנשלחו אלי בדואר (היה פעם נוהג כזה) בסיום המלחמה. אבא שלי כותב: "קשה לי לדמיין את המלחמה הקשה שעברתם שם כשאני ואמא מקיימים סדר יום רגיל של עבודה, אוכל ושינה ורק הדאגה מלווה אותי כל הזמן". משפט דומה יכול היה להיאמר (וכנראה נאמר) ע"י בני הישוב בא"י בתחילת שנות ה-40 כשהיהודים באירופה הובלו לבורות המוות ולמחנות ההשמדה. זאת אולי ההקבלה היחידה אותה ניתן לעשות.

ובכל זאת, הקישור האישי היחיד בין מוראות השואה למלחמת יום כיפור אותו אני מעז לעלות קשור לאבא שלי. כששבתי לראשונה הביתה, שבועיים לאחר סיום המלחמה ופגשתי אותו בחיבוק ממושך, הייתה זו הפעם הראשונה בימי חיי שראיתי ושמעתי אותו בוכה. אני חושב אך לא בטוח, כי הפעם הקודמת בה בכה הייתה יותר משלושים שנה קודם לכן, ב-25/8/42, כשהוריו ואחיותיו הובלו ברכבת לטרבלינקה. אף פעם לא שאלתי אותו על כך וניראה לי שגם לא הייתי מקבל תשובה.

יצחק (איקי) גבע הבן של מאשה ויוסף גרינברג ז"ל

< מאשה לבית רוטנברג ויוסף גרינברג

הבקשה לכתוב למפגש השנתי מגיעה מגילה, בעיצומו של מסע משפחתי לפולין עם גד פינקלשטיין ובנותיו (ציפי וגילה), אחותי אורית ובני הזוג. בנוסף נמצאת איתנו ענת, בתו של שמואל גולדרינג ז"ל, יליד קונסטנטינוב (עיירה קטנה המרוחקת כ-40 ק"מ ממזריץ'). שמואל היה מספר פעמים בגטו במזריץ' בימי המלחמה ותוך סיכון חייו, באומץ ובתושיה הציל מספר לא קטן של יהודים וביניהם את הורי.

אנו פוסעים ונוסעים עם גד בנתיבי חייו ומקשיבים לתיאוריו. גם במרחק של שבעים שנה ולאחר הרבה שיחות איתו, עדין בלתי אפשרי לקלוט, להבין ולדמיין את האימה והצלמוות שחוו יקירינו. אני מנסה להבין את חיבובי הנפש והייסורים של הורי, יוסף ומאשה גרינברג, ורעייתו של גד, יונה (בת דודתה של אימי) – שלושתם ז"ל ושל גד 'בדלח"א, שכל אחד מהם איבד את כל משפחתו – הורים, אחים ואחיות.

התיאורים והשיחות עם גד (כולל גם ויכוחים) עוזרים קצת בקטע הזה ואני מניח שעם כל הקשיים והזיכרונות הן מקלות במעט גם עליו. ניכר עליו שהוא מוצא שמץ מנוח רק ליד קבר האחים בבית הקברות היהודי במזריץ' בו קבורים אימו, אחותו ואחיו הקטן.

אנחנו מנצלים את השהות באזור לחיפוש מקום המחבוא של הורי בדוביצה שליד קונסטנטינוב שאותו יזם והכין שמואל. לא כאן המקום להיכנס לכל הפרטים לפעולותיו הנועזות ונותרו עוד שאלות לא פתורות. האיתור המדויק עדין לא הסתיים ועוד נספר עליו בפירוט. אך המפגש עם

ביקור במזריץ' - קרית חינוך רבין

מזכרת בתיה - נובמבר 2012 / אורית רוט (גרינברג)

דיברתי על תולדות הכיכר הזו, מאז שהיה בה מסחר ענף ב"מול" הראשון באירופה שמנה 88 חנויות, דרך המעשים הנוראים שביצעו הגרמנים במהלך המלחמה ועד היום... על החיים התוססים שהיו בעיירה, על האנשים הנפלאים שחיו בה ועל מה שקרה לעיירה במהלך המלחמה ואחריה. להפתעתי הרבה זכיתי להקשבה מלאה, התעניינות מרובה והתרגשות רבה מכל התלמידים והמורים, למרות התנאים והקור הרב... נאלצנו לעזוב עם החשיכה והמשכתי את הסיפור בבית המלון אחרי ארוחת הערב לדרישתם של התלמידים... שנה וחצי קודם לביקורנו, הגיע לשם אודי בני הצעיר עם חברי המשלחת שלו מחולון במסגרת דומה וסיפר גם הוא במשך כמה דקות את הסיפור בקצרה.

שמעתי על ביקורים דומים נוספים. נראה לי ש"העלינו את מזריץ על מפת המסעות הבית ספריים" מיותר להסביר את החשיבות של הישג זה.

בתקווה שיהיה המשך ליוזמות אלו.

במסע האחרון לפולין של בית הספר שלנו, זכיתי "להביא" 100 תלמידים ועוד 15 אנשי סגל לביקור במזריץ'. העיר שימשה אותנו במסע כמודל לעיירה יהודית קלאסית לעשרות השנים שקדמו למלחמת העולם השנייה ובעיקר לעיירה יהודית שהייתה ונחרבה ככזאת על כל הימים הנוראים שעברו על אנשיה תחת השלטון הנאצי.

מסגרת המסע הבית ספרי מאוד צפופה וקשה להספיק את כל מה שרוצים - הרבה תלמידים, בעיות בטחון, בשעה 16:30 כבר חשיכה מוחלטת ובדרך כלל מאד קר.

הגעתי עם הרבה חששות - מה מידת העניין שנעורר בתלמידים עם סיפור העיירה והסיפור האישי של בני המשפחה שלי שחיו שם ולא זכיתי להכירם. התיישבנו בכיכר על הקרקע, מול האנדרטה "תפילה", מול בית המשפחה הגדולה של אמי, מאשה גרינברג, לבית רוטנברג, מול המאפיה של המשפחה, מול מקום המחבוא המפורסם בעליית הגג.

לוח זיכרון במוזיאון לוחמי הגיטאות / ציפי ורשאי

ושווה בהחלט לבקר בו.
הרעיון להנצחת המשפחה עלה במסגרת חגיגות יום
ההולדת ה-90 לאבינו גד, שחל בינואר 2013.
בחרנו במוזיאון לוחמי הגיטאות מאחר ואינו כה גדול, אך
באים אליו מבקרים רבים, ביניהם בני נוער מכל רחבי
הארץ, ולאבא מאד חשוב להנחיל את מורשת השואה
לדורות הבאים למען "לזכור ולא לשכוח".

לוח הזיכרון הוא הראשון שנקבע על הקיר המוביל
ממבואת הכניסה של המוזיאון אל חדר הזיכרון.

בקביעת לוח הזיכרון לאביו- משה גדליה פינקלשטיין,
לאמו- מנוחה לבית מילבאום, לאחיותיו- מלכה,
רבקה ולאה ולאחיו יוסלה, הציב אבינו מעין מצבה
בארץ ישראל, אותה לא זכו לראות, וסגר עוד מעגל, 70
שנה לאחר שנספו בשואה.

יהי זכרם ברוך

ציפי ורשאי, בתו, בשם כל בני המשפחה

< משפחתו המורחבת של גד פינקלשטיין

ב-16 ליולי 2013 ערכנו במוזיאון לוחמי הגיטאות טקס
מרשים ומרגש ביותר ובו הוסר הלוט מעל לוח זיכרון,
שקבע אבינו, גד פינקלשטיין, לזכר משפחתו שנספתה
בשואה.

הטקס נערך בהשתתפות כל בני משפחתו הקרובה
ובעזרתם של אנשי המוזיאון הנפלאים, אשר קיבלונו
בזרועות פתוחות. המוזיאון עצמו מאד יפה ומרשים

< לוח הזכרון במוזיאון לוחמי הגיטאות

< משפחת פינקלשטיין

נפרדים ולא שוכחים

חברי עמותת התאחדות עולי מזריץ' בישראל
מתאבלים על פטירתה של

מלכה לוקוביצקי ז"ל

ילידת מזריץ'
בת מנחם ושרה דנגוט ז"ל
שהלכה לעולמה ב- 20/4/13
ומביעים תנחומים למשפחה

חברי עמותת התאחדות עולי מזריץ' בישראל
מתאבלים על פטירתה של

ציפורה פניכל ז"ל

ילידת מזריץ' (21/8/1920)
בת אידל ורייזל איזיקוביץ ז"ל
שהלכה לעולמה ב- 7/3/13
ומביעים תנחומים למשפחה

חברי עמותת התאחדות עולי מזריץ' בישראל
מתאבלים על פטירתו של

חיים וינגרטן ז"ל

בנם של אלתר וזלדה ז"ל
שהלך לעולמו ב- 14/2/13
ומביעים תנחומים למשפחה

חברי עמותת התאחדות עולי מזריץ' בישראל
מתאבלים על פטירתו של

יהודה שטרנפלד ז"ל

בנם של יעקב וליבה ז"ל
שהלך לעולמו ב- 29/5/13
ומביעים תנחומים למשפחה

חברי עמותת התאחדות עולי מזריץ' בישראל
מתאבלים על פטירתו של

יעקב אריה כנרתי ז"ל

מוותיקי הישוב עופרה
בנם של אברהם וחיה כנרתי ז"ל
שהלך לעולמו ב- 6/2/13
ומביעים תנחומים למשפחה

חברי עמותת התאחדות עולי מזריץ' בישראל
מתאבלים על פטירתה של

חנה ניימרק ז"ל

ילידת מזריץ'
בתם של אשר ורחל ליגטור ז"ל
שהלכה לעולמה ב- 15/5/13
ומביעים תנחומים למשפחה

חברי עמותת התאחדות עולי מזריץ' בישראל
מתאבלים על פטירתה של

צינה גולדמן ז"ל

שהלכה לעולמה ב- 14/1/13
ומביעים תנחומים למשפחה

חברי עמותת התאחדות עולי מזריץ' בישראל
מתאבלים על פטירתה של

בלה שרמן ז"ל

ילידת קובל, 1922
רעייתו של נתן ז"ל
שהלכה לעולמה ב- 16/9/2012
ומביעים תנחומים למשפחה

גבורה / אשר וינשטיין

גבורה לעתים
בפת לחם
נמדדת
פת לחם
בודדת
ב"גיא השחיטה"
ושם
מול אימה
וקיבה מתמרדת
היד הרועדת
חולקת אותה...
גבורה לעתים
בחיוך קל
נמדדת
חיוך
עם קריצה
לאדם שלידי
ושם
מול זוועות
ונפש נחרדת
האיש חש
פתאום
שאינו לבד...
ולנו
שמורה
החובה והזכות
שאותה הגבורה
לעולם
לא תמות!

שטוקהולם, 7.8.2013

כל הזכויות שמורות למחבר ©
לזכר נרצחי השואה הי"ד

מדור חיפוש איתור קרובים / חברים / יפה שפילמן

יצחק פישפנגר,
בנו של מרדכי (מוטל) פישפנגר שגרו ברחוב לובלסקייה
110 למשפחה היתה מכולת בקומת הקרקע. יצחק הינו
אביה של יפה שפילמן סגנית יו"ר העמותה.

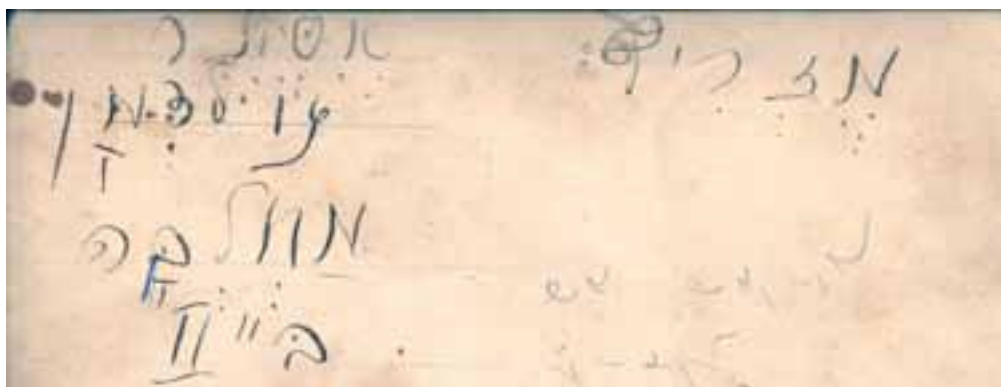

< יצחק הינו השמאלי

< יצחק הינו הימני

מאוסף התמונות של יעקב גולדמן

חלק זה מוקדש לזכרם של חללי עירנו שנפלו במערכות ישראל

ההספדים המקורים שפורסמו באידיש בבליזטין 8, התירגום מופיע ליד כ"א מהנופלים.

אין ישראל

בישראל

רח"ק העבודה 20, חל-אביב

בדלענפנין נה" 8

חל-אביב

מדרג

1974

מעזריטסער קינדער
געפאלן אין דער
יום-כיפור מלחמה

יחיאל זון פון חפרינצע און פנחס ברימאן	אפרים זון פון ציפורה און אהרן בדר
אברהם זון פון ירנה און חיים ניימאסין	יעקב זון פון אילנה און עמנואל לעוו
חיים זון פון הינדע און יעקבה שחם (סטיינבערג)	רפאל זון פון רחל און פייבל פארמאן
כבוד זייער זיכרון	

אפרים בדר ז"ל

אפרים, מיין טייערער זון, עס גלויבט זיך מיר קוים, אז דו ביזט טוין נישטא. צי איז א בלייבענע קויל בכוח אפטויטן געוואקסענע און נאכ-רייזע, סמיכל און טאט, בלוט און האפנונג, ליבע פון א 23 יארען זון. טווער און ברענגענע דער ווייטיק, ווי זייענדיק בליי, מיט פארקריצטע ציין טיט און דעם טרייענדיקן ווייטיק, טיט די טרען מיט געבילטע שוויטן און ס'איז נישטא קיין דו טאג און נאכט.

ביזט געבוירן געווארן אין א באפרייט לאנד מיט פיל האפנונגען פאר א נארמאל לעבן און טייערע צוקונפט, דייערע יונגע יארן אין קיבוץ "הבשרים" זיינען נישט טענדיק געווען וואיקע קעגן איבער דעם "עוויזא" בערגל פון גולן, וואס האט פון צייט צו צייט געטורעט, גענעטיקט אין מיקלס אין טרעק פארן אומבאוואוסטן. מיר האבן זיך תמיד געטראקן פאר דער קויל אדער באכע, מיט וועלכע די סוריער פלעגן אונדז טכנד זיין.

און די יוגענט-טיוולים איבערן לאנד און דוקא צו פוס. ערשטע באגעגניסן מיט דעם ארום, מיט חברים פון נאנט און ווייטל ערשטע סימנים פון באוואוסטזיין און פארטאנד אין באזיחונג צו עלטערן און מסמחה און די בר-מצוה טייערונג, די גרויסע טייערונג -- אסאך, אין בין נאך קליין, אבער טוין א מאן און די ערשטע געטרעכען אין טיט איבער מלחמה און שלום.

אס איז געקומען די 6-טאגיקע מלחמה, דער טאטע איז פארנומען מיט זיכערהייט ענינים אין יענע טעג זאגסטו מיר בעה א געטרעכען אין מיקלס: דו ווייסט טאטע, ווען עס וועט קומען מיין צייט צו גיין אין מיליטער, וועלן טוין מער נישט זיין קיין מלחמה, און מיר וועלן לעבן בשלום מיט אונדזערע טכנים. צה"ל פארנעמט דעם "גולן", די סוריער וועלן מער נישט טיטן אויף אונדז און אין דער גאנצער געגענט וועט זיין וואיק.

דו לערנסט אין דער בטוחות-דיקטאט-טולע אין "דמנה" און צייכנסט זיך אויס אין די חופים-לימודים, באזונדער האסטו ארויסגעוויזן א נייגונג צו עלעקטראניקע און צוזאמען מיט ראובן'ען האסטו געטאפן א לאבארטאריע. איך קען נישט פארבעסן דעם טאקס וואס דו האסט מיט דייערע אייגענע הענט פאריכט דעם ראדיו, וועלכן א פאכמאן פון טאטס האט צוריק-געטיקט מיט א באמערקונג דאס ער איז נישט צום פאריכטן. האסט אנגעהויבן צו ארבעטן אין פירם און טראץ דייער פיל טונגה'דיקע באשעפטיקונגען האסטו תמיד געפונען צייט צו העלפן דעם צווייטן. אס ביזטו אינסטרקטאר אין קבוצה "אורן". ווידער טיוולים און באגעגניסן און באצויבערען סמיכל און תמיד זאגסטו: עס וועט זיין בסדר. עס איז געקומען דער סיום אין טולע, צוברייטונגען צו דער מסיבה, וואס אן טלאפן, זארגס פאר אלעמען, אלץ זאל קלאפן.

עס איז געקומען די צייט זיך צו מיליטאריזירן, האסט געוואלט זיין א מליחער איז עס נישט געגאנגען, ווי דו פלעגסט זאגן האט יעדער מענטש באגרעניצונגען און האסט אויס-געקליבן א צווייטע פארמאציע. מאכסט אדורך איין קורס נאכן צווייטן און אינגווישנצייט אויף די ברעגן פון שוועץ-קאנאל. דייער בריוו זיינען דורכגעדרונגען מיט בענקעניש צו דער טייערער, גרינער לאנדטאט פון גליל, צום צויבערדיקן אלטן חסדון, צו חברים פון טולע, וועלכע זיינען אויך אין ספעציעלע פארמאציע. בעה די קורצע באזוכן טרעפטו זיך טבח נאכמיטאג מיטדי חברים אין קלום, איר טמועסט וועגן ארבעט, לערע נאכן ענדיקן דעם מיליטער דינסט, ווי אזוי וועט עס זיין. און ווידער א קורס דאסטאל-אן אפיצערן-קורס. עס קומט דער סיום פון קורס. מיר פארן אים ביז זיין. דאן איז געווען א רירענדע איבערלעבעניש. חברה עדנה, וועמען דו האסט אזוי טיט געליבט, איז געווען צוזאמען מיט אונדז און זיך צוגעקוקט צו די איבונגען, וואס איר האט דערנעבן איר און ווען דו האסט זיך באוויזן איז זי דיר אנטקעגנגעלאפן און באשענקט א פאיערדיקן קוס אין זאק. נאך זייענדיק אין מיליטער האסטו זיך געגרייט צו די לימודים אין טעכניקוס.

עס איז געקומען ראט-השנה, דו קומסט מיט עדנה. עס קומען אויך אלי מיט דער פרוי
און קינדער. פרייליך און אנגענעם צו זיין אלע באזאמען. ביי ווייס אז דאס איז גאר די
לעצטע באגעגעניס מיט דיר און אזוי ביזסו אוועק פון אונדז אויף אייביק.

סייערער זון, עס איז מיר טרויעריק, די בענקעניס נאך דיר איז טווער, ווערטער
זיינען ניטס בכוח צו סילדערן אונדזערע געפילן, ניטטא קיין טרויסט, מיר האבן דיר ליב
בעהאט און געטעצט. הלואי עס זאלן טוין מער קיין מלחמות ניטס טיין און טאטע-מאמע זאלן
ניטס דארטן וויינען וועגן קינדער וואס זיינען געווען.

דיין טאטע אהרון.

אברהם ניישטיין ז"ל

געבוירן אין פין-חרוד דעם 7.11.43, צווייטער זון פון חנה און חיים ניישטיין.
ער איז געווען א פלייטיקער טילער, אקטיוו אין דער קינדער געזעלשאפט און אינסטרוקטאר
פון די נידעריקע קלאסן אין סולע. נאכן ענדיקן די סולע - פארן גיין אין מיליטער - איז
ער געווען אינסטרוקטאר פון דער קיבוץ-יוגענט אין צענטער-געגענט, אין סוף פון א יאר.
אין מיליטער האט ער זיך פרייוויליך אנגעגעבן צו פאראנטווארטן. ער האט זיך קיינמאל
ניטס פארקלאגט אויף די טווערע איבונגען. זיינע חברים האבן תמיד דערציילט וועגן זיין
הילף צו אנדערע. ער האט זיך אויסגעצייכענט אין אפיצירן-קורס און דער דאמאלסדיקער
סוף פון גענעראל-סאב יצחק ראבין האט אים צוגעטיילט די אויסצייכנונג. אין דער
6-טאגיקער מלחמה האט ער געקעמפט אין ירושלים און צום סוף האט ער אנטייל גענומען מיט
זיין אפטיילונג ביים פארנעמען דעם גולן. נאך דער מלחמה האט ער איניצירט די באזעצונג
פון גולן און צוזאמען מיט נאך חברים געגרינדעט דעם קיבוץ "מרום גולן". קודם זיינען
זיי געזעסן אין א קאזארמע, ספעטער אריבער אין סטעטעל קווייטרה ביז עס איז אויפגעבויט
געווארן פאר זיי דער סטענדיקער פונקט. ער איז געשטאנען אין פארבינדונג מיט זיינע
חברים און זיי גערופן צו קומען זיך באזעצן אין גולן. אין "מרום גולן" האט ער פריהער
דערמילט די אויפגאבע פון ארבעט-פארטיילער, ספעטער איז ער אויף עטלעכע יאר געוועלט
געווארן אלס קאסירער. נאכן ענדיקן די אויפגאבע האט ער זיך געווינדעט דעם גרינדן
א טייטנהאקעריי פון ספעציעלן מאטעריאל וואס געפינט זיך בלויז אין גולן. אזוי האט ער
פארבונדן זיין גורל מיטן גולן.

אין 1969 האט אברהם'ל חתונה געהאט מיט א סאכטער פון קיבוץ גבת און עס זיינען
ביי זיי געבוירן געווארן צוויי זין.

מיטן אויסברוך פון דער יום-ביטור מלחמה איז ער באלד אוועק צו זיין אפטיילונג
נאך איידער ער איז גערופן געווארן. פארן אפמארן איז ער געקומען אויף עטליכע מינוט
זיך געזעגענען מיט זיינע עלטערן, טוין אין מיליטערישער קליידונג. דאס איז געווען דאס
לעצטע מאל ווען די עלטערן האבן אים געזען. אברהם'ל מיט זיין אפטיילונג זיינען געטיקט
געווארן אין סיני. זיי האבן אנטיילגענומען אין דורכברעכן דעם וועג און בויען די בריק
איבערן פועץ-קאנאל, אריבער אויף דער פערב זייט און נאך עטליכע טעג פון אכזריסע קאמפן
אויף דער צווייטער זייט פון קאנאל האט געטראפן א באסע אין זיין מאטין און ער צוזאמען
מיט נאך 3 חברים פון דער אפטיילונג זיינען אומגעקומען. ער איז געפאלן טאג, דעם 20.10.
אלס געהילפס ספקד פון דער אפטיילונג. אין עטליכע טעג ארום האבן זיינע חברים געבראכט
די טרויעריקע ידיעה.

דיין טאטע חיים

יחיאל בוימאן ז"ל
איינער פון די פיל העלדן

("פארווערטס" דעם 2.7.48)

איך בעט איין, פריינט אן ארטיקל וועגן מיין העלדישן זון, וועלכער איז געפאלן אויפ'ן פראנט בעז דער "יום-כיפור מלחמה". די כוונה פון מיין אנגעווייטקסטן בריוו און ביטע איז אז איר זאלט דערציילן איבער מיין זון, דעם גיבור, אז וועגן דעם זאלן אויך וויסען מייןע לאנדסלייט פון מעזריטש-פאדליאסקי און יידן בכלל. איך בעט אלעמען צו שטיצן מדינת ישראל, זאל דאס פארשטייטע לעבען פון מיין ליבן זון און פון די אנדערע 2500 געפאלענע ישראל-גיבורים, אויף אייביק בלייבן אין די הערצער פון יידישן פאלק.

אין אזוי פריינט/זיין בריוו פנחס בוימאן פון אאן-פראנציסקא, דער בריוו איז מיט דורכגעווייטקט מיט טרערן. דאס הארץ ווערט פארקלעמט ביים ליינענען זיינע ווערטער. אין אזא צער און ווייטיק זיינען דאך אויך איינגעהילט אנדערע מאמעס און מאמעס, וועמענס זין זיינען אומגעקומען אויף די פראנטן, אין קאמף מיט די אראבישע אנפאלער, איז דאס א פריינט פאר דעם אומגליקליכן און צוגלייך טאלצן פאטער, פנחס בוימאן? ער איז דאך אליין א סווער-געליטענער, על-פי-נס געראטעוועטער פון דער צווייטער וועלט-מלחמה אין אייראפע, פארוואס קומט דאס אים, וויפיל צער און ווייטיק קען ער אויסטראגן?

אין זיין בריוו טילדערט דער פאטער די אויסערגעווענליכע פריינטאפט פון זיין זון צום יידישן היימלאנד. ביים פארטיידיקן טענדיק די מדינה, פארוואס ער האט איצט אוועק-געגעבן זיין יונג לעבן. זיין זון יחיאל, וועלכער האט פארימוס'ט א פרוי מיט צוויי קליינע קינדערלעך, איז געפאלן דעם 19-טן אקטאבער, צען טאג איידער ער וואלט געווארן 29 יאר.

אין צייט פון דער צווייטער וועלט-מלחמה איז פנחס בוימאן מיט זיין פרוי טערינצע (פון דער היים אייזנבערג) געווען פארטייט אין די סאוועטישע סיבירער טאייגעס. דארט איז ביי זיי, אין יאר 1944, געבוירן געווארן זייער ליבער זון יחיאל, ווי אויך א טאכטער. נאך דער מלחמה איז די פאמיליע געקומען קיין פוילן. טעטער אין יאר 1950, זיינען זיי אפגעפארן קיין מדינת ישראל. נאכדעם זיינען זיי געקומען קיין אמעריקע און זיך באזעצט אין סאן-פראנציסקא.

אונדזער יחיאל - קלאגט דער פאטער - איז געוואקסן געראטן און טען, א וואונדערליכער מאן. מען האט אים פאראויסגעזאגט א גרויסע קאריערע, דערביי איז ער אבער מיט זיין גאנצן הארץ און נשמה געווען פארבונדן מיט דעם יידישן היימלאנד, פון וואנען מיר זיינען אוועק. פלוצלינג איז געקומען א גרויסער איבערברוך אין זיין לעבן.

דער יונגער יחיאל בוימאן האט שטודירט אין קאליפארניע מיטעם אוניווערסיטעט, וואו ער האט אין קורצן געדארפט גראדוירען אלס דאקטאר. אומגעפרייט איז זיין מוסער געשטארבן, קורץ פארן אויסברוך פון דער "זעקס טאגיקער מלחמה" אין יוני 1967. נאך דער לוייה, וואו עס איז נאך אנוועזענד געווען איר ליבער זון, איז אויסגעבראכן די מלחמה. יחיאל איז בלויז אפגעפלוגן קיין ישראל, כדי צו העלפן אין קאמף מיטן סונא.

פנחס בוימאן, וועלכער איז איצט פארהייראט א צווייט מאל, זאגט: "דאס גאנצע לעבן פון מיין ליבן יחיאל איז געווען פאר ישראל. ער האט געהאט אן אויסערגעווענליכע ליבע און צוגעבונדענקייט צו דער יידישער מדינה. עס האט אים געצויגען צוריק אין יידישן היימלאנד, וואו ער האט פארבראכט זיין יוגענט און איינגעזאגט די טענקייט און ליבע צו דעם אלט-נייעם יידישן היימלאנד.

בלויז צוויי וואכן איידער עס איז אויסגעבראכן די "זעקס טאג'ע מלחמה", אין יוני 1967, האט יחיאל בוימאן חתונה געהאט מיט בעווערלי טולסטער פון אוקלאנד. זי איז טעטער אונז אפגעטארן קיין ישראל, וואו דאס טארל האט אויפגעבוים א ביי צופרידן לעבן. אויסער זיין פרוי, האט דער העלדיגער יחיאל איצט אויך פאריתוסט זייערע צוויי קליינע קינדער, יונגעלעך.

יחיאל, דערציילט דער מאטער, אין פון 1967 טוין פארבליבן אין דער ישראל ארמיי. ער האט נאך פריער, זייענדיק דא, גיט געוואלט אויפגעבען די בירגערשאפט פון דער יידישער מדינה. ער איז געווען דער יונגסטער אפיציר אין דער ישראל ארמיי, וואס האט באקומען די ראנגע אלט קאפיטאן. יחיאל איז געווען זעל טעטיק אלס מעדיצינער-פסיכיאטאר אין דער ישראל ארמיי און האט געמיינט ערשטע מעדיצינישע הילף צו פארוואונדעטע טאלדאטן. ער האט אויך געגעבן לעקציעס אין דער ישראל-ארמיי ביים אויסטולן פאראנטווארטלעכע.

ווען די אראבישע אגרעסארס זיינען אנגעפאלן אויף מדינה ישראל אין טאג יום-מיפור איז יחיאל געווען צווישן די ערשטע און פוטיקסטע, וועלכע זיינען ארויס אין קאסא קעבען טונא. אלס קאפיטאן-קאמאנדיר איז ער געטיקט געווארן אויפן פראנט וואו ער האט ארויסגעוויזן גרויס העלדישקייט און פונקט ווי אנדערע האט ער באצאלט מיט זיין יונגן לעבן.

"מיין טייערער זון - דערציילט דער מאטער - איז געווען אנגעטלאסן פרייוויליג אין דער קאמאנדא, וואס איז אריבער דעם סוועץ-קאנאל און איבערגעגאנגען די עביסטישע ארמיי. ער איז אומגעקומען צוזאמען מיט נאך אנדער ישראל אפיצירן דעם 19-טן אקטאבער. זיין לעצטער אויסגעטריי איז געווען "קדימה"...

פנחס בוימאן דערציילט, אז ווען די מלחמה איז אויסגעבראכן האט ער אין זעלבן טאג טעלעפאנירט קיין ישראל אכס מאל. צוליב דעם וואס דאס איז דער הייליגסטער טאג ביי יידן, האט ער געפרעגט ביים רב פון טעמפל, וואו ער איז א מיטגליד, אויב ער מעג טעלעפאנירן. פארשטייט זיך, אז דער רב האט אים דאס ערלויבט.

צום סוף האט בוימאן זיך דורכן טעלעפאן דערטלאגן צו זיין טנור, זי האט געזאגט, אז יחיאל איז אוועק אויפן פראנט. זיינע לעצטע ווערטער זיינען געווען: "אייך האף דיר צו זען אין צוויי וואכן ארום". צום לעצטן מאל ווען דער מאטער האט געזען זיין ליבן זון, איז געווען אין יאר 1972, פנחס בוימאן איז דאן געפלויען קיין ישראל, כדי צו פארטלאנגן בוימער אין אנדענק פון די עלף דערהרגעטע ישראל אטלעטן דורך אראבישע טעראריסטן, בעת דער אליספיאדע אין מינכן.

און איצט - דערציילט פנחס בוימאן - בין איך צוזאמען מיט מיין מאטער, נאכן פייער-אפשטעל פון דער "יום-מיפור מלחמה", געפלויען קיין ישראל, כדי צו זוכן דעם קבר פון מיין טייערן אומגעקומענעם זון ע"ה. מיר זיינען געווען אויף זיין צייטווייליקן קבר, וואס איז אין דעם קיבוץ בארי. עס איז דארט פארגעקומען אן אזכרה פאר 465 געפאלענע ישראל-גיבורים, וועמענס צייטווייליקע קברים עס זיינען אין דעם קיבוץ. אין דער אזכרה האבן זיך באטייליקט טויזענטער מענטשן. מיר האבן זיך גוט אויסגעוויינט. די הערצער זיינען געווארן פארקלעמט...

פנחס בוימאן, דער מאטער פון דעם העלדישן זון, וועלכער האט אפגעגעבן זיין לעבן ביים פארטיידיקן די יידישע מדינה, איז אקטיוו אין יידישן לעבן אין טאן-פראנציסקא. ער איז פרעזידענט פון דעם דארטיקן "טלום קלוב", וואס איז פארבינדן מיטן ארטיקן הסתדרות קאונסיל.

איצט האט דער דערמאנטער "טלום קלוב" באטלאסן צו פאראייניקן אויף א ווירדיקן אופן דעם אנדענק פון העלדיש-אומגעקומענעם יחיאל בוימאן דורך איינצולעבן א סקאלארטיף

אויפן נאמען פון דעם העלדישן און טרייען זון פון דעם יידישען הייטלאנד יחיאל בויסאן. די פאנדרן, וואס וועלן געזאמלט ווערן מיט דער הילף פון דעם "טלום קלוב", וועלן מארטיילט ווערן אין מדינת ישראל צו יתומים. וועמענס טאטעס זיינען אומגעקומען אין דער "יום-ביפור מלחמה". ווי מען גיט איבער ווערט די דאזיקע חקיצה אין סאן מראנזיסקא געפירט מיט דערפאלג.

"לאסיר נישט פארגעסן - זאגט מנחם בויסאן - די העלדישע קעמפער און טייערע קינדער, וועלכע האבן אפגעגעבן זייערע לעבענס פאר מדינת ישראל, וואס איז דאס הארץ פון יידישן פאלק. לאסיר געדענקען די יתומים פון די דאזיקע גיבורים, לאסיר זיי העלפן דערצוהען אלס טאלענט יידן. מיינע אויגן ווערן נישט מארטיקענס פון טרערען, צוליבן אומקום פון מיין טייערן זון יחיאל, איך בין אבער גלייכצייטיק טאלק מיט דעם, וואס דער "טלום קלוב" האט איינגעסטעלט א סקאלערטיף אויף זיין נאמען. דאס וועט העלפן פיל יתומים אין מדינת ישראל, קינדער פון אנדערע געפאלענע גיבורים פון אונזער פאלק..."

פון י. שטולעוויטש

חיים שחם (סטוינברג) ז"ל

מיין זון חיים איז געבוירן געווארן אין דויטשלאנד דעם 22.8.1946, דארט זיינען מיר געווען אזוי ווי די גאנצע שארית-המלטה. מיר האבן אים א נאמען געגעבן חיים נאך מיין אומגעקומענע פאטער וואס איז פארטייניקט געווארן דורך די נאציס.

אין נאוועמבער 1947 האבן מיר עולה געווען קיין ישראל. חיים איז געווען א קליין קינד, די באדינגונגען זענען געווען זער טויערע. שחם זיך אנגעהויבן די באפרייאונגס מלחמה. זיין פאטער יסעיהו איז מאביליזירט געווארן אין פיליטער אלס פראנט זעלנער. כהאב אלץ געטאן כדי דעם קינד זאל בארייכט פאלן. איך בין געבאנגען ארבעטן און אים אפגעגעבן אין א קינדער-גארטן. די באפרייאונגס מלחמה האט זיך געענדיקט, מיין מאן איז אהייסגיקומען גאנץ און געזונט און מיר האבן זיך גענומען איינאדרענען אין אונדזער צריף. חיים האט אנגעהויבן גיין אין שולע, זיינע לערער האבן געזען אין אים א פליק און אינטעליגענס קינד.

אין יאר 1954 האבן מיר זיך ארויסגעצויגן אין ניויעם יארק וואו מיר וווינען ביז היינט צוטאג, חיים האט געענדיקט די פאלקס-שולע מיט אויסצייכנונג.

מיר האבן געמאכט אלע אנטרענונגען חיים זאל לערנען אין ביסנאזיע. אויך די סיסל-שולע האט ער געענדיקט מיט זייער גוטע ציונים. מיר האבן טענדיק געהאט פון אים פארגעניגן און כבוד, ער איז געווען באליבט ביי זיינע חברים און לערער.

אין יאר 1965 איז ער אוועק אין פיליטער, געדינט אלס פאראנטווארט (צנחן). אין 1967 האט ער געענדיקט דעם פיליטער-דינסט און אנגעהויבן צו טראכטן וואס ווייטער? נאר באלד איז אויסגעבראכן די 6-טאגיקע מלחמה און אין מאי איז ער ווידער מאביליזירט געווארן. ער איז געווען צווייטן די ירושלים-פארטיידיקער איז אהייסגיקומען גאנץ און געזונט.

אין 1968 האט ער אנגעהויבן לערנען אין תל-אביבער אוניבערסיטעט עקאנאמיע און סטאטיסטיק. ער האט יונג חתונה געהאט, געטאן פארטיידיגע ארבעטן און געלערנט. עס אים אנגעקומען טויער, הסיד האבן זיך צונויפגעטראפן די רעזערוויסטן-דינסט מיט די עקזאמענעס. ענדליך האט ער געענדיקט מיט הצלחה די לערע אין אוניבערסיטעט און איז ארויס אין אן אייגענער וווינונג אין רמת-השרון.

חיים האט אנגעהויבן זוכן ארבעט און איז אנגעקומען אלס עקאנאמיקער אין רשות הנמלים, איז דארט געווען זער באליבט און סטארק פצליח געווען. דאס גוטע האט אבער געדויערט נישט מער ווי איין יאר. יום-ביפור איז חיים מאביליזירט געווארן אלס צנחן און דעם 10-טן אקטאבער איז ער געפאלן אויף דער מעריב זייט פון שוועד. ער האט איבערגעלאזט א פרוי און א טעכטערל פון 4 יאר, אומגליקליכע עלטערן פון א טויעסטער א חיילת. מיר האבן פארלוירן א טייערע, גוטן און געלערנטן זון. דער אער איז זער גרויס, מיר וועלן אים קיינמאל נישט

זיין מאמע הינדע

רפאל (רפי) פארבמאן ז"ל

געבוירן אין רמת-גן דעם 3.8.44, זון פון רחל און מייזל פארבמאן, אן אייניקל פון זייער בלוזטיין און טרדי פארבמאן אן אור-אייניקל פון גוט באקאנטן חיים ראטענבערג.

מיטן נאמען רפאל האבן די עלטערן געמיינט צו פארהייביקן דעם אנדענק פון קורצן רפאל בולדטיין, וועלכער איז בעוועגט א קרבן פון דער היטלער אויסראטונג.

ער איז געבוירן געווארן אין דער צייט ווען עס זיינען באוועסט געווארן די טרויעריקע פאקטן פון אנשטאנד פון אלע קרובים, וועלכע זיינען געבליבן אין מעזריטש.

זיינע עלטערן רחל בלוזטיין און מייזל פארבמאן האבן עולה געווען אלס יונגע חלוצים מיטן באוועסטזיין אנטהיל צו נעמען אין בנין הארץ און טאפן א חיים פארן יידישן פאלק.

טווער איז געווען דער וועג, פארזיט מיט פיל טרויערלונגען, טראץ דעם האבן זיי געבילדעט א פאפיליע און געטערעכט צו דעם אז ארץ-ישראל זאל זיך אנטוויקלען און קענען דינען אלס מקום מקלט פאר די געמייניקטע יידישע מאסן.
עס זיינען געווען טווערע צייטן, אבער די עלטערן האבן אלץ געטאן צו געבן די קינדער א גוטע דערציחונג.

אלס ווערנדיק 4 יאר איז רפי געגאנגען אין קינדער-גארטן, שפעטער אין טולע פאר ארבעטער קינדער יאזן נחלל בנים (א סכונת פון רמת-גן), ער האט ארויסגעוויזן נייגונגען צו טרייבן לידער און דערציילונגען, האט זיך סטארק אינטערעסירט מיט דער העברעאישער און אלגעמיינער ליטעראטור, האט פיל געליינט.

דער טויט פון זיין מוטער רחל האט אים געטראפן אין עלטער ווען יעדער יוגענטליכער לעבט איבער אן איבערברוך און סטארק בעווייזט אויף אים. דער מאטער האט זיך טאקע מיט אים אפגעגעבן, דאך האט אים געפעלט די אוימויכט און הארציגקייט פון א מוטער.

נאכן צוריקקומען פון רעגולערן מיליטער-דינסט האט ער זיך אפגעגעבן מיט אלע כוחות צו העלפן דעם מאטער צו פירן און צו אנטוויקלען די באלאטן-מאבירק. דער גורל האט אבער געוואלט אז דער יונגער פיקער רפי, זאל זיין פון די וואס מיט זייערער קערפערס האבן אפגעחאלטן דעם בעסטיאליטן אנגריף פון גייסטליכע מיליטער און פארטיידיגן די מלחמה פון צה"ל.

רפאל פארבמאן ז"ל וועט אויף הייביק זיין איינגעקריצט אין זכרון און הערצער פון נאענטע און ווייטע.

כבוד זיין אנדענק.

א.ב.

יעקב לעוו ז"ל

געבוירן דעם 18.7.40 אין טראנסילוואניע -רומעניע. אלס צוויי-יארק קינד האבן אים די עלטערן געבראכט אין ישראל. ער האט געענדיקט די פאלקס-טולע אין קריה-טשונה, וואו די ממשלה האט פרייהער געוויינט. די מיטל-טולע האט ער געענדיקט אין קיבוץ "חפצי-בא".

נאך דעם רעגולערן מיליטער-דינסט איז ער דורכגעגאנגען א קורס פון טאנקן-פירער. נאכן באפרייען זיך פון מיליטער-דינסט האט יעקב געענדיקט א לערער סעמינאר און געארבעט 3 יאר אלס לערער. נאכן הייראטן האט ער פארלאזט די לערעריי און אנגעהויבן צו לערנען טעכניק אין דער לופט-אינדוסטריע און האט דארט געארבעט ביז דעם מלחמה אויסברוך. יום כיפור איז ער מאביליזירט און געטיקט געווארן אויסן צפון טראנס אין רמת-הבולן, וואו ער איז געפאלן דעם 6.10.73. יעקב האט געלאזט א פרוי רות, טאכטער פון חיה און אברהם מאקאווע און 2 דינעלעך אין עלטער פון 4 יאר און פון א האלב יאר.

ג.ג.

מלחמת יום הכיפורים שלי / ד"ר נפתלי ברזניאק

מעורקים שנקרעו, הכנסת עירוים לורידים, ובכל דבר אחר שתרם לכל מי שהיה בתחום בית החולים. רק בשביעי באוקטובר בלילה, כששימשתי כאסיסטנט בחדר הניתוח, לאחר שעות ערות רבות מספור, הגיע צו 8 המיוחל. בשמונה בבוקר התייצבתי בתל-השומר, יחד עם כל תלמידי השנה החמישית של שני בתי הספר לרפואה בירושלים ובתל-אביב. גויסנו למלחמה. מיד לאחר שעלינו על מדים, הסמל בבסיס חיל הרפואה חילק אותנו לקבוצות על פי שמותינו. כולנו היינו חובשים בהכשרתנו וסופחו ליחידות שונות. עם קריאת שמי חשתי איזו שהיא חשיבות מלאה בהתרגשות, שהנה, עוד מעט גם אני אהיה בשדה הקרב. אשתתף במאמץ המלחמתי של מדינת ישראל. היינו בקבוצה כחמישה עשר סטודנטים לרפואה. בעודנו ממתנים להמשך הדרכה, נפרדנו מחברים, חלקם ירדו לפיקוד דרום ומיעוטם עלו לפיקוד הצפוני. בשעות הצהריים הוכנסנו לחדר והמתנו. לאיש לא היה מושג למה יועדנו.

כשעה לאחר מכן הגיע קצין בדרגת סגן, אם אינני טועה. "שלום לכולם", הוא פתח את דבריו. "אני מציע לכם להתבונן היטב איש בפני חברו, תתחבקו, תלחצו ידיים, כי קרוב לודאי שזו הפעם האחרונה שאתם מתראים..." נאלמנו.

אני חושב שעברה לפחות דקה תמימה עד שמישהו העז לשאול אם הקצין מתכוון ברצינות למה שהוא אמר. והלה, ללא שום חיוך אמר "יש להם, למצרים טילים חדשים, שאין לנו מושג איך, אבל הם צדים את הטנקים שלנו, ושורפים אותם אחד אחרי השני. אתם", אמר ללא הפסקה, "אתם אמורים להיות עם היחידות המיוחדות שיחפשו את צידי הטנקים הללו. זו הדרך היחידה להפסיק את המפגעים הללו. אין לנו שום תשובה לטילים, רק למצוא ולהשמיד את היורים." שוב נפלה דממה בחדר. מבלי לרצות בכך התבוננו איש בפני חברו. לא קמנו ולא התחבקנו. היינו בהלם מוחלט. "עוד כמה דקות יכנס הסמל שיחלק אתכם ליחידות, שלמעשה מוקמות ברגעים אלו, אני מבקש שתכבדו

כמו בכל ערב יום הכיפורים, מיד לאחר תפילת קול נדרי, נפגשנו בביתו של חבר. אני זוכר שהיינו 8 חברים עתודאים בני 23. חלקנו למד רפואה, אחרים התגייסו זה עתה לצה"ל, עם תום לימודי הנדסה בטכניון. אלו, שסיים את לימודי האווירונאוטיקה (לימים תא"ל) שרת בחיל האוויר בקריה. הוא היה היחיד שהוצב בכוננות בערב החג, ונדרש להישאר סמוך לטלפון. זו הייתה גם הסיבה שבאנו אליו במקום ללכת כרגיל לאורי. באותו ערב היה איזה שהוא מתח באוויר. המתח התפוגג בעקבות משחקי הקלפים והדמקה, ששיחקנו עד אור ראשון לפני השנה.

אני הייתי בשנת הלימודים החמישית שלי בבית הספר לרפואה באוניברסיטת תל-אביב. את שרות המילואים בראס-סודר סיימתי זה מכבר, והתכוננתי לפתיחת שנת הלימודים האחרונה. המימון ללימודים הגיע בחלקו מעבודה שביצעתי בבית החולים ביילינסון שם עבדתי כטכנאי א.ק.ג.

ביום שבת ה-6 באוקטובר 1973, במהלך יום הכיפורים הייתי אמור להתחיל את התורנות שלי בבית החולים בשעה שתיים בצהריים (שעה שכולנו נזכור). באחת ושלושים האמבולנס הגיע לאסוף אותי. לאיש לא היה אומץ לנסוע ביום כיפור במכונית פרטית. באותה שעה כבר נראתה ברחוב בו גרתי תנועת מכוניות צבאיות לא שגרית. המתח שנמוג בלילה חדר במהירות לעצמות כולם. בשתיים בדיוק הגעתי לבית החולים, ומרגע זה הסיפור הלאומי שלנו השתנה לחלוטין. הוא קיבל כיוון שאיש לא ציפה לו.

לבית הורי שבתי 36 שעות לאחר מכן, בסופה של תורנות ארוכה מאוד בבית החולים. תורנות הטכנאי הפכה במהירות לכל עבודה שהיא: חיפוי חלונות בבריסטולים שחורים וניירות דבק למניעת פיזור זכוכיות, סיוע במטבח, העברת פצועים, הושטת יד למנתחים שטיפלו בפצועים שהגיעו עם מסוקים בלילה, עידוד משפחות שבאו לבקר את יקיריהם, גזירת מדים מאובקים מפצועים, שטיפת רצפות מדם שפרץ

למחרת הוצבתי, יחד עם מרבית חברי הקבוצה בבית החולים תל השומר שהלך והתמלא בפצועים. חלפו מספר ימים, והרצון להצטרף לשדה הקרב, והבקשות החוזרות מהמפקדה נענו. הוצבתי בחטיבת השריון וסופחתי למפקדת החטיבה. החטיבה פרסה את גדודיה באזור שכונה בחדשות 'דרומית מערבית לפאיד'. מולה ישבה החטיבה הסעודית שלא קיבלה על עצמה את הפסקת האש.

"הנפילות של פגזי התותחים והמרגמות, רק מחשלים", אמר לי רס"ר היחידה. במשך תקופה ארוכה, ישבנו במקום אחד והמתנו לפקודת הנסיגה. היה ברור שלא נישאר שם לנצח. בחלק מהימים יצאנו למסעות ציד ברווזים בתעלות המים המקומיות, בערב האבסנו עצמנו ופיטמנו את מעיינו באווזים שמנים מקציר הצייד.

הנסיגה הפרטית שלי ארעה מעט לפני נסיגת צה"ל, כאשר בית הספר לרפואה שלח לנו צו 10, שמשמעו היה – שובו בנים לשולחן הלימודים. צריך חובשים אך צריך גם רופאים!

את המקום, את השעה, ואת הידיעה. תנצרו אותה בלב. מכאן אתם תובלו ליחידות. אין יציאות!" הקצין פנה למסדרון הארוך והמתין שם. לא כאן המקום לשחזר את ההומור השחור והחידודים שנזרקו לחלל האוויר. מיעוטם הצליחו להפיג את המתח, אך מרביתם שידרו תדהמה, מבוכה ולרוב חרדה מהלא נודע.

"אני מבקש שקט!" הורה הקצין מספר פעמים כאשר עמד על סף החדר. בכל פעם זה נמשך מספר שניות עד שהאי-שקט שב והשתלט. זו הייתה הדרך היחידה שלנו להפיג את המתח. לאחר כשעתיים של המתנה הקצין הלך והותיר אותנו לבד. רק כעבור שעה נוספת הגיע הסמל. "אין לכם מושג איזה ברי מזל אתם. מישהו טעה וחשב שאתם לוחמים. כאשר נודע לו שאתם חובשים הוא הבין שטעה, אך לא היה לו האומץ להודות בטעותו פנים אל פנים."

בערב הייתי בבית הורי, חווה עם אבי ואימי ז"ל את ההודעות הנוראיות משדה הקרב, וצובע פנסים של מכוניות בכחול כהה. אחי היה בקורס קצינים ואחותי שירתה בחצרים.

1973 - יום כיפור שלי / יוחנן ערבות

אנחנו מתחילים להגיע לקהיר.

אני מלווה את אחי לרחוב רוקח לתפוס טרמפ לבסיס. הוא עם הכומתה האדומה ותוך שניות עוצרת מכונית, לאיפה חייל? נפרדים בחטף - לחיצת יד וטפיחה על השכם תוך אמירה - תשמור על אמא שלא תדאג, אני אצלצל בערב.

למחרת, כאשר מתברר מה קורה, כבר יצאנו החוצה לצבוע פנסי מכוניות בכחול, חפרנו שוחות בשכונה ומבית הספר שלחו אותנו למלא שקי חול בשדה התעופה הצבאי - שדה דב.

אחרי מספר ימים התחילו להגיע גלויות קטנות חלקן עם קריקטורות. ברובן היה רשום - הכל בסדר, אל תדאג, אוכלים ונחים. למרבה האירוניה חלק גדול מהחיילים כתבו שהם לא במלחמה אלא נמצאים מול גבול ירדן, ערוכים למקרה שהירדנים יתקיפו. מה לא כתבים כדי להרגיע את המשפחה.

אחרי כשבוע התחילו להגיע בשורות האיוב - גילי ברזילי אח של רותי נהרג, אפשטיין מרחוב צמחי היהודים נעדר בחרמון, הבן של יפה מהמכולת נהרג בסואץ. כל רמת אביב החזיקה אצבעות לבנים ותמכה במשפחות הנופלים.

רשימת ההרוגים בסוף המלחמה בלתי נתפסת, וכולם מעלעלים בחשש בחוברת שפורסמה, לבדוק: חברים, מכרים וידידים רחוקים. הזיכרונות האישיים, המוות שריחף לידנו, והמשקעים שעדיין משפיעים על מי שהיה שם בתופת המלחמה ממשיכים ללוות אותנו הן ברמה האישית והן במישור הלאומי.

כל דור והמלחמה שלו. אבל אין רע בלי טוב. המורה שלנו לביולוגיה נפצע, שמחנו שמחה כפולה - גם הוא לא נהרג וגם כל השנה כמעט לא למדנו ביולוגיה.

יום כיפור 1973 היה כמו ימי הכיפור שהיו. החברה מרמת אביב הישנה - מה שנקראה היום הירוקה, הולכים לגשר הירקון. הבנות מהכיתה מגיעות בנפרד, העינים פוזלות הצידה אולי ילכד המבט. בין תקווה ליאוש, זורקים קצת אבנים על מכוניות שמעיזות לחצות את הגשר באמתלות שונות והנועזים שביננו מטפסים למרומי קשתות הגשר.

למיטב זכרוני, באותו יום כיפור, התחילו כבר בשעות הערב המאוחרות לעבור משאיות צבאיות עם חיילים ששבו לבסיס. נראה קצת לא נורמלי, אבל לא מטריד במיוחד.

למחרת תנועת הרכבים התגברה, אף אחד לא יודע מה קורה. יודעי דבר מספרים שליד הבית של גולדה מאיר, ברחוב הברון הירש יש שוטרים ששומרים על הבית. רכבנו באופנים לראות מה קורה ואומנם היה מחסום משטרה עם שני שוטרים רדומים שגערו בנו מרוב שיעמום.

כמובן שרכבנו מסביב, אבל לא ראינו כלום. ופתאום - אזעקה. מה עושים? אנחנו "וותיקי" מלחמת ששת הימים, צוחקים ואומרים לילדים המבוהלים לשכב מתחת למכוניות.

ובכל זאת, חזרנו הביתה. אנשים התחילו לרוץ מבית הכנסת של שפרן הביתה. אנשים יצאו החוצה עם טרנזיסטורים ואמרו יש מלחמה.

הגעתי הביתה, אחי כבר לבש את המדים הכין תרמיל עם הדברים ואמא מאחוריו: הנה עוד גרבים, להכין לך סנדוויץ' עם גבינה לבנה עם עגבניה או נקניק סלמי עם מלפפון חמוץ וחרדל?

הרדיו מצרצר הודעות על גיוס חיילים והשכנים יוצאים החוצה לראות מה קורה.

אמנון פולני, שקנה לו מוניטין ממלחמת ששת הימים, כאשר אמר כבר בצהרי היום הראשון שהשמדנו את כל המטוסים המצרים, פולט ידיעות מודיעיות ששמע מהשכנה של העוזרת של גולדה מאיר. שתוך יומיים

יום הכיפורים שלי / יפה שפילמן - פישפונגר

איציק, האב הטרי, לא חיכה הרבה. השאיר אותי ואת הבת הקטנה אצל הוריי, שם נשארתי שבועות רבים, ומיד חזר לביתנו, ברגל, ללבוש מדים ולחכות... ואכן, מאוחר יותר קיבל הקריאה להתייצב ביחידה שלו (תותחנים).

את ביתו הקטנה, חזר לראות אחרי 8 חודשים. היו אלו חודשים קשים של לחימה בגזרת רמת הגולן, ולאחר מכן, לחימה בדרום... היו אלו חודשים של מתח, חודשים של געגוע, חודשים של חרדה איומה, חודשים של ציפיה, תקווה, הודעות קשות, הודעות מרגיעות ומוראל שהתנדנד כמו בנדנדה בגן השעשועים.

נקודת אור היתה בערב ה- 22.10.73, כאשר בשעות הלילה קיבלתי הודעה שבעלי איציק, מוטס מהצפון לשדה התעופה בפאיד שבמצרים, ללחימה באזור זה, אבל החלק הטוב היה שבדרך ינחתו בנתב"ג.

עם אורות כבויים (כשהפנסים צבועים בכחול...) אני נוסעת לשדה התעופה לפגוש אותו. נפגשנו בשולי הכביש. בקושי הכרתי אותו, זקן עבות, ועצב גדול ודאגה על פניו. למזלנו הטיסה התעכבה עקב קשיי מזג האוויר במצרים, כך שיכולנו לשבת יחד, לעדכן ולהתעדכן וכדי להיפגש שוב כעבור מספר חודשים...

והתינוקת, סופגת הכל, אבל שומעת כל הזמן אותי שרה לה את השיר שהפך למעין המנון כאן בעורף: "אני מבטיח לך, ילדה קטנה שלי, שזו תהיה המלחמה האחרונה..." האומנם? הלואי...

"איפה היית כאשר...?"

שאלה באנאלית ושחוקה, אשר נשאלת בהקשר לאירועים חשובים יותר או חשובים פחות, אבל לבטח משמעותיים הן לשואל והן לנשאל...

"אז איפה הייתי כאשר פרצה מלחמת יום הכיפורים?" שאלה זו עולה אצלי לא פעם, מחזירה אותי בדיוק 40 שנה לאחור, כאשר אנו חוגגים 40 שנה לבתנו הבכורה, תמר. אנו זוג צעיר, שזה עתה הבאנו לעולם את בתנו הבכורה. וכמו אצל כל משפחה צעירה, עסוקים בעצמנו, עסוקים בצרכים הבסיסיים המסופקים לתינוקת הבכורה, הקטנה והחמודה.

בוקר ה-6 לאוקטובר 1973.

אנו מחליטים לצאת מביתנו שבפתח-תקווה, לראשונה, עם הקטנה לבקר את הוריי, הסבתא והסבא פישפונגר בביתם שבכפר מעש. הליכה רגלית של כשעה. וכזכור- זהו יום כיפור, שקט באוויר וקדושה באווירה.

בהתרגשות ובחגיגות רבה, אנו יוצאים לדרך. להפתעתנו הגדולה, הקדושה באוויר הייתה (עדיין), אבל - השקט, לא ממש. מאחר וגרנו לא רחוק מכביש לוד, שמענו רעש של כלי רכב. תמהנו ביותר. זה נשמע הזוי ובלתי נתפס: יום כיפור? תנועה? הגברנו קצב, ומיהרנו להגיע לבית ההורים במטרה לפצח את התעלומה, שמאוחר יותר הייתה בנו בהבנה של מהות הקולות ששמענו.

< תמר שפילמן כתינוקת במלחמת יום כיפור וכקצינה בצה"ל

לזכרם של חללי עירנו שנפלו במערכות ישראל

טוראי אלכסנדרוביץ,
בנימין ("בני"), יומי
1945-1967

בן ישעיהו וגניה. נולד ביום ו' בכסלו תש"ו (11.11.1945) בעיר מזריץ' אשר בפולין. תינוק היה כשאביו ניספה בידי הגרמנים ואביו הנוכחי אימץ אותו והוא בן שלושה חודשים. כעבור שלוש שנים, בשנת 1948, עלתה המשפחה לארץ. בנעוריו למד ב"ישיבה" ולאחר מכן בבית הספר היסודי "שערי תורה" בחיפה. היה חבר בתנועת "בני עקיבא" וגם השתייך ל"הפועל" ככדורגלן. התמחה בארכיטקטורה ובעיצוב פנים הבית בטכניון העברי בחיפה. היה מומחה לעבודות נגרות והקנה את המקצוע גם לבני המיעוטים שבתוכם היה יוצא לעבוד. נטה לצילום ותחביב זה העסיק אותו בשעות הפנאי. כאשר גויס לצה"ל התנדב לחיל הצנחנים אך לאחר שנגמרה תקופת טירונותו שוחרר מן הצבא בגלל מצבו המשפחתי. נקרא לדגל ערב מלחמת ששת הימים, ובשעת מילוי תפקידו, כשהוא משמש רץ ממונע בעת הפגזת הגיזרה הסורית, נפל בחורשת ראש פינה; זה היה ביום השני לקרבות, הוא כ"ז באייר תשכ"ז (6.6.1967). הניח אשה הרה. לאחר נפילתו נולדה בתו הקרויה על שמו - ביני. הובא למנוחת עולמים בבית הקברות הצבאי בחיפה. ב"דיעון לתושב" שבהוצאת המועצה המקומית של קרית ביאליק, אשר הוקדש לנופלי הקריה, הונצח שמו.

טוראי זאב ("זאביק") אלתרמן
1948-1968

בן שמחה וחנה. נולד ביום י"ט בניסן תש"ח (28.4.1948) בקבוצת משמר השרון. שנות ילדותו עברו עליו תוך מחלות אולם במשך השנים התגבר על מחלותיו ולאחר שהגיע לגיל "בר מצוה" התחסן בגופו. את לימודיו היסודיים למד בקבוצה ולאחר מכן המשיך בבית הספר התיכון החקלאי "עירון" שבחדרה. הוא נכנס לח"י החברה ולמשטר בית הספר ו"התאקלם" - ומורים וגם תלמידים אהבו אותו. בסיימו את לימודיו היה עובד בבית, בענף המטעים, ובעבודתו זו גילה מסירות רבה. בנובמבר 1967 גויס לצה"ל והתנדב לסיירת הצנחנים. הוריו הציעו לו לצאת לצנחנים או לנח"ל אך זאב בחר בצנחנים באמרו: "מי ילך לתפקיד כזה אם לא בחורים כמוני?" הוריו, אשר באו לארץ שנתיים לפני היולד זאב ואשר עברו עליהם יסורים ותלאות בשנות מלחמת העולם השנייה, היו מאושרים כי זכו לראות את בנם משרת בצבא ישראל, כחייל מסור וממושמע, מצטיין ביעילותו ובמסירותו. אבל אושר זה לא ארך הרבה כי בטרם הספיק לגמור את שירות החובה שלו יצא לפעולת תגמול נגד בסיסי החבלנים הירדניים, הידועה כמבצע כראמה (עיירה ממזרח לירדן, בה התרכזו וממנה יצאו חבלני האויב לשטח ישראל). - ובמבצע זה מצא את מותו; זה היה ביום כ"א באדר תשכ"ח (21.3.1968). הובא למנוחת עולמים בבית הקברות במשמר השרון. חוברת לזכרו הוציאה קבוצת משמר השרון.

סגן משנה אפרים בדר 1951-1973

הוא מת מפצעיו ביום י"ד בתשרי תשל"ד (10.10.1973) והובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בקיבוץ הגושרים. השאיר אחריו הורים, אחים ואחיות. לאחר נופלו הועלה לדרגת סגן.

מפקד היחידה כתב עליו: "אפרים מילא את תפקידיו בצורה הראויה לציון מיוחד, תוך הקרבה וחירוף-נפש בקרב; חבריו-לנשק כתבו עליו: "אפילו העונשים שלו היו שונים: היה מצווה לכתוב חיבורים על נושאים מצחיקים, או שהיה מראה לעברייני כי שוב אינו רוחש לו אמון - וזה היה העונש הגרוע ביותר. הוא היה האב-הטוב של צוותו, מבין ואנושי; רחש אמון מלא לפקודיו ומעולם לא 'הוריד' פקודות, אלא תמיד הסביר ושכנע". על קברו נאמר: "הקרינה הנוחה של אישיותו הייתה, אפילו מבלי לדעת, משרה אווירה טובה. התקוממותו על אי-ישר או אי-צדק הייתה בשיאה. אפרים, מבחירי בנינו". קיבוצו הוציא לאור ספר לזכר בני משק הגושרים, שנפלו בקרב. בפרק המוקדש לאפרים הובאו דברים על דמותו וקטעים ממכתביו: "...מהו יופי, במה הוא נמדד, או כיצד חשים בו? הרי אין לו לא ריח ולא טעם ורק לפעמים יש לו מין צבע או צורה מוגדרת. בידיים אי-אפשר להחזיק בו וגם להגישו כ'יופי' במתנה זה לא מעשי. מה אמת-המידה לטוב-לבו של האדם? ושאלת השאלות: מה היא אהבה, איך 'אוכלים אותה'? מדוע אני כותב כל זאת? למה דווקא את? אחרי כל מחשבותי, כל מה שניסיתי להעלות על הכתב והעליתי, נדמה לי שאני יודע..."

אפרים בן צפורה ואהרן בדר

י"ד בתשרי תשל"ד — 10.10.1973

בני יקירי אפרים, סגן חדר להטות, שאיננו עוד בחיים, האמנם יכולו להחיות את אהבת אומץ-לב והתורבות, חינוך וציונות, תפוקה תפוקה האהבה העולם המתבגר? קשה הבאב קשה וצריך בשינויים חריקים חזק ב' את זכות-הבאב חזק את הדמיון, ואין מנוחה לנפשי, אין לי לא יום ולא לילה.

אפרים בדר

נולדת בני יקירי, בארץ הסוחרות. בחקוקה לחיים הקנים ונחיד טוב. פנתי עולמית בקיבוץ הגושרים, אל סול ה' עזיות שבגולן. לא היו חסיד שלוחים מוסף לזמן נספגנו וידענו למקום מאוסה הנלתי ידוע. קיננת בני התורה לפני כחור או מזה. שוחזר הסורים משלוחים אלינו מספר לפרק. וטחילי הגורר לארסה ולרחבת של הארץ בחליבת ברצל. חזקא. הוכרזה ראשונה עם כל אשר מסביב. חבבים מקרוב ומרחוק. חסרת עצמית ביחסים סביבך ובין חורין. חסרתה כולה. בחגיגת הברכה, חסרתה חסרתה כמות. אסרת: "עזיין צעיר אני, אך מבוגר מספיק להבין". וחוסתה נות ככול. ובסיוחך בשיחותינו בביה על מלח מה ושלום.

אפרים, בן צפורה ואהרון, נולד ביום ב' באדר א' תשי"א (10.2.1951), בעכו וסיים את לימודיו בבית-הספר "הר וגיא" בקיבוץ דפנה. הוא היה תלמיד שקדן, בעל כוח רצון וסבלנות והתעניין במיוחד במתמטיקה, בחשמלאות ובאלקטרוניקה. הוא הצטיין בתחומים אלה ואת שעות הפנאי שלו בילה במעבדה, כשהוא מרכיב ומפרק מקלטי-רדיו ומכשירים אלקטרוניים שונים. הוא התמסר להדרכת-נוער בקבוצת אורן וחניכיו העריכו אותו מאוד. הוא השתדל לחנכם להבנה בשירה ובמוסיקה ועשה זאת לעתים באמצעות חידונים. אפרים היה גם ספורטאי טוב והצטיין במשחק הכדורסל ואף שימש כשופט בתחרויות, כן הרבה לטייל ברחבי-הארץ והכיר היטב את מרחביה. הוא היה בחור גלוי-לב, צנוע וממעט לדבר על עצמו, והיה אהוב על מכריו, שכינוהו בשם חיבה "פרויקה". הוא היה חברותי מאוד, פעיל במפגשים ובמסיבות הרבה לתרום לאירועים החברתיים מפרי-עטו - פזמונים ושירים. אפרים היה בן מסור למשפחתו, העריץ את אמו אשר הרעיפה עליו אהבה רבה וכן היה קשור לקיבוצו "הגושרים" וניצל את חופשותיו הקצרות כדי לסייע בעבודות השונות במשק.

אפרים גויס לצה"ל בתחילת 1971 והוצב לחיל השריון. לאחר הטירונות ולאחר שהשלים קורס מש"קי-סיור, סיים קורס קציני חי"ר ונשלח להשתלמות בקורס קציני-שריון. אחרי-כן הוצב ליחידת שריון בתפקיד מפקד יחידת-סיור והוענקה לו דרגת סג"מ. הוא לא אהב את הצבא, אך היה נחוש בהחלטתו למלא את חובתו בשלמות ובמסירות. הוא היה אהוד בצבא ונרקמו בינו לבין חבריו, מפקדיו ופקודיו, יחסים מיוחדים במינם. היחס אליו היה כאל חבר ולא כאל מפקד. שרר אמון הדדי מלא בינו לבין פקודיו. הוא הנהיג ביחידתו קופה משותפת, לבל יוצר מצב שלחלק מהחיילים יש דמי-כיס בעוד שלאחרים אין. ביום 9.10.1973 לחם אפרים כמפקד נגמ"ש בסיירת, באזור בוקעתה שברמת-הגולן, יחד עם יחידתו, שהדפה התקפה של הסורים וחילצה פצועים. הסיירת נתקלה במארב מצויד בנשק נ"ט והנגמ"ש של אפרים ושני נגמ"שים אחרים חיפו על חבריהם לשם חילוץ הפצועים. בעת שחש אפרים לחלץ את חבריו מנגמ"ש פגוע, נפגע בראשו ופונה.

יחיאל, בן שפרינצה ופנחס, נולד ביום י"ב בחשוון תש"ה (29.10.1944) ברוסיה, אליה נמלטו הוריו מפולין כשפרצה מלחמת העולם השנייה. ברוסיה הוכנסו למחנה עבודה ובמחנה נולדו יחיאל ואחותו צפורה. כשנסתיימה המלחמה, חזרה המשפחה לפולין, ובשנת 1951 עלתה לארץ והתיישבה ברמת-גן. ברמת-גן למד יחיאל בבית-הספר היסודי "הלום" ובבית-הספר התיכון "דביר". כמו-כן היה חבר בתנועת הצופים המקומית ומדריך פעיל בקן. בהיותו בן 17 הגרה המשפחה לסן-פרנציסקו, שם סיים יחיאל (או ג'רי - כפי שכינהו חבריו בארצות הברית) את לימודיו באוניברסיטה של סן-פרנציסקו והשתלם במקצועות הפסיכולוגיה והקרימינולוגיה. כל תקופת לימודיו עבד כקצין-מבחן בשיקום אסירים, וכדי להשלים את החסר למימון לימודיו, עבד גם כפקיד קבלה בבית-מלון. בשנת 1965 הכיר יחיאל את בוורלי, סטודנטית שישיבה עמו על ספסל הלימודים, ובשנת 1967 נישאו השניים. לאחר שהוענק ליחיאל התואר הראשון בפסיכולוגיה, עלה עם אשתו לארץ. הזוג קבע את מושבו בקרית אונו.

יחיאל גויס לצה"ל בראשית מאי 1968. תחילת דרכו של חיליק (כך כינוהו חבריו בצה"ל) הייתה כפסיכולוג בנח"ל. אחרי-כן הוצב במרפאה לבריאות-הנפש בתל-השומר, ולבסוף שימש כפסיכולוג ראשי של פיקוד הדרום, במשך כל תקופת מלחמת ההתשה בסיני. במסגרת שירותו הצבאי השתלם בקורסים שונים, ואת כולם סיים בציונים גבוהים. הוא השתלם בקורס מ"כים וקורס צניחה, ואחרי-כן עבר קורס קצינים, קורס קציני חר"פ וקורס השתלמות קצינים. בראשית נובמבר 1970 התנדב חיליק לשרת בצבא הקבע והוצב בחטיבת צנחנים. תפקידו העיקרי היה כקצין בריאות הנפש וכאחראי למיין צנחנים, ומכיון שהצליח מאוד בעבודתו ניתן לו מינוי נוסף כקצין חינוך חטיבתי. מלבד היותו פסיכולוג, היה חיליק גם לוחם מעולה, ויחד עם הצנחנים היה יוצא לכל פעולה. הוא הקדיש את מירב זמנו, הרבה יותר משנדרש, לעבודתו בצבא, ואכן, זכה לדברי הערכה חמים ממפקדיו, כגון: "קצין מקצועי מצוין. מתמסר כליל לעבודתו ומגלה יוזמה רבה. ממלא את תפקידו בהצלחה רבה. מצוין כאיש שדה.

מגלה הזדהות עם החייל ומקובל מאוד על חבריו ועל מפקדיו. בעל פוטנציאל פיקודי ברמה גבוהה, שיש לקדמו בסולם התפקידים". על אף עבודתו כאיש צבא הקבע, שגזלה ממנו את רוב זמנו, היה חיליק בעל מסור לאשתו ואב אוהב ונלהב לשני בניו - אריק-שי וגלעד. בשעות הפנאי נהג לקרוא בתנ"ך ועסק באוסף הבולים המגוון שלו. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים סירב חיליק להסתפק בתפקיד עורפי והצטרף לצנחנים הלוחמים בחזית הדרומית כקצין חינוך. בקרב הקשה שנערך ב"חוה הסינית" לחם חיליק יחד עם החיילים, וביום כ"א בתשרי תשל"ד (17.10.1973), נפגע ונפל בקרב. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בקרית-שאול. השאיר אחריו אישה ושני בנים, אב ואחות.

במכתב תנחומים למשפחה כתב מפקדו: "חיליק עשה מעל ומעבר לנדרש ממנו, בתחומי החינוך ובריאות הנפש. חיליק סייע במו ידיו לבנות את החטיבה לא רק במיין החיילים ובחינוכם. בהתנהגותו ובמסירותו לתפקידו שימש מופת לכולנו. ודי אם אזכיר את ההתרוצצויות שלו בבתי-הספר ובתנועות-הנוער כדי לגייס מתנדבים לצנחנים וזאת עשה מחוץ לשעות העבודה המקובלות. חיליק נטל חלק בפעולות מבצעיות, שוב לא כמקובל בתפקידו. במלחמה דרש להיות יחד אתנו כלוחם מן השורה; כלוחם הסתער אל מול פני האויב, וכלוחם נפל".

להנצחת זכרו של יחיאל הקים אביו קרן סיוע לילדים נזקקים.

רב"ט מאיר (מקס) סגל 1937-1969

בן יוסף ומלכה. נולד ביום ה' בשבט תרצ"ז (17.1.1937) ברומניה. סיים את לימודיו היסודיים ברומניה ובשנת 1950 עלה עם משפחתו

ארצה. הוא הלך לגור בקבוצת גבע ושם התחנך, סיים את לימודיו בבית-הספר התיכון וחי בקבוצה עד ליום גיוסו.

מאיר גויס לצה"ל בפברואר 1955. בזמן שירותו למד כשנה בבית-הספר של חיל-האוויר והמשיך לשרת בחיל. אחרי שחרור משירות-סדיר עבד בתעשייה האווירית ומטעמה נשלח להשתלם בבריטניה. אחרי ששירת שנים אחדות כאיש-מילואים בחיל-האוויר עבר קורס חובשים והיה לחובש קרבי. הוא היה חובש מעולה, חבר למופת וחיל מצטיין, שהיה אהוב על מפקדיו ועל חבריו-לגשק. בראשית מאי 1969 יצא לשירות-מילואים פעיל. ביום המילואים ה-12, יום כ"ט באייר תשכ"ט (17.5.1969), נפל בהיתקלות עם מחבלים מדרום לגשר דמייה. הניח אישה ושני ילדים. הובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בקרית-שאול.

חברו של מאיר, שלמה מרקו, הקדיש לזכרו את עבודת-הגמר שלו לתואר "דוקטור לפילוסופיה".

351

ספר הזיכרון

ד"ר יחיאל בן שפרינצה ומנחם ביימן

כ"ג בתשרי תשל"ד — 19.10.1973

בשנת מלחמת-העולם השנייה נרשם, אני ואשתי, עלייד תשלטון הסובייטי לברבות סיביריות. שם נולד לנו בשנת 1944, בננו חיקר, יחיאל. שם נולדה גם בחי. אחרי מלחמת-העולם השנייה חזרנו לפולין, ובשנת 1950 עלינו ארצה-אחר שנים הגענו לאמריקה ותחילתנו ישיבת-קבע במאנסי-פראנסיסקו.

בננו חיקר, יחיאל (חילק), בנר חיה לבנר יפה-תואר, כשרוני מאוד ובעל אישיות מקסימלית. למד רשומה בקאליפורניה סטייט-יוניברסיטי. ניבאו לו עתיד מזהיר כרופא. עמיתות קשור היה בכל מאודו למולדת היתריות. שם בילת את שנותיו בצעירותו ואל תוכו הגיע את ישיבת התיכונים. ב-1967 בא ספער גדול בחייו. באותן חת' אומי מתג אמו. בדיוק אז סרצה מלחמת ששת הימים. יחיאל חזר מהלחיית אמו וסידר סם לישראל, כדי לעזור לה במלחמת נגד האוייב.

ד"ר יחיאל ביימן

רק שבועיים לפני-כן התחתן עם בלחיי סולסטר מאוקלנד, היא עלתה מייד אחריו ויהר בנו להם את ביתם והיו את חייהם המאושרים.

יחיאל נשאר מאז ואזן בצה"ל. עוד בחיותו עמנו באמריקה לא רצה בשום פנים ואופן לחזור על ארצותיו הישראליות.

הוא היה צעיר הקנינים בצה"ל בדרגה כה רמה.

שק בנבא כרופא פסיכיאטר תרצה בפני צנחני הצבא. היה שם החיילים בשנת מלחמת הונגריה תגיש צורה ראשונה לחיילים הפצועים בחיות. השתתף גם בעשרות פסיכיות גדול של בסיסי המבטלים בשטחי תאגיד.

כשפתחו צבאות-ערב בספחים במלחמת יום-כיפור, היה יחיאל בין ראשוני גבורי ישראל. שיבאו לתרוף את האוייב התקף, קנצ'ס-ספר נשלח ליקי הקדמי של החיות הונגריה אומצ'לב ונבורה עילאית. הצטרף מרצונו הוא, כמתגורב. ליהיות הצנחנים. שפברה ראשונה את השלטיסאן והפרידה בין הארמית השנייה והשלטית של הצבא המצרי.

נפל ב-19 באוקטובר יחד עם עוד 18 קצינים. קראתו האחרונה היתה: קדישתו.

ספר הזיכרון

352

כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים, טילפנתי אותו יום לישראל יסמנה ששנים. ספני קדושת חיים שאלתי את רב בית-הכנסת, שאני ממנה על פחללית. אם מותר לי ביום קדוש זה להתקשר מלפניית שם ישראל. מוכן מאליו שתשובת הרב היתה: כן. בטלפון מטרתי לי כלתי שיחיאל סידר לצאת לחיות ושנפרד ממנה במלים אלו: "אני מקוה לראותך שוב כעבור שבועיים".

השנים האחרונות שראיתי את בני-יקרתי היה בשנת 1972. ססתי אז לישראל כדי לנסוע עצים לזכרם של אהר-עשר הספורטאים הישראלית שנרצחו בידי המרדיוסטים הערבים באולימפיאדה-מינכן.

לאחר מכן ססתי לישראל יחד עם בת' לחוש אתר קבר בני יקרתי ד"ל. עלינו לקברו הארצי בקיבוץ בארי. שם החקיים סקס'אזכרה ל-40 גיבורי ישראל חללי צה"ל ואשר קבריהם תעראים שם. אלפים השתתפו באזכרה. ליבנו התווכח בנו מינכן וכאב. מאז היום המר לא נסחם מקור דמעותי ולא יכסו עיני.

חאגב השכול

יואל בן אסתר ומאיר בידרמן

כ"ה בתמוז תשי"ז — 30.10.1956

היוו של יוליק דומים, לפחות כלפי החוץ, לחייו של אלפי גורים ישראליים בניגול: ביהמ"ש עממי, חיסוך והתנהגות, כאשר ביקש התחולל כל הזמן מאבק איתנים, המסיל את צילו של הכול. יוליק שמוס בעיות, שבערים בניגול בארצות אחרות לא ייערן מעולם, חרדו להתנאות הבחינה בחשבון מחלה במידה לגורל אגיות המפצלים שנלכדו.

יואל בידרמן

הנה נפל הפעם את כרבו, והוא בינת מעצם סאביו, והוא בוכה ככי חרש על צוול הקיפות, שנתגלו לו כפי המרדך בפעולת האחרונה, אכן, ביהמ"ש המסור ומסימך, שסרף כל רגע של מנחת נפש, יוליק כהב ביופנו: אהמול התרחש מאורע פוליטי, לאורגני ביה, פי עזרת ראש המלוכה הימית, והכרו כבנדר והרי פקקו, העולם שלנו כבר התרגל מפידתהם לרצם המאורע שכבר קרו כסוהו רבים, והוא מפנה לתרבות, באמת, לפעמים זה נראת כל כך מנחך בעיני, בער בן 16, ואני מתפלל איך זה לא נראת כך בעיני מבני רום סמני ובעלי גסיון מרובה כשלי, צולם ועיסלומאטים בנוי כל כך על סקר ותנאה, עד כדי "גחור".

הוא מסייד: "המרווחים של בריהים של שלום וכדומה היו לי כבר לזרא, איך עלי להתחיל לסיסמנות, המכרזות עלידי בדינה המכרזת את חופסי האדם והחליפת כל יום שני וחמישי את אוליות, רק אהמול סגור להם המסגרים, רק אהמול והכרו בבונדר מי שלא סגר להם, חזים מסגרים אלה בשם "הרפת קוים" ו"בונדרים" באמת משונה."

אך ככלי זאת עז רצוני שלא תהרש מלחמה, לאחר מלחמת העולם השני ולאהר סקראתי כל כך הרבה על מרצות המלחמה, ובחור בן העם היהודי ברודה והובנת סלידתו מפחיתות זה, רוח'ולפפות מנשבת בעולם הגדולו אנשים אחוזי שחר מפני מלחמה, אכן, בארץ, לא מסקה המלחמה אף לרנע אחר, המצב בגבולות הולך ומחמיר — כותב יוליק — מדי יום ביומו קורא אני בכתובות הרצות על חרונים הצצות, הולב פתחון סאב, מוסיר אתים במסילי.

בן מאיר ואסתר. נולד ביום כ"ו בתמוז תרצ"ז (5.7.1937) בתל-אביב. סיים את לימודיו בבית-הספר התיכון העירוני ד'.

השתייך ל"התנועה המאוחדת". היה בעל קול נאה ולא אחת הנעים זמירות באזני-שומעיו (ואף בצבא עשה כן). הצטיין בהומור דק ותבונה ערה ולבו תמיד שפע אהבה לכל. מטבעו היה סגור, פשוט בהליכותיו ורוחק מרברבנות. התעניין מאד במדעי-הטבע, ובעיקר בביאולוגיה, ונשא את נפשו להמשיך את לימודיו ברפואה. אהבתו לטבע מצאה ביטוי בטיוולים ממושכים ברחבי-הארץ. ניהל יומן ובין שאר דבריו ציין, כי בתור בן העם היהודי הוא מזועזע מזוועות-המלחמה אשר עליהן קרא ושמע. לבו התחמך מכאב בקראו גם על הרוגים ופצועים בידי המסתננים מירדן - ואז התעורר בו רגש הפטריטיות. לאחר סיימו את לימודיו התיכוניים התגייס לצה"ל. השתתף בקרב קלקיליה ולאחריו מונה למפקד-טנק מבלי שעבר קורסים מתאימים לכך. הצטיין באומץ-לב וקור-רוח; אף זכה לציון לשבח על הצלת טנק משריפה. בפרוץ מערכת-סיני היה הטנק אשר בו נהג בין ראשוני-הפורצים, וביום כ"ה במרחשון תשי"ז (30.10.1956) נפל בקרב. הובא לקבורה בבית-הקברות הצבאי לשעת-חירום בשלח וביום י"ב במרחשון תשי"ח (6.11.1957) הועבר למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בקרית-שאול. חבריו והוריו הוציאו חוברת לזכרו.

טוראי בנימין קופץ
1929-1951

בן ישראל ושרה. נולד בסיון תרפ"ט (יוני 1929) בעיר מזריץ' אשר בפולין. הוא ואחיו עלו לארץ עם "ילדי טהרן" בשנת 1943 וכולם יחד נכנסו לקיבוץ עין-חרוד. סיים את לימודיו בבית-הספר היסודי במשק עין-חרוד וסיים את בית-הספר המקצועי "טיץ" במשק יגור. השתייך לתנועת "הנוער העובד" ומצא את לחמו כמסגר וכנהג. בפרוץ מלחמת-הקוממיות התגייס לצבא (בפברואר 1948) ונכנס לפלמ"ח לגדוד "הפורצים". היה בין כובשי-הקסטל. בזמן המצור על ירושלים נמצא בסביבות העיר והשתתף בפריצה לעיר-הקודש. רק בשנת 1949 עלו הוריו לארץ אחרי כל נדודיהם בפולין, ברוסיה ובגרמניה. ביום כ' באב תשי"א (22.8.1951), בשעת מילוי תפקידו, נפל והובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בקרית-שאול.

טוראי שמואל וכתפויגל
1929-1948

בן בלומה-רחל והרב יצחק-יעקב, נולד ביום ג' באדר ב' תרפ"ט (15.3.1929) בירושלים. למד ב"תלמוד תורה" ובישיבת "מאה שערים" שבהנהלת אביו. שמואל נשתבח במידות טובות ובנכונות להיטיב לזולת והצטיין בלימודים ובהתנהגות דתית-מוסרית. מתוך רצון להתפרנס מיגיע כפיו עבר לישיבת "תורה ומלאכה" בכפר אברהם ליד פתח תקווה והשתלם במלאכת הסריגה, ואחר-כך עבד במקצוע זה בתל-אביב. בשנת 1946 הצטרף למחתרת אצ"ל ואחרי הכשרה צבאית השתתף בפעולות נגד השלטון הזר. בחורף תש"ח מילא תפקידים אחראיים בפעולות נגד ערבים על גבול יפו ונתמנה אחראי למפעל תעשיית הנשק של אצ"ל. בחול-המועד פסח תש"ח יצא לקרב לכיבוש יפו ונפל בקרב ביום ט"ז בניסן תש"ח (25.4.1948). גופתו לא נמצאה מעולם. מצבה לזכרו הוקמה בבית-הקברות הצבאי בהר-הרצל בירושלים.

ספר מוריס

340

שמואל וכתפויגל

בן הרב יצחק יעקב, רבה של מאה שערים

נער חיים י' בניסן תשי"ח — 25.4.1948

שמואל למד בתלמוד תורה במאה שערים ועשה חיל בלימודיו. אך לא רק בשכלו התרשם הצטיין. אלא גם במידותיו והתורפותיו. בחינתו בן עשר נשלח לישיבת נחל יצחק כדי ללמוד תורה ומלאכה. גם כאן הצטיין וחשב כעילוי. אחר ששוב את ספסלי הלימודים החל לעבוד באריגה. הוא אירגן את חבריו לעבודה בחברת "תורה ומלאכה" ואחר כך הקים קבוצה בשם "החשמונאים". בני הקבוצה היו מתאספים כל ערב כדי ללמוד הנ"ך ולשמוע הרצאות שונות.

שמואל וכתפויגל

הרצאות הלאומיים היו מבורזים בדמו של שמואל. והוא הצטרף לארגון. הוא התמיד בלימוד העבודה הצבאית. כפי שהיה מיד בלימוד התורה. הוא עבר לתל-אביב, כדי לעבוד עם באריגה. וגם בעיר מנזרים זו התמסר לעבודה בארגון והשתתף בשט"ח לוח"קרב.

ביום הראשון של הקרבות ביפו נשלח להתקפת בניזרח של תחנת הרקבת. הוא נערר בקרב ונודל לא נידע עד היום.

סגן בנימין טריואקס

1924-1948

סגן בנימין טריואקס

בן צעורה ואברהם יצחק, נולד ביום ט' בניסן
תרפ"ד (1924). ב' 1925 עלה עם הוריו
ארצה. סיים בריס. כדוריי. ותגיים ב' 1947
לצה"ל ושירת כקצין אפסנאות ותחבורה. נפל
ב' 25.5.1948 (25.5.1948) בטוטרדה.
בנסותו להציל משורין, הובא למנוחת עול-
מים בנתניה. בן 24 בנפלו.

בן צפורה ויצחק, נולד ביום
ט' בניסן תרפ"ד (13.4.1924)
בווארשה, בירת פולין, ובהיותו בן
שנה וחצי עלו הוריו לארץ. גדל

בתל-אביב ובבני ברק. סיים את בית-הספר היסודי
המקומי והמשיך ללמוד חקלאות בבית-הספר על
שם כדורי. לחקלאות נמשך עוד מנעוריו, מאותו יום
שאביו נטע פרדס. בבית-הספר החקלאי נתפסה ידו
הימנית במגרסה חשמלית והפרקים העליונים של
שתי אצבעות נקטעו. עוד לפני הגיעו למצוות נשבע
ל"הגנה".

במלחמת-העולם השנייה התנדב לצבא הבריטי. אמו
סירבה להניח לו להתגייס והוא פתח בשביתת-רעב
עד שוויתרה לו. בצבא לא רצו לקבלו תחילה בגלל
מומו, והוא השיב: "תנו לי נשק ביד ואראה לכם שאני
יודע את המלאכה" - ונתקבל. הוא שירת ב"באפס",
היה נהג במצרים, ולבסוף בבריגדה היהודית. זמן-מה
שירת במפקדת הבריגדה כנהגו האישי של הבריגדיר
בנימין. בשל מעשה-נקמה בגרמנים, שביצע על דעת
עצמו, נדון לחודש מאסר.

מששחרר מהצבא חזר לעבודות החקלאות. התכונן
לנסוע לקליפורניה לשם השתלמות, אך דחה את
התוכנית בשל תפקידיו ב"הגנה".

בדצמבר 1947, מיד לאחר החלטת עצרת האו"ם
על חלוקת הארץ, התגייס גיוס מלא ושירת בחטיבת
"אלכסנדרוני". הוא ידע לארגן, ונתמנה לקצין
אפסנאות ואחר-כך לקצין-תחבורה. ביום י"ד באייר
תש"ח (23.5.1948), יום כיבוש טנטורה, חזר עם חבר
לתפקיד להוציא משורין של הגדוד, שנתקע בדרך.
שניהם לא חזרו. צלפים ערביים ארבו להם והם נפלו.
בנימין הובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי
בנתניה. לאחר נופלו הוענקה לו דרגת סגן.

1928-1948

יומו האחרון של יעקב כ"ץ

א' בטבת תש"ח — 14.12.47

יעקב כ"ץ

אני, אחותי הקטנה, הייתי בסניטל בת חמש כשאני נפל, לבן הבצירות והרסיון והסיפורים שספספתי משמשים אצלי במימוניה. כותבת אני על יומי האחרון של אחי משהם של חברי, אחותי והורי. יעקב נפל ביום ראשון ה'14.12.47 — הקרבן הראשון שהיה לחולון בעלמחמת השחרור.

במוצאי שבת, ה'14.12.47, יצא לק"מ נציג "ארמון" בחולון עם חברות של חברים. בנאומי מחוללנו נספסו ידיות שנברו והלכו, לשכשכ הידיות נישב יעקב עם חבר למחנה ה"הגנה", שהיה מסופק בבית החינוך ג' אשר בשכונת גרין (היום ב"ס "רמון"), כדי לבקש נשק ולצאת לעמדה. הנשק ניתן, והם יצאו לעמדה כשבידיהם הציוד של אותם הימים: רובה, 2 דמונייד רשמי בוזרים.

הקרב היה קשה, היות והיו פגזים בעמדה, וכדי להרחיק את הערבים התקופים החליטו: על כל ירייה של ערבי, נורה אנהנו שתי יריות, כדי שיחשבו שרבים אנהנו. תכסיס הצליח, והם ביקרו שבו הבית.

יעקב הגיע הביתה בשעה שבע בבוקר, רצוצ, כולו לאחר שלא אכל ולא ישן במשך כל הלילה. ברצונו לשכב לישון נחרסו הידיות ויעקב שוב עלה לבחשן ה"הגנה" כדי לקבל נשק. המ"ס שלו רצה לשלוח לעמדה בחור אחי, אך זה האחרון פרץ בכני באומרה: כי הוא סחור, יעקב לא נרתע, התנדב ויצא במקומו. בדרךם כבשו בחורינו שלוש עמדות של הערבים, זו אחרי זו, אך באחרונה, בתל-ישיש נופא, לאחר הכיבוש, היה קרב קשה ביותר, התחמסות אולת והתקבלה סקירה לסגור. כשנמנו הרים יעקב את ראשו והפגז במורו. שניים מחבורתי, שנינו לחלוצ נפצעו, ומטוראו שלא יוכלו לחלוצ, השאירוהו במקום. כשנתקבלה הירידה בבית, יצא אבא לחפשו. במשך חצי שעה חרשים תפוסים חיפשו בכל מקום. "כשחלם יצא לסיל, יצאתי אני עם האב לחפש את בני". לא הרחק מן העמדה, במסך לשרה, נמצאה הגופה. ידויה שהתחבנה עם ערבי, ראתה כיצד קברו אותה. את מקום הקבורה סימנה בקוצים, כדי ששם סיום

המלחמה תוכל להחיות על כך, ואפסם כך היה עם הגיע הירידה, פתחו את הקבר ומצאו את השלד החתיכת סכסכים. יעקב זהה עליידי רופאית-היגיון שלו, אחרי סכסכים שוב הלך אבא למקום הקבר, כי ברטה היה לו שלא אספו את כל העצמות, ואפסם מצא עצם של הרגל שגם אותה הביא לקבורה בקבר ישראל.

תובט על-ידי החורים ברכה ושמואל כ"ץ, חולון

בנם-יחידם של ברכה ושמואל, נולד ביום י"ט באלול תרפ"ח (4.9.1928) בעיר ויסוקי-ליטובסק, פולין ועלה לארץ עם הוריו, שהיו

מראשוני המשתכנים בחולון. לאחר שסיים את חוק לימודיו בבית-החינוך בחולון, השתלם בבתי-הספר הטכניים "מכס פיין" ו"מונטיפיורי" בתל-אביב. התמחה בחשמלאות ועזר לאביו החשמלאי בהתקנת חשמל בבתי המשתכנים בחולון. מתוך שאיפה לקנות לו השכלה כללית למד בגימנסיה-ערב "השכלה" בתל-אביב. היה מפעילי ה"הגנה" בחולון, ושירת בפלוגת החי"ש החולונית של חטיבת "גבעתי".

היה הראשון שנפל על משמרתו באזור זה.

בליל 13-14.12.1948 יצא עם יחידתו לכבוש את "גבעת החירבה" שבתל-א-ריש, עמדה שממנה נורתה אש לעבר חולון. הכוח כבש את המקום, אך בלחץ התקפת-הנגד הערבית והתחמושת שאזלה, נאלץ לסגת. אברהם נפגע ונפל בעת הנסיגה, ביום א' בטבת תש"ח (14.12.1947), ובשל האש הכבדה לא הצליחו חבריו לחלץ את גופתו. במשך שעות ריתקו את האויב באש ומנעו ממנו לגשת לגופה, עד שתהיה הזדמנות לחלצה, אך הופעת משורייני המשטרה הבריטית סיכלה ניסיון זה.

לזכרו ולזכר החברים שנפלו שם נקרא המקום "תל-גיבורים". גם ה"פילבוקס", אשר בו וסביבו נפלו, משמש מצבה לזכרם.

ביום כ"ט בחשוון תש"ט (1.12.1948) לאחר חקירה-ודרישה מאומצת במשך 11 חודשים, זוהתה גופתו והובאה למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

סמל יעקב לב 1940-1973

התעשייה האווירית. כל ימיו היה יעקב מסור מאוד להוריו, אח טוב לאחיו ובעל ואב למופת לרעייתו ולשני ילדיו. במלחמת יום-הכיפורים לחם יעקב כטען-קשר בטנק, באחת מיחידות האוגדה, שבלמה את התקפת הסורים בדרום רמת הגולן. אחרי קרבות הבלימה עברה יחידתו להתקפת נגד. יעקב נפגע ונהרג ביום כ' בתשרי תשל"ד (16.10.1973), בקרב ההתקפה על תל ענתר שבמובלעת. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בחולון. השאיר אחריו אישה, בן ובת, הורים ואח. אחרי נופלו הועלה לדרגת סמל-ראשון. במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקדו: "אנו, חבריו של יעקב ליחידה, איבדנו חבר יקר ומסור, אשר חירף את נפשו למות ובמותו העניק לנו את החיים".

יעקב, בן אילנה ועמנואל, נולד ביום ב' בתמוז ת"ש (8.7.1940) בבלז'ש שברומניה. בשנת 1951 עלה לארץ ולמד בבית-הספר היסודי 'מצודות' בקרית שמונה, בבית-הספר התיכון-חקלאי "עין כרם" בירושלים ובסמינר בנהלל. בשנים הראשונות של בית-הספר היסודי למד יעקב בעיר מולדתו שברומניה ואף היה חבר בתנועת נוער שם. בהיותו בן 11 עלה לארץ עם בני משפחתו והמשפחה התיישבה בעיירת העולים קרית שמונה, שם המשיך בלימודיו. הוא היה תלמיד חרוץ ואוהב ספר. בכל רגע של פנאי קרא כל ספר שנפל לידי. כן אהב את הטבע, הרבה לטייל בנופי הגליל העליון וצילם מראות ואתרים שהליבוהו. יעקב היה חבר ומדריך בתנועת "הנוער העובד" בקרית שמונה והיה פעיל בגדנ"ע בעירו. הוא היה חובב ספורט והצטיין בשחייה ובמשחקי כדור שונים, אך את רוב זמנו הפנוי הקדיש, כאמור, לקריאה, לצילום ולטיולים. אחרי שסיים את לימודיו בבית-הספר היסודי עבר יעקב ללמוד בבית-הספר החקלאי בעין כרם בירושלים, שם למד שנה אחת. אחרי-כן הצטרף לקבוצת חברים במסגרת "עליית הנוער" בקיבוץ חפצי-בה, שם עשה שלוש שנים. הוא אהב מאוד לעסוק בעבודת כפיים ובחקלאות, השתלב יפה בחברת הנוער וראה שנים אלו כיפות בחייו.

יעקב גויס לצה"ל במחצית אוקטובר 1958 והוצב לחיל השריון. אחרי סיום הטיروנות השתלם בקורסים מקצועיים שונים והיה לתותחן טנק. הוא היה בין ראשוני הצוותים שקלטו את טנקי ה"סנטוריון" בצה"ל ובגאווה רבה נסע בטנק ה"סנטוריון" שלו במצעד צה"ל ביום העצמאות. בכל תקופת שירותו היה חייל מסור ונאמן, אהוד על מפקדיו ועל חבריו. לאחר שהשתחרר מהשירות הסדיר כמפקד טנק בדרגת סמל, הוצב לשירות מילואים. בתקופת שירותו במילואים השתתף בקרבות מלחמת ששת הימים בגזרה הצפונית של סיני וכן במצרי הגידי והמיתלה. אחרי השחרור שב יעקב לקרית-שמונה וכדי לסייע להוריו בפרנסת המשפחה שלח ידו תחילה בכל מיני מלאכות - זמן-מה היה דוור, אחר-כך עבד בפרך בשדות הכותנה, עד שהשתלם בהוראה בסמינר ולימד בבית-ספר אזורי בנגב. לבסוף עזב את ההוראה והצטרף לעובדי

346

ספר זיכרון

יעקב בן אילנה ועמנואל לב

י"ב בתשרי תשנ"ד — 8.10.1973

נולד ב'7.40.18 בראשון-לציון — רומניה. בחייו בגיל שנתיים עלו הוריו ארצה והביאו אותו עמם. סיים בית-ספר עממי בקרית-שמונה. התקום בו נרד הוריו בעת היותו. בית-ספר היסודי סיים בקיבוץ חפצי-בה. בעת שירותו בצבא הסדיר עבר קורס שירותאים ושירת כמאבקים אחר שירותו כהצבא הסדיר סיים סמינריון למורים. שלוש שנים עסק בחוראות. אחר שנשא אשה החל ללמוד אקדמית בבית-הספר שליד התעשייה האווירית. עם ג' עבר עם פרץ מלחמת יום-הכיפורים גויס ונשלח לחזית הצפונית בירמת-הגולן. עם נפל ב'7.10.1973. תשאר אחריו אשה. בתם של תוהב ואברהם טאקובסקי. ושני בנים. אחד בגיל ארבע והאחר בן שישה חודשים.

הנה היצגותיו מלחמת ששת הימים. אני עומד בעיניי בסוף. ופסם. בשבתנו כמקלט. אתה פונה אלי ואומר: "אתה יודע. אבא. כאשר יגיע תורי לשרת בצבא. לא תחיינו עוד מלחמות ואנו נוהים בשלום עם שכנינו. נחיל סוכס את הנחל. המורים לא ימנעו ולא יירדו עלינו. יקום ושלחה יסדרו במניבתנו".

אתה לומד בבית-ספר תיכון המשותף ב-רמטק. הנך כמסיין בלימודיך. בולטת במיוחד נטייתך לסקנדל האלקטרוניקה. יחד עם ראובן הקיסות כמבנה איני יכול לשכוח שבבגדייך תיקת את הורדיו בביתנו. שבעל-שקופיט מנחה התחילו בהשגה: "אינו ניתן לחיפוף". אתה תלמיד בית-הספר. לומר. גם עובר אותה נה בסדר. למרות עסוקיך המרובים מדא אתה זמן תמיד לעזור לזולת. עובר זמן לאירוב וכבר אתה סודיך בקבוצת. אודיך. ישנם טיולים ומניסות. וכמדיך המיד. בחיפוף המקסים. חזר אתה ואומר: ויהי בסדר!

הגיעה שעת סיום בית-הספר. ההכנות למסיבת הנפר. אינך יסן בליילות. דואג לכול. עושה ומסין הכול.

הגיע תורך להתגייס. רצית להיות סיום ולא המתיב הדבר. כפי שהיית רגיל לומר: "כל אדם וחמנבלות שלי". בחרת לעצמך חייל אחר. אתה עובר קורס בזה אחר זה. סקמך אז ליד ה-תשלה. מכתובך חודשים נעצרים לנף הידוק של הגליל. לחרים הניסאים. לחרשן חנוניס והקוסם. לתבריך מבית הספר. המשרותים גם הם בחיפוף-הצבא המיוחדות.

בבית-הספר הקצרים כמון לומן. כמון אתה בשבתות. בשעות של אחר הצהריים עם חבריך. משהחלים אתם על עבודה ועל לימודים. לאחר שהסיימו את שירותכם בצבא. ושוב — קורס. חפסם קורס קצינים. מגיעה נה סיום הקורס. אנו נמנעים במסיבת. הייתה נוגעת-ללב. חברתך עזרה. שבה אהבת. נמצאת אהבת. כמון ממוננת היא בהרליים. שהחם עורכים לענינה. וכשאתה מוסיף. היא רצה אליך מאושרת ומחבבת אותך ראשונה.

עוד בחיפוף בצבא הננת עצמך ללימודי-הטכניון.

ראש-הסנה הנני. אתה בא לתג עם עזרה. באים גם אלי. אשה וילדיהם כמון שמחנו לקראתכם ומה נעים היה להיות ביחד. לך דע. שחזר מניסותנו המהירות. שיתור לא נראה אותך. כך הלכת מאחור לסמך.

בני יקירי. אין מלים לבטא את כאבנו. אין נחמה איתנו אותך ללא גבול. להאי שלא נדע עוד מלחמות. האבות ואמהות לא יסמכו לבכות את בניהם. יקיריהם.

אביך השכול

סגן משה יצחק לזר 1948

בן רחל ויעקב, נולד בעיר מזריץ, פולין (אז רוסיה). למד ב"חדר" ומשנת 1916 - בתלמוד-תורה מתוקן. עלה בשנת 1924 לארץ,

כשנענו הוריו האדוקים לבקשת סבתו שישבה בירושלים ואמרה לדאוג לבנם יחידם ולחנכו כיהודי ההולך בדרכי אבותיו. משה- יצחק התקבל ל"ישיבה" בירושלים והמשיך בלימודיו, ואולם ככל שהלך והתבגר כן התרחק ממסורת משפחתו ובחר ללכת בדרך היישוב החדש. הוא למד את מקצוע הדפוס ושנים אחדות התפרנס כסדר-יד בבית-דפוס. הצעד השני היה הצטרפות לשורות ה"הגנה", בהן מילא תפקידים אחראיים ונמנה אחר-כך עם סגל המפקדים של מחוז ירושלים. במאורעות תרפ"ט היה בין מגיני העיר העתיקה. מששמעו הוריו על כך מיהרו לעלות לארץ כדי להחזירו למוטב, ואולם בבואם לארץ נוכחו לדעת כי דרכיהם נפרדו לחלוטין, ובעגמת נפשם יצאו את הארץ כלעומת שבאו. בינתיים גברו הגעגועים משני הצדדים ולבסוף עלו הוריו שנית לארץ והתפייסו איתו, והוא, שעבד כנהג בירושלים, גם דאג לפרנסתם.

עם החרפת המצב בעיר ופרוץ מלחמת-העצמאות בעקבות החלטת עצרת האו"ם על חלוקת הארץ, גויס משה-יצחק לחטיבת "עציוני". הדרך להר-הצופים עברה בשכונת שיח-ג'ראח הערבית ועם פרוץ המלחמה התאפשרה התנועה להר בשיירות שאובטחו על-ידי הצבא הבריטי.

בשעות הבוקר של 13.4.1948 יצאה שיירה להר-הצופים, לאחר שהבריטים הבטיחו כי הדרך פתוחה ובטוחה. השיירה נתקלה במארב ערבי בשכונת שיח-ג'ראח ומאות ערבים המטירו עליה אש עזה. חלק מכלי הרכב הצליחו להיחלץ ולחזור, אך שני אוטובוסים, אמבולנס ומשוריין ליווי נלכדו במארב. במשך שעות רבות לחמו אנשי השיירה וניסו למנוע התקרבות הערבים לכלי הרכב. אש שנורתה מעמדותינו בעיר ובהר-הצופים וכן משוריינים שנשלחו למקום לא הצליחו לסייע לשיירה. כוחות צבא בריטיים שהיו במקום לא התערבו ולא עשו דבר כדי לסייע, למרות הפניות אליהם. בשעות אחה"צ הצליחו הערבים להעלות באש שני אוטובוסים על נוסעיהם. רק לפנות ערב התערבו הבריטים וחילצו את הניצולים מכלי הרכב הלכודים. משה-יצחק היה בין הנופלים, ביום ד' בניסן תש"ח (13.4.1948). הובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות בסנהדריה בירושלים.

339

סגן משה יצחק

משה בן יעקב לזר

ד' בניסן תש"ח — 13.4.1948

נולד בבזריץ-שודליה שבפולין להורים חסידים ואדוקים. את חינוכו קיבל בחזר"י יסף, אולם בשנת 1916, כשנפתח בית הלימוד תורה חרש בעירנו, שכל הלימודים בו נלמדו על-ידי מורים והכול בעברית, מסר אותו חוריו לבית-האולפנה זה. אולי כמורה למשנה באותו מוסד, חסרתי את התלמיד הרך הזה. שהבנים של הכול בעינים תפוחות, כי הכול בעיניו כשולם חרש. אולם חיסרתי הסתגל לעולם החרש הזה והיה לאחד התלמידים הטובים. והורים ראוי לו מאוד, כי בייחוד וביחוד היה להם. הם פתחו פן ח"ו ישיעו הלימודים עליו לרצון ולא-אחת פנו אלי בשאלות על מצב בנם בלימודים החשובים ואני הרצנתי והסברתי להם שהוא תלמיד מצויין, כנחשם קיבלו מכתב מארץ-ישראל, מכתבו, שהוא חרשית מהם לשלוח אליה את בנם יחידם לירושלים, והוא תהנה אותו לפי כל חיקי היהדות התורנית, האב והאם רצו כרוב התרגשות, מלחמה פנימית נתעוררה בהם: מה לעשות? שאכן את פי, כמובן עצתי היתה לשלוח אותו לארץ-ישראל, וכן עשו. משה בא ארצה, מסר אותו לישיבה, אבל בינתיים גדל ובעצמו החל לחפש לו דרך בחיים. התורים כששמעו את הבשורה הזאת, כאילו חרב עילמם ותחליטו גם הם לנסוע אליו. שנים עברו ומשה היה לנחש. הם באו ירושלים, מצאו את בנם יחידם עומד ברישית עצמו, כמפע ולא חסידותו, ותחליטו לחזור לעירו ולא לראותו במצב זה. הם חזרו ובינתיים נשא אשה, היה לחבר בקהילה אסיב, "שלב", כתב מכתבים לחוריו שיחזרו לירושלים, נכנסו לבקשות, ועלו ארצה במעם השנית. היחסים בין משה וחוריו הסתדרו לאט-לאט. הנה רצה הנחל שהחורים האוסטליים האלה יפארו שכולם לכל ימי חייהם, הוא נפל בשיירה בין ה-15, שנחרצו בעלותם להר-הצופים. ייזכר שמו לצד בין כל קדושי האומה.

מ. ר. שלודקי

בן נחה ואברהם-שלמה. נולד בשנת תרע"א (1911) במזריץ שבפולין. כבר בילדותו גילה חוש מוסיקלי מפותח, נחלה מאביו שניגן בכינור. בגיל שמונה ניגן בתזמורת והכל ניבאו לו גדולות בתחום זה. בשנות לימודיו האחרונות הורע מצבה הכלכלי של המשפחה. אף על פי כן סיים חוק לימודיו בגימנסיה, אחר כך בסמינר למורים בווארשה, ובו בזמן גם למד משפטים באוניברסיטה של וארשה. במשך שנה ומחצה עסק בהוראה בעיר מולדתו. באותו זמן נעשה פעיל ב"החלוץ" והדריך בתנועת "ויתקניה" ואחר כך נטש את משרתו ולימודיו ויצא להכשרה של "ויתקניה", תחילה בפיוטרקוב ואחר כך בקרולבסקה הוטה, שלזיה, ובפוסטלניק שליד וארשה.

בשנת 1935 עלה לארץ-ישראל עם אנשי הגרעין של "ויתקניה" שעמם עבד בהכשרה בקרולבסקה הוטה ובפוסטלניק. הגרעין התיישב זמנית בקריית ענבים שבהרי ירושלים ואחר-כך באה הצעה מטעם תנועת "חבר הקבוצות" להתאחד עם קבוצת גורדוניה "במעלה" שגרה ועבדה ברחובות וביחד לכבוש את עבודות האבן במחצבות ולהקים ישוב חדש בהרים. אך ביום ה' בכסלו תרצ"ח (9.11.1937), בעיצומם של מאורעות הדמים יצא יצחק ועוד ארבעה חברים מן הגרעין לסלילת כביש ליד הר הרוח שבקרבת אבו-גוש. הם הותקפו בריות על ידי ערבים וכולם נקטלו בהתקפה. בן 27 שנה היה בנפלו. הובא עם שאר החללים למנוחות עולמים בקריית-ענבים. הניח אשה, ותינוקת בת 11 חודשים.

בשנת 1945 הועברו עצמותיו לבית העלמין של "מעלה החמישה", הקיבוץ שהקים הגרעין על שם חמשת החללים לאחר נפילתם. בעתון "הארץ" מיום 15.11.1937 התפרסמה לזכרו רשימה, בה כתב עליו חברו בין השאר: "כאגדת-פלאים הופיע בקבוצה". כמו כן הונצח בחוברת הזכרון "לחמישה" בהוצאת "חבר הקבוצות".

יצחק מגדל

ה' כסלו תרצ"ח — 9.11.1937

הציגים חשפון. היום רוצה. הראש מחזיר וחלב דואב — למקרא הבשורה המדויקת שלמדי הוויכוח החיובי. יצחק בן שלמה מגדל נול ביד מרצחים סן המארב. בצאתו לעבודתו הישעית.

בן 27 נולד כמוריס-ש'מוליסה לאהרים נאורים ובעלי חברה לאומית.

חייו הם שלשלת ארוכה של מנצח. ילדותו עברה עליו בסוב. לא ידע מחסור. אולם כשהגיע לגיל בית-הספר ירדו הדין מנצחים ולא יכלו להשלים עם הרעיון שבנם יחידם לא יבקר בגימנסיה היהודית שבבירגו. הקריבו ששום את עצמם. חשבו שכולל משהם. וכלבר שבנם הנחמד יקבל חינוך מודרני. עבר החדש ועליהם היה לשלם "סטרליסוד ואין. כמעט פעמיים בחודש נשלח הביתה בשל אי-השלום שבו לימוד. צר היה לראות את פכלו הרב של הער. במסותבו במרדודי הגימנסיה ואינו הולך הביתה בדעתו. שבבית אין פרטה.

יצחק מגדל

אמו חינה באת אל ליסת המסור וצינוח וולגות הענות ומחשנות. שלא לעזר את בנהיחידה התאספות הוורים היתה למעלה מכוואניס. עברו שנתיים ויצחק כבר תלמיד המחלקת הנבחרות וכבר סלמד אחרים ומשלם מסכרו הול את דטרליסודיו. בעל כשרונות היות העציון בייחוד במאמנאטיקה. אוב את הלימודים העבריים ובסו'איון לא יכול היה להשלים עם הכפילות שבבית הספר: פולנית ועברית. לא אחת היה פונה אליה המורה העברית שבגמר נסיה. בשאלת: למה המורה תוריד את העברית למדרגה שניה?

הגיע למחלקה השמינית. העבודה מרובה. עליו להיבדק לתפודת-גרנות והמסב בית הורע. גינש לכחינות ולא עמד במבחן: נכשל בראית ובחשפודות פולנית. אבל לא התיאס. למד עוד שנה. עד ששמד בבחינות בציונים טובים. כעבור את הגימנסיה היות כבן 18, והמסב בבית קסא. הוליס להיכנס למסיוניון למורים בוורשה אף גרשם כמסודנש באוניברסיטה באקולותה לסטפסטים. אולם עד-מהרה נוכח, שאין כל סיכוי להמשיך בלימודים מחוטר אמצעים. כעבור שנה שב לעיר-מולדתו היות למורה ליספה הפולנית ב-הלסוד תורחי ולהתעמלות בבית-הספר. "הרבות", כזה אמר להיסיב כעט את כעט

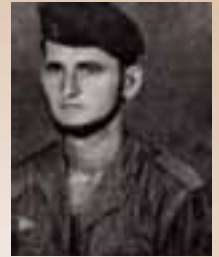
הוריו. אז הול גם הרעיון הצינוני לשעבר היות לחבר ב-גורדוניה. התמסר בלב תוש לעבודה הצינונית והקדיש לה את כל עתותיו הפנויות. הערבים היו קודש לעבודה הרבוחית. אבל בכל אלה לא מצא סיסוק ויצא להכשרה. סם התמסס בבחינות הצינוניות והתפלגותיות והיה למרדיו ולמארגן. היות מסובב על פני קיבוץ-הכשרה של "גורדוניה". לפני שנתיים חוצי של לארץ. לא זכויח להיפגש איה. כי לא רצוני היכן הוא. נענעני רבו עלי. רצוני לדעת איך השפיעה עלי הארץ. והנה לפני שנה חוצי. ביום שבת אחד. בא לבקרני. לפני עמד לא יצחק הוליס תורחי. אלא איש מבוטר. בעל קימה. גי יסר. ידים מובלות. ולא אחת פנה אלי בטלים: אדוני המורה. מה הגיד לתלמידך. שהגידו חלמו לראותו מורדיון בפולין? הצינוני נוצצו משמחת וגיל. אנב הודיעני שהוא כבר בשל כשפחה ולא אשה וילדת בת שלמה חרשים. שאישתו היחידה היתה לעלות את הוריו לארץ. לנבול להם על סיבלם הרב ידי מרצחים נדעו את הנשע הורן והה בעודנו באבו.

יצחק. נשלח מרוב על קרקע המולדת תוך כדי בניינה. במחזק ציחית לנו את החיים. בין כל קודשי האומה יחקש גם ספר, יצחק, וינן לעלמירע.

חורך המואכל ערין
מ. ה. סלודקי

זכר, י"א כסלו תרצ"ח — 15 נובמבר 1937

רב"ט שמואל מינץ 1936-1957

בן שלום ורבקה. נולד ביום כ"ד בסיון תרצ"ו (14.6.1936) בעיר מזריץ שבפולין. בעודנו ילד פרצה מלחמת-העולם השנייה והגרמנים

חדרו לעיר-מולדתו הקרובה לורשה ויהודים רבים הועלו לגרדום; גם אביו הוצא להורג בראש-חוצות וזכרונות מזעזעים אלה הטביעו חותמם על חי-הילד. בכל שנות-המלחמה נדדו האם ובנה על פני ברית-המועצות וסבלו מקור, רעב ומחסור. כתום-המלחמה נקלעו האם ובנה לעיר הגרמנית ליגניץ (שצורפה לפולין) ובה קהילה גדולה של יהודים שניסו לשקם את חייהם מחדש מאחר שביתם הישן חרב עליהם. שם התחיל שמואל ללמוד בבית-הספר אך עד-מהרה נתעורר בו הרצון ללמוד בבית-ספר יהודי. ביחוד גברה בו ההחלטה להפסיק את לימודיו בבית-הספר הפולני מאחר ששמע על ילדים העולים לארץ. כעבור זמן-מה נכנס שמואל לבית-הספר העברי אלא שעד מהרה נסגר בית-ספר זה על-ידי השלטונות והילד ברח לקיבוץ-הכשרה של "השומר הצעיר". בשנת 1950 עלה לארץ יחד עם אמו (במסגרת העליה הגדולה של יהודי פולין באותה תקופה), והנער הגיע לחברת-הנוער ברוחמה. ברוך-כשרונות היה וכשהתערה בחיי-החברה נשמעו דבריו בתשומת-לב. גילה כשרון-משחק על הבמה ואף בשטח הספורט. נשא את נפשו להיות רכז-המסגריה. גילה פקחות וחכמת-חיים בכל מעשיו ודבריו. שש שנים עשה ברוחמה, ובהגיעו לגיל-הגיוס, באוקטובר 1954, הופיע במשק כשהוא ענוד כנפי-צנחן. לפני פעולת-צה"ל על משטרת-קלקיליה היה בקורס-קצינים; הוא עזב את המחנה ומיהר למקום-הפעולה אלא שהגיע באיחור-זמן. מפקדי-הקורס אמנם נצטערו להפסיד חניך מצטיין כמוהו, אך בגלל המשמעת שומה היה עליהם להוציא אותו מהקורס; אולם הוא לא שמר להם טינה בלבו. הוא התנדב לסיירת, זו היחידה הצבאית שבמשימותיה הנחשוניות היה לפעול בקו ראשון - ומאושר היה כשנודע לו שנתקבל ליחידה זו. אך טרם הספיק ללמוד את תפקידו החדש נקרא לפעולה. ביום כ"ו במרחשון תשי"ז (31.10.1956) נפל בקרב במעבר-המיתלה במערכת-סיני והובא לקבורה בבית-הקברות

הצבאי לשעת-חירום בשלח. ביום י"ב במרחשון תשי"ח (6.11.1957) הועבר למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בקרית-שאל. זכרו הועלה בחוברת טבת תשי"ז של "דפים" (ידיעות המחלקה לעליית ילדים ונוער שבהוצאת הסוכנות היהודית בירושלים). גם קיבוץ רוחמה הוציא חוברת לזכרו הנושאת את שמו. בספרו של אורי מילשטיין, "מלחמות הצנחנים", הועלה זכרו.

188 מורשת

342

שמואל מינץ

כ"ו בחשון תשי"ז — 13.10.1956

שמואל בן רבקה ושלום מינץ נולד בשנת 1936 במזריטש. להוריו אנשיי צבא.

בפרוץ מלחמת-העולם השנייה ברחם המסתתרת לציר ברוסיה, שהיתה כבר בשליטת הצבא האדום. באחת הפעולות שהסלי טון הוריו נקט להרחקת השליטים מהעיר, עברו את אבא, ואילו את אבא עם שמואל בן הארבע שילחו למחנה בצפון ורחוק. רצה הנורא, שגם אני ומשפחתי נשלחנו לאוהי מחנה. לא כאן המקום לתאר את התנאים במחנה שהיו, כידוע, קשים מנשוא לכבודים ובפרט לילדים בגיל הרך. אחרי סבל לאייתואר של שנה וחצי, עבר שמואל עם אבא יחד עם רוב אנשיי המחנות לדוסיטרוסיה. תפסנו ארבה למע לא בחורש ימים. הוריו של סבל של-אנושי. ב-1946 ניתנה האפשרות עליית השל

שמואל מינץ

טיבת לחזור לפולין. אחרי ארבע שנים בשליחת-ההחלטה סגור שמואל עם אבא ארצה.

בארץ עבר שמואל יחד עם סבתא-גדולתו מפולין אל קיבוץ רוחמה. כאן לומד הוא סדר עברית ומתבלט בכשרונותיו. מקבל על עצמו יותר ויותר תפקידים אחראים. הן בעבודת חק בתי החברה.

בארבע שנות פעילות בקיבוץ רכש לו ידידות ואהבה רבה מצד כלם. גם בצבא חזר בתפקיד חקשן ותאוראי. הוא התנדב לסרת בחיל-הסיירות. שמואל נפל במלחמת סיני כ"ו בנובמבר 1956.

יחי זכרו שמו לעצם.

א. בלושטיין

טוראי בועז נוסבנד
1911-1948

כדי לעסוק בה בקיבוצו. בועז הדריך נוער ארצישראלי שנתחנך במשק ולימד גם בבית-הספר. היה מסור לתפקידו ולילדים, שקדן ועניו בעבודתו. דבריו שבעל-פה ושבתב בשאלות החיים בקיבוץ ובחינוך עוררו למחשבה בכוח האמת הפנימית שבהם.

כשפרצה מלחמת-העצמאות והילדים פונו מהקיבוץ, הוסיף לדאוג לצורכיהם הרוחניים ובשעות הפנאי משירותו כחובש הוסיף להכין בשבילם חומר-לימוד. "אני שריד אחרון ויחידי מכל משפחתי" - היה אומר לחבריו באותם הימים ושקד להציל שרידים פצועים מהקרבות. בעת התקפה מצרית על נגבה יצא להגיש עזרה ראשונה לחבר פצוע באחת העמדות ובשובו נפגע מפגז ונפל, ביום כ"ד באייר תש"ח (2.6.1948). הובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות בנגבה. ילדי הקיבוץ אמרו עליו: "אם היה לנו חבר אחד שאהב אותנו, את כולנו, אז הוא נפל, נפל כגיבור".

על עבודתו בימי המלחמה הראשונים בעיירתו בגולה כתב בספר "על משואות פולין" (1940) בחתימת "חבר".

בן בלומה ובנציון, נולד ביום ח' בטבת תרע"ב (29.12.1911) בעיר מזריץ-פודליאסקי, פולין. למד ב"חדרים", נתגלה כתלמיד מוכשר והמשיך לימודיו בגימנסיה העברית. בגיל מבוגר יותר הצטרף לקן "השומר הצעיר" והיה מהפעילים בו ובתנועה החלוצית שבמקום. אחרי סיום הגימנסיה יצא להכשרה וההנהגה הראשית של תנועתו עיכבה את עלייתו בגלל הצורך בעבודתו בהנהגת גליל קילץ ואחר-כך במרכז "הליגה למען ארץ-ישראל העובדת". בראשית מלחמת-העולם השנייה ברח מזרחה, לאזור הכיבוש הסובייטי, נרתם לעבודת-הוראה בפרוז'אני, אך לא יכול לשאת את מחנק הלחץ האנטי-ציוני, וכשקיבל דרך המחתרת הזמנה ממרכז תנועתו שנמלט לוויילנה, הגיע לשם במסע רב הרפתקאות ותלאות. ב-20.2.1941 עלה ארצה דרך רוסיה ותורכיה והצטרף לקיבוץ נגבה. תחילה עבד בעגלות ובענפים אחרים במשק. אחר-כך נענה לדרישת החברים להנהגה ויצא לסמינר הקיבוצים להשתלם בהוראה

341

ספר זיכרונות

בועז בן נציון נוסבנד

כ"ד באייר תש"ח — 2.6.1948

נולד בשנת 1911 במשפחה ענפה ואמידה. עוד בנעורו הלמידה-הגימנסיה הצטרף להשומר הצעיר. במרוצת הזמן היה לאחד החברים הפעילים בקיבוץ נגבה ובתנועה הציונית-חלוצית בעיר.

בועז נוסבנד

לאחר סיום את הגימנסיה החליט לא להמשיך בלימודים אקדמיים והצטרף לחינה את עצמו לעליה לארץ. לשם כך יצא להכשרה לקיבוץ בלומלין.

בפרוץ מלחמת-העולם השנייה היה בועז אחד הראשונים שצונו את מורשת העבר לצד המודרני. שם שהה זמן לא רב לא סבא מנחם לנפשו. סיכן חייו, נגב נבולות והגיע לוויילנה. לאחר תלאות מרובות הצליח ב-1940 לחגוג ארצה. הצטרף פייד עם כוא לקיבוץ — קיבוץ נגבה. כאן עסק תחילה בעבודת אדמה, עבודה פיזית קשה. הקיבוץ הוכר כמסורתי ושלח אותו לסמינר-למורים. לאחר סיום הסמינריון עסק בהוראה במסגרות בלומלין ובצלה מאן-בסטה.

בסלחם חשידור נמצא קיבוץ נגבה בקי וחיות עם המצרים. ארמיה הקיבוץ הפכה לשדה-מלחמה. ילדי הקיבוץ הועברו לפניו הארץ. מקום מריחם החזיתי, ובועז יחד עם שאר חברי קיבוץ עמדו במערכה נגד המצרים. ב"ד בינוי 1948, עת יצא בועז לחבר שנסע. מנחם בן ריסס סל מנחם האייב המצרי, והוא נפל.

סגן אברהם (אברמליה) ניישטיין 1943-1973

אברהם (אברמליה), בן יונה וחיים, נולד ביום ט' בחשוון תש"ד (7.11.1943) בקיבוץ עין-חרוד.

הוא למד בבית-הספר היסודי ובבית-הספר התיכון בעין-חרוד-מאוחד, במגמה הריאלית. עוד כשהיה בגן התבלט אברמליה בהגיונו, ביושרו וברצינותו. בבית-הספר היה תלמיד ממושמע ומסודר, השתתף בפעולות החברה והתנועה ואף הדריך תלמידים מהכיתות הנמוכות. כשסיים את לימודיו התיכוניים, נבחר לצאת לשנת שירות מוקדם בהדרכה, במזכירות חטיבת בני הקיבוץ המאוחד, ושימש כמרכז אזור כרמל. אברהם הקדיש לילות כימים לתפקיד כדרכו, והשתדל למלאו ביוסודיות. הוא ניחן בכושר עבודה מופלג, במעוף וביזמה רבה. תמיד התנדב לעשייה, וכל משימה שקיבל עליו ביצע בלהט, בדבקות במסירות רבה. מילדותו היה גאה אך יחד עם זאת עניו ומתרחק מרברבות. הייתה בו מזיגה של שקט וביטחון. לדברי חבריו, ידע אברמליה להתהלך עם אנשים, לרכוש את אמונם ולטפח קשרי ידידות אתם. עם זאת, ידע להתווכח בתקיפות וטרח לשכנע את זולתו בצדקת דרכו. הוא היה טוב-לב ונבון. הוא אהב את בני משפחתו והתגאה בהם, אם כי ניסה להצניע את הרוך והאהבה שבו.

אברהם גויס לצה"ל בתחילת נובמבר 1963 והתנדב לחיל הצנחנים. אף-על-פי שעבר בהצלחה מבדקי טיס, החליט לשרת בסיירת צנחנים. לאחר הטיירות ולאחר שהשתלם בקורס מ"כים ובקורס צניחה, הוצב כמ"כ רובאי ביחידת סיור. מעולם לא התלונן על האימונים הקשים ועל המסעות המפרכים. כשהוצע לו ללכת לקורס קצינים, התלבט הרבה, כי לגביו היה הדבר כרוך בניתוק ממושך יותר מהבית ומהמשק. אך לבסוף נעתר וסיים את הקורס כחניך המצטיין בפלוגתו. לדברי חברו, גם בלי דרגות היו לו הכושר והיכולת לבצע כל משימה שהוטלה עליו, והוא לא השתמט משום עבודה קשה. מפקדו בקורס העריכו כבעל שכל רב וחרירות, תפיסה טובה מאוד, אופי נוח, חייל מצוין ומפקד טוב מאוד. כל מפקדיו בשנים שאחרי-כן ראו בו קצין טוב מאוד. בתפקידו הראשון כסגן-משנה - מפקד מחלקה ביחידת הסיור - ציינו

מפקדו כקצין מעולה, מוכשר מאוד, בעל יזמה וכושר מנהיגות, העושה את העבודה מתוך התלהבות.

אחרי שסיים את שירותו הסדיר, הוצב לשירות מילואים באותה יחידה והועלה לדרגת סגן. במלחמת ששת הימים השתתף בקרבות בירושלים וברמת-הגולן. כעבור זמן הועבר לפלוגת סיור של חטיבת צנחנים. פקודיו בטחו בו והעריכוהו מאוד, אם כי, לדברי מפקדו, נהג בהם תקיפות. באחרונה היה אברמליה סגן מפקד פלוגה. לאחר השחרור חזר אברמליה לעין-חרוד, לעבודה בדיר ותקופה קצרה עבד בפרדס. מיד כשהסתיימו קרבות מלחמת ששת הימים, התנדב ליזום התיישבות של לוחמים ברמת-הגולן. הוא פנה לאנשים שלחמו אתו ולאחרים, והציע להקים בעלייה יישוב על-מפלגתי ברמה. בסופו-של-דבר הוקם בעלייה יישוב של הקיבוץ המאוחד, שעם אנשיו נמנו רוב המתיישבים, והוא נקרא אחרי-כן מרום-הגולן. אברמליה חזר למספר חודשים לעין-חרוד-מאוחד, כפי שהתחייב קודם לכן, אך כול מעייניו היו נתונים לגולן. הוא חי בהרגשה שצריך ליצור עובדות מיד, וחרד שאנשי מרום-הגולן יישארו בודדים. רוח לו מאוד כשהחלה תנופת ההתיישבות ברמה. בראשית דרכו במרום-הגולן שימש כרכז עבודה והתמסר לחיפוש מקומות עבודה, כדי שאפשר יהיה לקלוט חברים רבים. אחרי-כן היה מרכז המזנון וגזבר. כגזבר עשה מאמצים רבים, מבוקר עד מאוחר בלילה כדי למלא כיאות את התפקיד, שכן לא היה לו כל ניסיון בתחום זה. אך הוא עשה והצליח. ברבות הימים עסק בהקמת מפעל טוף - חומר בנייה חדש בארץ, שצריך היה לעבור בדיקות כדי שיאושר כחומר בנייה. במפעל ראה אברהם את ייעוד חייו והתמסר להקמתו כענף כלכלי עיקרי במשק. לדברי חבר במשק, היה אברהם משוגע לדבר, עסק בו בעקשנות ובהתמדה, ידע כל פרט, רכש ספרים רבים על מחצבות ועמד בקשר עם הטכניון. בצער רב נאבק בספקות ובחוסר האמונה שנתקל בהם. כל חייו של אברהם, כחייל וכאזרח, עמדו בסימן ההתנדבות. תמיד התנדב לעשות ולפעול, מתוך הכרה שההתנדבות היא אחד מעמודי-התווך של בניין המפעל הציוני וכי חובת ההתנדבות חלה על כל אדם במדינה. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים, פונו האזרחים מרמת-הגולן. אחרי שנסע להיפרד מהוריו בעין-חרוד ומאשתו וילדיו, שפונו לבית-השיטה, התייצב אברהם ביחידתו ונשלח עמה לרמת-הגולן ואחרי-כן לסיני. ביום כ"ד בתשרי תשל"ד (20.10.1973), בעת

הוא לא נרצה מתנאים קשים, ממגורים רעועים, מחירי חצו, היה במחשבתו תחלופה סודית לחילול לבנות יישובי קבע. בראשית דרכו היה רכושני, חושש דרכים ובקשות עבודה, שיאפשר לקלות מה שיוצר חברים. בכל השנים שהיו לנו על סיכוי יישוב הגליל, היה חרד שלא יישארו הם חלשים יחידים בשהחלילו לעלות יישובים נוספים. רוח לו, כעבור לגור, שיקט בהתחלה אם יוכל לשלם את המספר ללא שום נסיון קודם. בלי קדשים אלא רק בשם התחבולת והאמונה הצליח להתגבר, בתנאים הרבים איתם בא במגע שפענו שהצליח בהפקידו. אהנו היינו חרדים לקשיים הפיזיים, מפל הבטחה, שהיו כרוכים בתפקידו, הנסיגות בערפל עם עלות הסוחר והזרע מאחור בלילה, בגשם ובפלג, אך הוא לא היה נעזר להתפרוץ שיעשה בעידודו תחנה ביניים: "יש כל כך הרבה צעירים במקום ישוב חדש והשנה פקודות סימן, צריך להתייעץ, צריך לחלוק, מוכרחים למצוא, וכן הלאה שנים — כעבור אחרי כן בהקמת מפעל הסוף, בו ראתה את מפעל חייו, ואשר אמר לתת בסיס כלכלי חזק למרומהגליל.

אברהם אבינו קטר את גלילו עם הגליל, ב-31.7.1973 נשא את רחלה, יחד עם נישואיהם של 6 זוגות נוספים: באותו יום היתה ההפגנה הראשונה של איגוד מוריסגליל, הם גם נולדו שני בניה, איל ואריה, שנולדו במרומהגליל עד ליום בו נתייחסו.

— — — בפעם האחרונה ראינו אותו אחרי שסינו את הגליל, לאחר שכבר התגייס. הגיע למפת רצועה לעידודו. לא היה לו זמן לנשט לבית וסלנו חלכנו לראותו. ליד חורחהאכל, בשקט וכלאחריו, אפר לנו: "אל תהרעו, מחזור בעוד כמה ימים". אחרי כן נסע לבית הטיסה לחיפוד מהאשף הילדים.

לא התגשנו את גדל הסכנה בימים הראשונים, כשלא קיבלנו מכתבים וחיישתי שילום — התרועה לא הטיחה אותנו חזית באשיות של שילוח. בינו לחודש, היום האחרון של סוכות, מסר לנו מייסדו לאיסור דים בטלפון. זה היה סיסטמתיים האחרון מאברהם, ימים אחרים, בעשרים לחודש אוקטובר, בשבת אחר הצהריים, נפגש חזלם שלו מסיל.

אברהם יקירי, בשבת נולדת וכשכח נפלה, כשבנינו לזכרנו, ביום הולדת השלושים שלו, נסענו לעלות אל קטר במרומהגליל, שבונו ליד — החדים האשה, האה והאחיות וחבריו לקרב, שבונו שחקים חרומים יחד עם אלפי אנשים אחרים, המספרים חיללו את אופק לבכם, בנושם הצלחם אותו, הופתחים כאן, וציווחם עליו להמשיך — לבדל את חרומים, להיות חזקים, לעשות הכל שילויכם יהיו בסלום, וכך נעשה.

האם ידע שהיה עליו בני, אז אינו ידעלם חזק יותר האכזריה יותר, היכולה לשפוד בשפת הרפנות והתאלות ללא מפנה, לפתח נדמה לי, שאני כותבת אליו, בני, לגליל רק כמה מילים חסופות, הן כדי אריות הבילונת והלחנות... יש חרדים חשים שעליהם להעיר הפרות וללמוד תמיד משהו את ילדיהם, אך אהה, בני הוא העניו, הנמנע מקטנותו מכל מילה סתומה, הרגלה אהנו להיפגע מפלל של הבנה רגועה, אני מנסה להעיר באכזריות לחסופת ילדותו, המסגרות, שהיתה חסופת סיפורת מאוד במסך, במדינה, במשפחה, הרבה מופנים השתנו מאז הן בשפת הסיפור בילד הן בשיטות הביטויים הבלתיאמצים של הילד, אך כבר אז שישרו לנו המספרות הרבה על גילויי הנוף, יוסר היציבות אגלך, לא שנקט אהנו, בני, כי היו חרומים שלט לא אשטרו זאת, אפילו בטיחת הנוק לא שכחתי בחרומי שבעידודו והדוהן עונג, כי המיר את של לפתר לחוד לעבודה, ואני, חרשה במסך, בפרות את צורך השעה, מקשיבה למוסר שספסלה לי המספרות שלו, ואני חשה, כי אפילו כבר אז התחלה לעצב את החסונות שניכרו בך בגורמתך, היית כה נמרץ, עד שאפילו הסך סודי עלי יד וחלקל על כולם במיני כאלה, מפלל קראנו לך.

כעת, בלילותהחמה האלה, חסופים את השנים חרפה, נדמה לי לשפסם שצריך היה לכתוב תוך חרש על גלילי הנבונה שלך ועל כל חבריך, בחוסם רבים עם אנו, חרומים, חסונות פקידו וזה אהנו לספר על חייחבבת המספרים במורמיותם, על קשרי האהבה בעבודה, במענה, על שתי המלחמות שהמספרים לעבור חרומם עשירים כל כך, על ימי הפילונות הרבים שאלהם יצאנו משפיות בביתם חרומם, אחים ואחיות, אשה וילדים.

ותוך הפלילתיאיים צרת דופים נחרדים לזינך בניך השניים — איל ואריה, רגשות רוד האבה, שהמיר נוסות להבניו בכל בדרך, הרעפת עליהם, שסחבו מאד על גילויי חרומם שלך כשהיית שואל אותי — "א, אהה, איך אילוי — חריות קסם הוא אוריך לגבי היתה זו הדרך חרשה אליך, כשהיית חרומם לפתח הנוף חרשה סרי גדלה, הן רק חרית חרומם — חרשה, לפני, ילדך חרומים, אחת ברת לגבי שיינו חוללת אהנו (אחלה).

הליכתי לגליל חרשה חלק מהמלחמה שלכם, חרומם, בארץ חוה, חרומם מכתמים אחרי חרומות על התקופה הראשונה בקניסות, בה גם שני נתיני חלק קטן חרומים אהנו בקשיים של או, בחרומים סיפור הנפלה זה סיפורם וחרומם אלה הם לי כאשנב קטן לעולמה חרשה שהיה שייסודי ללחנת אהנו, את ילדך איל ואורי ואה רחלה רחיותך.

אשתלל בכל כוחי לכבר את רצתך, וחוריה כפי שאמרת תמיד "בשקט, אהה, השקט והבטחת — חרומה המלחמה חוה וסודה וחוסר גם אצל רבים מהחברך הירדן, שאהנו חרית קטר באלפי חרומם מסופים חרומם, שכלול נשתלל נגות במם.

טיהור החיץ החקלאי, שממערב לתעלת סואץ, יצא אברהם לפעולה בהתנדבות, אף על פי שלא היה צריך לצאת, ובמהלכה פגע טיל בזחל"ם שלו והוא נפגע ונהרג. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין בעין-חרוד-מאוחד. השאיר אחריו אישה ושני בנים, הורים, אח ושלוש אחיות. לאחר נפלו הועלה לדרגת סרן. קיבוץ עין-חרוד-מאוחד הוציא לאור חוברת בשם "אחד-עשר בנים", לזכר חלליו במלחמת יום הכיפורים, ובה מדברי בני-משפחה וחברים על אברהם וכן קטעים ממכתביו; קיבוץ מרום-גולן נטע גן לזכר חמישה מחבריו שנפלו במלחמה, ואברהם ביניהם.

אברהם בן יונה וחיים ניישטיין

ב"ד בתשרי תשל"ד — 20.10.1973

תולדותיו

אברהם נולד במצאי שבת, 7.11.43 בעידודו והוא הבן השני במשפחה. ילדותו היתה בזמן מלחמת העולם השנייה, בתנאים קשים — פחד חרדה ליום המחרת — ושכונות איוב על משפחותיו באירופה, כשצב רוח קריר זה לא היה קל לנו להיות חרומם מאושרים, בטוחים בעמיד ורוד.

ככל ילדנו גדל והתחנך בעידודו. בבתי-הילדים ובבית-הספר ובסיים הליכר דים יצא לשנת שירות'מקדמת במזכירות חסיבת בני הקיבוץ המאוחד, כמרכז איגוד הברסל.

התנדבות לסירת צנחנים היתה לו מובנה כאלה, אם כי היה בו פחד שלא יגרשו אותו ליחסה זו, וצריך היה פחד שקצות והפלגות מחברים שהקדישו להח' גיוס, למרחה שערב בהצלחה מברקי טייס וחציו לו לעבור לחיל האוויר, קסמה לו חסירות יותר.

בזמן הסידנות היה מספר על האיסור גים הקשים ועל "חסיולים" הארוכים, אך אי שום לא התאנו; ידע מראש מה ידרש ממנו ואיזה מסימות יצטרך לסלל. בסוף קורס מ"סים התלבס מאד אם ללכת לקורס'קצינים, המחייב אותו לשירת תקופה נוספת — ובכית הודר מחכה. בסוף חללים יצא לקורס וסיים אותו כחניך מסיין ולומדי, במסדר חרומם, כשעבר לו יצחק רבין את סיבת המ"ם ושם שנתא שני'חרר, אחר: "אני מסיר את העין'חרומים, אהה מסיין במסורת".

לאחר חסירות עבר בריר והקופה קצרה בפרים.

עם גום מלחמה ששת הימים, בה השתתף בקרבות וירושלים ורומהגליל, היה נלהב מאד לרשיק של יישוב רומהגליל ועל כן חבריו להצטרף להקמת ישוב. היה משוכנע שלא ישובים הגליל לא יחיה שלנו, הוא חי בחרגשה שמוכרחים להתחיל מיד בהתחלות בלי לחכות לחלומות המספרות והחסונות, במניסות שהיו לו עם חרומם בביתנו, חיינו עדים לביטוי שצריך למור: "שהחלה קבוצה קטנה וחציו את העובדות; האיסורים והעזרה יבואו אחרים, ובמבנה, כי חרשה, וסחיה, היתה לוהתחייבות כלפי המשק לחור לכמה חרומים לעבודה בריר, הוא חור — אבל ראשו היה בגליל, ובכל חרומות היה נוסע לשם.

אברהם ניישטיין

רפאל, בן רחל ז"ל ופייבל, נולד ביום י"ד באב תש"ד (3.8.1944) ברמת-גן. הוא למד בבית-הספר היסודי "המרכז" ברמת-גן ובבית-

הספר התיכון-חקלאי "הכפר הירוק". רפי היה נער גבה קומה, בלונדי ויפה תואר. מנעוריו היה ספורטאי נלהב, במיוחד למשחקי הכדורסל והכדורגל. בחברה היה אהוד על הכול, ואת שעות הפנאי ניצל לקריאה ולכתיבה. קשה היה להאמין שהנער היפה, החברותי והחביב, אוהב להסתגר בדל"ת אמותיו ולקרוא. "הוא היה כאנציקלופדיה מהלכת על שתיים", סיפרו מידעיו. כשהיה כבן שש-עשרה נפטרה אמו והדבר הטביע עליו את חותמו ושימש גורם חשוב בהתפתחותו, לרבות נטייתו לשירה. "הוא כתב שירים רבים - חלקם מסוג השירה הלירית וחלקם פזמונים. פזמונים אחדים משלו גם הולחנו על-ידי יעקב הולנדר". סיפרה עליו חדווה: "יפה תואר, אהוב על משפחתו ועל מכריו, השתלב בעבודה ויכול היה ליטול מלוא חופניים מתענוגות החיים, אך הוא בחר לצעוד בשבילים השקטים, הרחק משאון והמולה, ללא התבלטות עצמית. במקום לדאוג לחייו הפרטיים ולעמידתו, שיקע עצמו בשירה, בנה לעצמו עולם פרטי משלו, עולם נעלה, שבו לא הייתה דריסת-רגל לאיש, ובו גילה את עצמו בכל רגשותיו, בכל נימי נפשו". סיפר חברו יוסי: "מעולם לא רבנו, מעולם לא צצו בינו חילוקי דעות. קשה היה לריב עם רפי, כי טוב היה. רפי אהב את החיים. אהב ספורט. אך ביחוד אהב להתייחד עם עצמו ועם חלומותיו".

רפאל גויס לצה"ל במחצית מאי 1962 והוצב לחיל התותחנים. מספרים עליו חבריו ליחידה: "ריגו", זה היה שמו בחבורה שלנו. ספק אם יותר משניים-שלושה חברים בסוללת המרגמות ידעו את שמו המלא. לכולם היה ידוע בכינויו. איש לא ידע כיצד דבק בו הכינוי הזה. אולי בשל שפעת שעריו הבלונדיני, פיאות לחייו הארוכות וזיפי זקנו, שלא היה מגלח, ששיוו לו, כשהיה ניצב בזחל"ם, מאובק בעיני האבק שהעלה הזחל מאדמת המדבר, דמות של אחד מגיבורי המערבונים. אולי משום ששלוות הנפש שלו, שהשתקפה באורח דיבורו, השרתה אווירת ביטחון על כל הסובב אותו

והעניקה לחבריו בצוות הרגשה, שאפשר לסמוך עליו בכל, כאילו שרף רחב כתפיים עומד לצדם. אולי בא לו כינויו 'ריגו' מכך, שבכל רגע של מנוחה באימונים, היה רפי משתרע על האדמה, כובעו שמוט על עיניו ורגליו מוטות אל על בתנוחה אופיינית לסרטי המערב הפרוע. ואולי משום שלעתים קרובות היו ספרוני המערבונים, מעוטרים בדמויות בלונדיניות בלתי מגולחות, חבושות במגבעות רחבות שוליים, מבצבצים מכיסיו. "רפי היה חייל טוב. הוא מילא כל תפקיד שהוטל עליו בנאמנות וביעילות, בין שהיה זה במסגרת ח"י השגרה של הסוללה, ובין שהיה זה ברגעי מתח. אולם רפי היה לא רק חייל טוב, אלא גם חבר טוב. בכל מקום שנדרשה עזרה לאחד מאנשי הצוות שלו, או של צוות שכן, בכל מקום שנדרשה התנדבות לביצוע עבודה דחופה, יכולת למצוא את רפי. אחד מסימני ההיכר שלו בסוללה היה חוש ההומור המעודן שלו, שתמיד הוליד רעמי צחוק בקרב חבריו לצוות. תכונה נוספת הייתה לרפי, שבה נתייחד משאר אנשי הצוות, וזו אהבתו, או יותר נכון תאוותו, למלה הכתובה. היה לו צורך פנימי לקרוא, לקרוא, לקרוא. לפעמים אפילו לא חשוב מה. תמיד היית רואה אותו ובידיו או בכיסו ספר, ספרון, עיתון או כל דבר אחר הניתן לקריאה. כל אימת שהיו מגיעים ספרים או עיתונים לסוללה, היה רפי ראשון המסתערים עליהם וראשון הבולעים אותם בצמא. אפילו בהפסקות מצא לעצמו פינה שקטה וקרא. איש מאתנו לא העז להפריעו ברגעים אלה. את סוד כתיבת הפזמונים הסתיר 'בהצלחה' מכולנו. איש מאתנו לא ידע על כך. לאחר שכמה מפזמוניו נבחרו לביצוע פומבי על ידי להקה צבאית וזכו להערכה, לא יצא רפי מגדרו ולא סיפר על כך לאיש מחבריו לסוללה. יקר היה לו תחביבו כעצצוע אישי ואינטימי".

בשלהי ינואר 1965, משחזר לחיים האזרחיים, המשיך רפי לעסוק בפזמוניו ועבד עם אביו בבית החרושת. במלחמת יום-הכיפורים שירת כרגם מכמ"ת בחזית הדרום. ביום י"ז בתשרי תשל"ד (13.10.1973) הייתה היחידה בתנועה, כאשר נתקבלה הודעה על התקרבות מטוסי אויב. אנשי היחידה עשו את המוטל עליהם, וכל אחד ירה בנשקו האישי על המטוסים. מטוס מצרי אחד נפגע ונפל בין שני זחל"מים של היחידה. באסון נפצעו חיילים רבים וביניהם רפי, שנכווה קשות ונפטר מפצעיו. הוא הובא למנוחת-עולמים בבית-העלמין

בקריית-שאול. השאיר אחריו אב ואחות.
לאחר נופלו הועלה לדרגת רב-טוראי.

במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקדו:
"רפי שימש נאמנה בתפקידו כאיש צוות. משכמו
ומעלה בלט בין חבריו בחינו ובלבביותו, היטיב לקיים
יחסי רעות וידידות עם חיילי הגדוד ועם מפקדיו. על
רבים מאירועי הסוללה הטביע רפי את חותמו".

לזכרו הוציאה המשפחה לאור ספר ובו שיריו ופזמוניו
של רפי. כמו כן כלולות בספר רשימות שכתבו עליו
חבריו וקרוביו.

במכלול יצירתו בולט שירו המזעזע "קברי", שנכתב
על-ידי נער בן שש-עשרה, לאחר שאבדה לו אמו, והוא
כאילו צופה את עתידו הנורא כעבור שנים.

קברי ריק אך עודו ממתיך
כולו אפל
שחור לועז
שניו חדות
רירו זב
אפו מרחרח
רגליו דשות
התאזר בסבלנות אחא!
על טס מבהיק אוגש לך
מתת חנים.
מפלט שלוה אתה לי
ברית אחים כרתנו ואותה לא נפר".

הבן יקיר לי רפי

י"ח בתשרי תשנ"ד – 14.10.73

בלב דואב וברעפות חנק מנסה אני להעלות קולם לדמותך, בני יקירי,
יחיד שאינך עוד.

בדרך הסבך סופד הנך לאביו באימרו אחרי "קריש" ולא להישן. הנך כחי
שומר ורא לפני בית כיסוד האשכול. בעניים מחייכות ובנתיבות התמידות של
פניו. ואומר: "אבא, מה אתה מתרגש? עוד
מעט נחמד..." אסמך עזה פעמה בו כי
הנצחון אתנו. וברעיו האחרונים בבית היה
חסר סבלנות. כל רגע היה יקר מנצח. צריך
להקדים. צריך למחור. אצה לו דרכי האחי
רונה כאילו לפיקטיק יצא. בנעליזכר
ובתצ'הגוד.

רמאל (רפי) בן רחל וסימל פרמק

ומה מצער הדבר. אהה מנדל בן להמי
ארה. יפתיחארה. מתוקן. טובילב. אינך
ראתה כל זאת. דורי בא לבנות ולהננות.
אתה שקיע מאז שנות השלושים הראשונות
בעשייה במרדסי ראשון-לציון. בסיבוב.
בקאזארטיב. ועבורות שנים של מסחר
בעיר. ואהה נודד למחנות שבדה של הצבא
הבריטי הרחק מהבית. אך אט אט נבנה הנך
המשפחה. נולדת בת ראשונה – והשכחה
אינה שלמה. שכן פורצת מלחמת העולם
ואנו מנותקים מיקרדנו. מהדריס. אחיות.
אחים. אשר רק במרצת המון מבשרות לנו בשורות-אויב על השמדתם בתחת
הנאצית.

אך מינע תור ההתאוששות. קטים מפללים. חסרי-העבודה נעלם ובאמצע
שנות הארבעים אחרי מינוי צבאות הנאצים. בשלושה באוגוסט 1944. נולד היקר
רפי זיל. השכחה חיתה גדולה. חונק ברא נולד לנו. והאפיות בבית-החולים
"בילינגהם" כיטחו "האנגלי" על שום צבע שדחתיו. לב האם עבר על נדחתו
ושמע אהבה. רוד והמנוקים וזקקו לו לילד החביב והשקט. שהספיק לבקר בגן
הילדים של בית-הספר לילדי עובדים כנחלת בניו והמשיך את לימודיו בבית
הספר היסודי המרכזי ברמת-גן.

ואך לסר לקרות וכבר לא נפרד מן הספרים. התעניין בהיסטוריה. בגאוגר
גרמיה. "רפי הוא אנטיקולטורית חיה. אפרת לי אחת מהדעותיו. "אין בעיה שלא
ישתור אחת".

ערב אחד לקחנו אותו בפעם הראשונה להצגת תיאטרון. כמה התרשם מינאמו
אדריך וכמה נהנה! למחרת כתב בכיתה חיבור על המחזה. והוא אז בו אחת
עשרה. תלמיד כיתה ה'.

הילד גדל וזיה לשלם-המד. כבן למשפחה עם עבר חלוצי. ובאשנות המון
נרשם בסימנו את בית-הספר היסודי ל-כפר סילבר. ישי הקליטה הראשונים לח
בוגרים הביתה. שכן חסרו לו שם חום הבית והאם המצפת למצוא סיו. אבל
הוא עמד במבחן. ולאם לאם התאקלם.

אך פתאום. אחר עשר שנים בבניין הבית. בהגיע הגעת ליהנות ולרמות נחת
הרב עולמנו. פתאום חללה אשתו. ארסונה. וימים קשים של סילול בין הטרסה
וראש עלו בגורלנו. רפי כותב לאמר מכתבים רחוקי בגנעים וחובה. ומבקש ממני
להרבות לבקר את האם. "זה יסודך אותה". כתב באמנה שתביא ותחזור הביתה
אך סר-המחנה ניצח.

כך. דחוקא בישי ההתבגרות. שבהם זקק כל נער לאמה הלכה היא פאטנו
קשורים מאד וחי רפי ואמו. ולסותה נדונה השפעה רבה עליה. הוא נעשה יתמי
כמוס. הוגית את חליטתו. והתחיל להביע פתרה-דילבו בכתב. לילות המיסים
ישב וכתב דברייסירה ותפמונים. ושלחת אחותנו בקרא את שירו "קברי". שכתב
הוא רק בן שש-עשרה.

כעוררים אנו. סקורים בעמליותם בלא לראות את הסתרחש בתוך חוכם של
הקורבים כיוצר אלינו. אתה טרדה. בוגר ויוצר. נושא וקם. בדשה לך שהנצת למרות
הסכנה. חונת ניהות המהלכות והפנות סמך וחלואה. ורק אז מתגלה לך הנך
בנחלא שיסוד קומתו.

ידעתי שהירבה לכתוב. אך חייכתי ואמרתי להמי ביני לבני: "הלוואת
נעורים". נעלמו ממני כל סביבות והרגש המיסים של בני יחיד.

זמן קצר לפני מלחמת יום-כיפור ביקשתי ממנו שישע לארצות-הברית –
אולי ילמד. ולפחות יראה עולם חדש. הוא סירב במרצות. "סקוטי בארץ". אמו
חמלה.

הכתיבה מילאת את כל ישובו. רצוה. וחי מה. שהרגיש יפוטסו ונמס
בקשר-מכתבים עם סלמיים. בוויכוחים ובשיחות הייתי אומר לו: "רפי, הפוטנצ
צריך מרסקים חזקים או כשרון גדול. ואהה מסבךך אינך לחנך. אינך רוצה
להתבלבל. עניו אתה ככל דרכיך. ולכן מיטב שתלמד ספרות ושירה ותגיע למטרותך
במייסוד האקדמאי".

הגדול האכזר מנע זאת ממך. בנשלך במיסב האביבים.
הנעת למנוחתך הנצחית. מרפדים אנו את קברך בפרחים. שבקרים אותך
הכסופה. ולו יכלו – חיד הפרחים מספרים לך על החלל הריק שהשאיר
מאחוריך.

חלב סמאן לחינתם. בשכבי ובקוטי. בבית-החרושת וסול מקומר הנעדר ליו
שולח-המכיל. המיד דמותך הנצחית נבד עיני. אך לא יישמע עוד צווקן
העליו. ומכיכנו רק צער וכאב. עצבות ויכול.

רב"ט חיים שחם (שטיינברג)

1946-1973

חיים, בן הינדה וישעיהו, נולד ביום כ"ה באב תש"ו (22.8.1946) בפליקסרהוף שבגרמניה. לאחר הולדתו עלתה משפחתו ארצה והתגוררה בגבעת שמואל. כאן סיים שלוש שנות לימוד בבית-הספר היסודי ומשעקרה משפחתו מגבעת שמואל לרמת הטייסים, השלים את לימודיו היסודיים בבית-הספר על-שם צבי שפירא. הוא היה ילד מופנם, הרבה לבלות עם עצמו ורחק מילדים בני גילו. מעולם לא ישב בחוסר מעש, ותמיד עסק במשהו. כן הרבה לקרוא ולהרחיב את ידיעותיו בנושאים שונים. לא פעם תמחו חבריו לספסל הלימודים, כשהיה שואל שאלה או חוקר את המורה לפשר דברים, שלא התאימו למה שקרא בספר. אך הוא מעולם לא שאל כדי להתרברב או להפגין בקיאות, אלא מתוך תמימות ורצינות ומתוך שאיפה להבין ולדעת. הוא היה נער אינטלקטואלי ותמיד נחשב כתלמיד הטוב שבכיתה. מוריו זוכרים אותו כנער ער, סקרן וצמא-דעת. לאחר שסיים את לימודיו היסודיים עבר לבית-הספר התיכון ט' וסיים י"ב כיתות במגמה הביולוגית, מגמה שלא משכה אותו במיוחד, אבל העידה על גישתו ללימודים ועל שאיפתו לקנות דעת בתחומים רבים ככל האפשר. הוא אהב את משחק השח-מט ולמד את מהלכיו מתוך ספרים ומתוך משחקים רבים, ששיחק עם חברים. הוא היה בן אוהב ומסור להוריו ואח דואג ועוזר לאחותו הצעירה ממנו. תמיד היה אהוב על חבריו הרבים בזכות יושרו וענוותנותו ובזכות מזגו הטוב. מנעוריו היה חובב ספורט ואהב בעיקר לשחק בכדורגל ובטניס-שולחן. בילדותו סבל ממחלת הפרקים, שהגבילה אותו מבחינה גופנית. כשעמד על סף גיוסו לצבא, רצה לשרת ביחידה קרבית. משהגיעו התשובות הרפואיות והן שליליות, לא נח ולא שקט עד שעלה בידו לשנות את רוע הגזרה.

חיים גויס לצה"ל בסוף ינואר 1965 והתנדב לנח"ל המוצנח. לאחר הטירונות המפרכת עבר קורס מ"כים חי"ר ואחריו השלים קורס צניחה. בכל האימונים הקשים לא נשבר ולא התאונן. כשנשאל פעם "למה לך כל זה?" הרי בנקל תוכל להוריד את הפרופיל הרפואי שלך?" השיב: "אם כולם יעשו כך מי ילחם?" הוא היה חייל

טוב, מסור ונאמן לתפקידו. תמיד השתדל לבצע את המוטל עליו בצורה הטובה ביותר. גם במשך תקופת שירותו לא נטש את תחביביו ולא ויתר על אהבתו הגדולה לספרים, ובפלוגתו הילכה השמועה שחיים קורא בלילה לאורה של סיגריה.

במרס 1967 שוחרר חיים מהשירות הסדיר והוצב ליחידת מילואים. כשנרשם לאוניברסיטה בחר פעם נוספת במקצוע שהיה זר לו לחלוטין - כלכלה וסטטיסטיקה. בשנת 1969 נשא אישה והקים לו בית. בד בבד עם לימודיו יצא לעבודות שונות לפרנס את משפחתו. הוא לא בחל בשום עבודה וכל אשר עשה, עשה ברצון ובשלמות, ללא דופי. כשנולדה בתו לא היה גבול לשמחתו ולאושרו. הוא היה אב ובעל למופת וחיי המשפחה התנהלו באושר ובאהבה. לאחר שסיים את לימודיו באוניברסיטת תל-אביב התקבל לעבודה ברשות הנמלים. כשפרצה מלחמת יום-הכיפורים גויס חיים ונשלח לסיני עם יחידתו. לאחר שהשתתף בקרב ההבקעה ובחציית תעלת סואץ, הוצב עם יחידתו בדוור-סואר.

ביום כ"ב בתשרי תשל"ד (18.10.1973) בשעות אחר הצהרים נכנס כוח מצרי מוטס במסוקים לאזור דוור-סואר. חיים, שהופקד על המקלע, יצא מהבונקר כדי להשיב באש ואז נפגע ונפל. הוא הובא למנוחת-עולמים בחלקה הצבאית של בית-העלמין בקרית-שאול. השאיר אחריו אישה ובת, הורים ואחות. לאחר נופלו הועלה לדרגת רב-טוראי.

במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקד היחידה שלו: "חיים היה מוותיקי היחידה והשתתף בכל המשימות שהוטלו עליה, עד יום נפילתו. בזכות יושרו, כושרו, חביבותו ויחסו החברי היה אהוד על כל חיילי מחלקתו".

משפחתו הוציאה לאור חוברת לזכרו ובה מדברי בני המשפחה, חברים וידידים על דמותו.

חיים בן הינדה וישעיהו שחם (שטיינברג)

כ"ב בתשרי ה'תרצ"ד – 18.10.1973

בני חיים נולד בברפניה ב'22.8.22, שם שהינו ככל שארית המליטה. קראנו לו בשם חיים על שם אביו ד"ר ישעיהו ורעיונותו הנאצים.

בנובמבר 1947 עלינו ארצה. חיים היה אז ילד קטן. התנאים היו קשים. תחלה מלחמת היעדרות, אביו ישעיהו גויס לצבא כחיל סרבי, עשירי הכור, שבני הקטן לא ירדו מחסור. הייתי מביאה אותו וישיבות לננו הולכת לעבוד. מלחמת היעדרות נמשכה. בעלי חזר בריא ושלם. התארגנו והסתדרנו בצריכת הדל.

חיים התחיל ללכת לבית הספר. חברים ראו בו ילד כשרוני ואינטליגנטי.

בשנת 1954 עברנו לסיכון חדש, בו אנו גרים עד היום. חיים שלנו סיים את לימודיו בבית הספר העממי בהשתייכות. עיניו כל המאמצים שהיו יסודות את לימודיו בסיכון. גם כאן הצטיין וסיים את לימודיו בגימנסיה בציתים מצוינים. רחיקו סבנו מות וכבוד. התגורר בו תמיד. חיים היה אהוב על כל חבריו ומוריו.

ב'1961 גויס לצבא הסדיר, בו שירת כצנחן. ב'1961 סיים את שירותו בצבא והתחיל לחשוב: מה הלאה? אך סיר מרצה מלחמת ששת הימים, ובמאי גויס למלחמה.

היה בין מניי ירושלים וחזר בריא ושלם. ב'1968 התחיל ללמוד באוניברסיטה של תל-אביב מכללת וסאטיסטיקה. התקדם בגיל צעיר מאד. עבר כל מיני עבודות ולמד. בא לו לא כל יצא לו לא אחת לעשות את שירותו במילואים ואת החזיונות באוניברסיטה בעת'ובעונה אחת. סוקיסוף סיים את לימודיו באוניברסיטה בהצלחה רבה. גם עלה בידו באותה שנה לעבוד לזירה משלו ברמת'השרון.

חיים קיבל עבודה כמלגלן ברשות המסים. שם התחבב על כולם והצליח מאוד. היה מאושר. אך לאט'אט לא ארך אושרו יותר משנה אחת. ביוני'כיושר גויס לצו'הגים וב'18 באוקטובר בקרבות בצד המערבי של תעלת סואץ, נפל. השאיר אחריו אשה ובת בגיל 4. תורם אומללים האחת יחידה – חיילת.

סבלנו בך'יהוד. יפה, משכיל ומסור ללא'גבול. צערנו גדול מנשוא. לא ימים זכרו מקרבנו לעולם.

אמו הינדה

חיים שחם (שטיינברג)

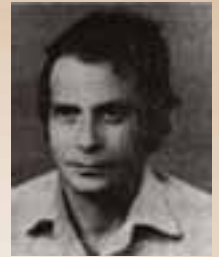
טוראי יעקב שפר
1916-1948

בן יורה ואליעזר, נולד ביום י"א בשבט תרע"ו (16.1.1916) בעיירה מזריץ', פולין ובה סיים בית-ספר יסודי. בהיותו בן 12 עבר עם הוריו לווארשה, בה שימש אביו כנציגם של בעלי-המלאכה בקהילה היהודית. בגלל מצבם הדחוק של הוריו לא יכול היה להמשיך בלימודיו והחל עובד כתפר ובערבים השתלם בשיעורי-הערב של האוניברסיטה העממית.

בפרוץ מלחמת-העולם השנייה השתתף בהגנת וארשה בשורות הצבא הפולני ונפל בשבי הגרמנים. אחרי הרפתקאות רבות הצליח להיחלץ מידיהם, הגיע בחזרה לפולין ומשם עבר עם זרם הפליטים לברית-המועצות. בשומעו כי צבא אנדרס עומד להישלח למזרח-התיכון הצטרף לצבא זה. הדבר עלה לו בעמל רב, הואיל ולא קיבלו ברצון יהודים לצבא פולני זה. בשנת 1942 הגיע לארץ, "ערק" מהצבא הפולני, כפי שעשו יהודים רבים, והיה במשך חצי שנה חבר במשק גבעת השלושה. משם עבר לרמת גן, השתקע בה והקים לו בית בישראל.

למחרת הכרזת המדינה נקרא לדגל, וכשנפרד מאישתו אמר: "הפעם תהיה זו מלחמה לחיים ולמוות. נלחמתי בחזיתות רבות ועתה אילחם בחזיתנו אנו..." בט' באייר תש"ח (18.5.1948), ארבעה ימים לאחר שגויס, נהרג בהפצצת התחנה המרכזית בתל-אביב על-ידי מטוסים מצריים. הובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בנחלת יצחק. השאיר אחריו אישה, רחל, ובת.

טוראי יואב-ישראל פינדלינג
1936-1974

יואב, בן שרה ואלכסנדר ז"ל, נולד ביום י"ט באב תרצ"ו (7.8.1936) בחיפה. כשהיה כבן שנתיים ימים, החליטו הורים לנסוע לפולין, כדי לבקר אצל בני משפחתם, ולקחו את יואב אתם. זמן קצר לאחר הגיעם לפולין פרצה מלחמת העולם השנייה. עד שנת 1941 עשתה המשפחה בעיר סטרי, שהייתה כבושה בידי הרוסים. לאחר שנכבשה העיר בידי הגרמנים, וסכנת כיליון ריחפה על היהודים שבה, נאלצו בני המשפחה להתחפש לנוצרים. אך גם כך לא היו בטוחים וחיו בצל הפחד מפני מלשינים, שיסגירו אותם. יום אחד יצא האב מהבית ולא חזר, ואז החליטה האם להימלט לורשה. גם בורשה היו נתונים בסכנה תמידית, ולבסוף יצאו האם ובנה הפעוט למסע מעיר לעיר. אורח חיים זה השפיע על נפשו של הילד הקטן, חישל את אופיו, אך גם טבע בו אותות עמוקים. בשלהי 1946 עזבו האם ובנה את אדמת פולין ובינואר 1947 הגיעו ארצה, ויואב אז בן 10 שנים. בתחילה התיישבו ברמת השרון, מקום שם התגוררו סבו וסבתו. יואב נכנס ללמוד בבית-הספר היסודי ע"ש אוסישקין ברמת השרון, כשרמת ידיעותיו נמוכה בהרבה מזו של חבריו. אך בזכות חריצותו, תפיסתו המהירה ושקדנותו, נעשה אחד התלמידים המצטיינים בכיתתו. הוא השלים שש שנות לימוד בארבע שנים בלבד. אבל לא רק ללימודים הקדיש זמנו. הוא גם היה כתב העיתון "הארץ שלנו" ובסתר כתב שירים, ששניים מהם ראו אור בעיתונים. בבית-הספר התמנה לשמש כפה לכיתה כולה, לאחר שנתגלה כנער בעל חוש צדק, שנלחם למען המקופחים. מוריו כינוהו בשם "מצפון הכיתה", כי תמיד נחלץ לעזרת החלשים. לאחר שסיים את לימודיו בבית-הספר היסודי, עבר לבית-הספר התיכון "תיכון חדש" בתל-אביב ושם סיים את לימודיו. יואב גויס לצה"ל בשלהי אוגוסט 1955 והוצב לחטיבת "גבעתי". לאחר שסיים את הטירונות נשלח לקורס מש"קי חינוך ונתמנה כתב צבאי. במלחמת סיני שימש ככתב צבאי ובסיומה הוענק לו "אות סיני". בשנת 1957, עוד כשהיה חייל, נשא אישה והתחיל ללמוד באוניברסיטה של ירושלים סוציולוגיה ומדעי-המדינה. לאחר שלוש שנות לימוד הוענק לו תואר B.A., ועבודתו הסמינריונית לתואר זה זכתה בפרס.

אחר-כך החליט ללמוד פסיכולוגיה קלינית. באותה תקופה לא היה בארץ מסלול לימודים כזה והוא החליט לצאת לארצות הברית וללמוד שם. תקופת חיים קשה עברה עליו שם והוא נאלץ ללמוד ולעבוד, כדי לפרנס את עצמו ואת אשתו. ללא קשרים וללא עזרה עבד ולמד וגם הצליח. בשנת 1965 עבר תקופת השתלמות (סטג') בבית-החולים "מטרופוליטן" בניו-יורק ובאותה שנה גם נולדה בתו הראשונה. בשנת 1970 הוסמך כדוקטור לפסיכולוגיה קלינית ואז נולדה בתו השנייה. הצעות קוסמות הוצעו לו בחו"ל אך הוא לא נענה להן ומיהר לחזור ארצה. לאחר שחזר ארצה התקבל לעבודה במחלקה לבריאות הנפש בבית-החולים "קפלן" ושם נתגלה במלוא שיעור קומתו. הוא עבד ללא ליאות, ולא חסך זמן ומאמצים למען החולים. לכל חולה וחולה הקדיש יואב את מיטב זמנו ואת הטיפול הטוב ביותר שיכול לתת לו. הוא גם הרבה לכתוב בתחום מקצועו, בעיקר באנגלית. מאמרו היחיד בעברית בנושא הפסיכולוגיה ופסיכיאטריה והנחלת הלשון, התפרסם בחוברת "מן הסדנא". כשפרצה מלחמת יום הכיפורים התגייס מייד, בלי לחכות לצו הקריאה. כחודשיים שימש בתפקידים שונים בחזית סיני ואף הגיע למערב התעלה. בסוף שנת 1973 שוחרר וחזר לביתו עייף וסחוט. הוא חזר לעבודתו בבית החולים, אך לאחר חמישה שבועות שוב גויס על-ידי הצבא ונשלח ל"בית ניסן" בנתניה, כדי לטפל בחיילים שנפגעו נפשית במלחמה. יחד עם פסיכיאטרים ופסיכולוגים אחרים התמסר לעבודה, שראה בה עבודת קודש. עמיתיו הרופאים סיפרו, כי באותם ימים שימש יואב מקור עידוד וסיוע לרבים מאוד. ביום ב' באדר תשל"ד (24.2.1974) נפטר יואב מהתקף-לב בעת שרותו. הוא הובא למנוחת-עולמים בחלקה הצבאית בבית-העלמין בקרית-שאול. השאיר אחריו אישה, שתי בנות ואם. לאחר מותו הוענקה לו דרגת ממ"ק. במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקדו: "בתקופה שפעל ביחידתנו התגלה יואב כפסיכולוג רגיש ומחונן, שלא רק יודע איך לעזור לזולת בכאבו ובמצוקתו, אלא משתתף עמו בכל הוויות רוחו ונפשו ומתמסר ללא גבול. יואב היה עמית נעים, חביב ומקובל על כל הצוות, הן בזכות ידיעותיו העמוקות והן בזכות גישתו לחבריו, למקצוע ולשירות". לאחר מותו התקבלו בבית משפחתו מכתבים רבים מחולים שטיפל בהם וכולם היללו אותו והכירו לו תודה על פועלו למענם.

אהרן ב"ר ירחמיאל צוקרמן

כ"ו בכסלו תש"ח — 9.12.1947

נולד ליהודים אדוקים, חסידים, ומתורגמנים קיבל בירושה את התלהבות
שניתנה בתלמודו על ידי אביו.

בילדותו למד ב"חדר" האב

כך התחיל ללמוד מלאכת התפירת

ובנייתו לבעלי-מלאכה לא עבר

כרוב הפועלים במחנות ל"ביתר".

אלא אירגן את הנוער העובד והר

ליו אותו ל"פרייטיש". בה מצא

את מקומו הנכון והסתאים

לירוחו הפתח והפועלים. לאחר שבי

גר, עבר מהנוער למפלגה והיה שם

לאחד הפועלים, הכניס רוח-חיים

בכל מקום שבה ובכל פעולה שהיה

תחתיה, בביתו לאורך מצא כר

נרחב לעבודתו. היה חבר ב"הגנה",

במשטרה המיוחדת ובמחנות חברים

שונות. אירגן את בני-נוער המהיר

ששאים והקים את "התאחדות פולי

פרייטיש". גם באיגוד הזה היה

חבר ב"חיה".

ביום 9.8.47 נסף בלא שם על-ידי מרצחים ופושעים ערבים באחד ממחנות

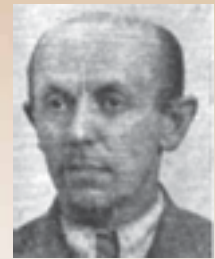
אהרן צוקרמן

ביום 9.8.47 נסף בלא שם על-ידי מרצחים ופושעים ערבים באחד ממחנות
הערבים, על הגבול בינה ובין תל-אביב.
בן 46 היה בגילו.

מ. ר. סלודקין

טוראי אהרן (אהרל'ה) צוקרמן

1902-1947

בן נחמה וירחמיאל, נולד ביום כ"א

בתמוז תרס"ב (26.7.1902) בעיירה

מזריץ', פולין, למשפחת חסידים

אדוקים. בילדותו למד ב"חדר".

התמחה במלאכת התפירות,

ושלא כרוב הפועלים היהודים בעיירתו לא נסחף

עם הזרם של ה"בונד" אלא אירגן את הנוער הציוני

העובד והיה מנאמני התנועה הציונית-סוציאליסטית

"פרייטיש", בה היה פעיל ובה באה רוחו הסוערת על

סיפוקה. הוא היה ממייסדי הספרייה על שם י.ח. ברנר

במקום. מ"פרייטיש" עבר למפלגת "פועלי-ציון". בשנת

1933 עלה לארץ והשתקע בתל-אביב. אם כי נתקל,

כאחרים, בקשיי התעורות, הגביר את פעולתו הציבורית,

החל לארגן את עולי עירו, אסף תרומות ועזר לנצרכים.

עד שהתבסס שוב במקצועו, עבד זמנית בבית-חרושת

לעורות וגם בסלילת כבישים. היה חבר ה"הגנה" מיום

עלייתו והתנדב ל"משטרה המיוחדת".

אהרן נפל ליד פתח ביתו, בשכונת-ספר בגבול יפו-

תל-אביב ביום כ"ו בכסלו תש"ח (9.12.1947). על הבית

ניתך מטר יריות והוא ניסה להציל את הרכוש, ותוך כדי

כך השיגוהו כדורי המרצחים והפילוהו. נקבר בבית-

הקברות בנחלת יצחק. השאיר אחריו אישה, זרבה,

ובת, יונה.

ביום כ"ה באלול תשי"ד (23.9.1954) הועבר למנוחת

עולמים בבית הקברות הצבאי שבמקום.

בנימין לובודה

בספר מזריץ' משנת 1978, נרשם שבנימין לובודה נפל בתאריך 5.6.67.

באתר משרד הביטחון ובאתר נפגעי פעולות האיבה לא מופיע השם הזה כחלל.

כמו כן לא נמצא כל מידע אודותיו.

במידה ולמישהו יש מידע אחר, נודה לעידכון.

Yizkor Book Project – Cooperation with Jewishgen / Yaacov Slizak

As most of you know, two “Yizkor” Books have been printed in the past to honor the memory of our ancestral town and the memory of its habitants.

The first one (די יידן-שטאט מעזריטש) was printed in Buenos Aires, Argentina in 1952.

The second one (ספר מעזריטש) was issued by the Mezricher Association in Israel and printed in 1978.

While the Israeli edition contains many articles in Hebrew, the vast majority of the articles and memories were written in Yiddish. As our elders are leaving us, it is becoming more difficult for 2nd, 3rd and 4th generation of Mezrichers to get access to this material because of the language barrier. Even more difficult is for non-Hebrew speakers, which cannot enjoy this exceptional treasure.

To address this problem, Jewishgen is sponsoring an amazing project called “The Yizkor Book Project” whose objective is to facilitate access to Yizkor Books in English and the information contained in them to a worldwide audience via the Internet.

For those not familiar with it, Jewishgen (www.jewishgen.org) is one of the leading worldwide organizations for Jewish Genealogy and Heritage. JewishGen is a non-profit organization affiliated with the Museum of Jewish Heritage, with basis in New York. Primarily driven by volunteers, it holds an ever growing collection of databases, resources and search tools. Currently, JewishGen hosts more than 20 million records, and has more than 400,000 registered users. JewishGen provides its resources online as a public service.

We are proud to announce that our Association has agreed to contribute significant funding to Jewishgen's

Mezrich Yizkor Book project, to translate it to the English language. The translation is being coordinated by Mrs. Jamie Kotlier (USA), who is working along a team of professional translators to deliver a first-class online book. The work has already begun, and some of the chapters can be accessed now at the Jewishgen website:

http://www.jewishgen.org/Yizkor/Miedzyrzec_Podlaski/Miedzyrzec_Podlaski.html.

We would like to thank to all of our members and friends for making this possible. Your collaboration and annual fee are supporting this work.

Virtual Mezrich / Yaacov Slizak

One of the key challenges for our Association is to adapt ourselves to the XXI century and reach out to the younger generations of the Mezricher Family. This is not a simple task. Our youth speaks a different language, thinks on different ways than their parents and uses different codes to communicate.

During the last year we have started to work behind the screens to make significant changes to the way we operate and communicate. Some of these:

We have updated our database of members and friends, adding email addresses. Moving on, this will be our preferred way to communicate our activities and news. Our email distribution list in Israel comprehends 365 families.

We are working in refreshing our website, which will be launched towards the end of the year. It will include

lots of new material, including albums of family photos, digital scans of all the "Mezricher Tribune" since 1970, links to information about our town (and neighboring ones like Lukow, Biala Podlaska, etc.) and much more/

We have reached out to our fellow Mezrichers abroad. Thanks to the work of Yaacov Slizak, we have access to a list of more than 1000 names of researchers of Miedzyrzec, Lukow, Biala Podlaska, Siedlce, Lomazy, Losice and Radzyn Podlaski. Yaacov's Facebook group (Jews from Lukow, Miedzyrzec Podlaski, Siedlce, Biala and Radzyn) is serving today at the meeting place for more than 450 people from all over the world.

There are many internet resources you should be aware of. Genealogy sites, memorials, documentation, etc. Here is my first version of a "Virtual Mezritsch".

Site	Description	Link
Holocaust Education & Archive Research Team	Miedzyrzec Podlaski Ghetto Page	http://www.holocaustresearchproject.org/ghettos/miedzyrzec.html
Association of Immigrants of Miedzyrzec Podlaski Area in Israel	Website of the Association of Mezrich Residents in Israel	http://www.mezritsch.org.il
Historius Miedzyrzeca	Polish Judaica Page	http://www.historiusmiedzyrzeca.pl/tajemnice_miedzyrzeca_9/znaleziska/judaica
New York Mezritcher Shul	Congregation Edath Lei-Israel in the Lower East Side in New York, Some of the pictures include Yahrzeit Memorial Plaques	https://plus.google.com/photos/109009527338097520639/albums/5173217942381597985
Virtual Shtetl	Miedzyrzec Podlaski	http://www.sztetl.org.pl/en/city/miedzyrzec-podlaski/
Eksploratorzy • Zobacz wątek - Miedzyrzec Podlaski	new photos from of the Jewish Cemetery in Miedzyrzec Podlaski	http://eksploratorzy.com.pl/viewtopic.php?f=141&t=11863
Bagnowka	Comprehensive collection of images of Polish Heritage	http://www.bagnowka.com/search.php?surname=&town=Miedzyrzec&g=0
Jewishgen	Miedzyrzec Podlaski Main Page	http://data.jewishgen.org/wconnect/wc.dll?jg~jgsys~community~-516296
Jews from Lukow, Miedzyrzec Podlaski, Siedlce, Biala and Radzyn	Facebook forum	https://www.facebook.com/groups/JLMSBR/

פרסומים שיצאו לאור במזריץ' לפני מלחמת העולם השנייה / יעקב סליזק

The Association of Former Mezrich Residents in Israel has entered into an agreement with the National Library of Israel to digitalize several newspapers from the 1920's and 1930's located in the Library Archive. This is a fantastic source of information, describing life at our ancestral towns before the war.

We have already received the first material, and the rest of the collection will be scanned during the coming months. All of it is written in Yiddish. This treasure will be made available to all of our friends.

This work is supported by your annual contribution and by the work of the Association volunteers, especially Yaacov Slizak and Tova Reshtik, both responsible for the electronic archiving efforts.

As a teaser, we are including in this publication the first page of the "Mezricher Arbeter Informator".

(© National Library of Israel, Not for Commercial Use).

Stay tuned for more material during the coming months.

עמותת יוצאי מזריץ' דפודלסיה בישראל הגיעה להסכם עם הספרייה הלאומית של ישראל לעניין סריקה של מספר עיתונים וכתבים שיצאו לאור בעיירה בתקופה שבין 1920 ל-1930 (רשימה מובאת בהמשך), אשר עותקים שלהם נשמרו בארכיב הספרייה. כתבים אלה הינם מקור מופלא למידע רב המתאר את החיים בעיירה לפני מלחמת העולם השנייה.

בידינו נמצא כבר חלק מן החומר, והשאר ייסרק בחודשים הקרובים. כל הכתבים הינם ביידיש. כאשר יהיו זמינים, נדאג להביא אותם לידיעת כל החברים.

פרויקט זה מתאפשר בזכות דמי החבר השנתיים ובזכות עבודת חברי הוועד יעקב סליזק וטובה רשטיק-דודזון, המרכזים את נושא התיעוד והארכוב האלקטרוני.

אנו מביאים כאן "טעימה" מן החומר: פרסום הדף הראשון מ "מעזריטשער ארבעטער איפארמאטאר" (©), הספרייה הלאומית של ישראל, לא לשימוש מסחרי). מופיע בשער האחורי של החוברת.

נביא לידיעתכם פרסומים נוספים בחודשים הקרובים

תרגום ועריכה: טובה רשטיק-דודזון

1	מעזריטשער קליינהענדלער		
2	דאס לוקאווער ווארט	1927-1928	הושלם
3	די לוקאווער נייעס		
4	מעזריטשער טריבונע	1928-1932	
5	מעזריטשער ארבעטער אינפארמאטאר	1928	הושלם
6	מעזריטשער ארבעטער-שטימע	1930	
7	מעזריטשער וואכנבלאט	1927-1932	
8	ארבעטער שטימע.	1932	

Rabbi Baruch Meir Rozenblum

O v e r v i e w
We have only a few personal glimpses of Jewish life in the Brest region during the 19th and early 20th century. This diary of **Rabbi Baruch Meir Rozenblum** is one of these, covering the period 1876 - 1935.

Rabbi Baruch Meir Rozenblum recorded his entire life in his accounts-diary:

... all that happened to me is written in the book, a month after month [record], together with my commercial matters.

This material contains excerpts of his diary concerning life in Brest and in the region. The diary gives us a glimpse into events such as the pogroms of 1881-1882 and local events such as the fires in Brisk. It also describes in detail the last day of Rabbi Shalom Menashe of Brisk, Baruch Meir's father.

On the first of Adar [17th of February 1904], I was informed that my father was sick. I traveled to Brisk to see him and found him very weak. Only when it was time for prayer he gained strength. The same happened when on the eve of Sabbath, Torah portion Truma [contribution], his strength was revived and he honored the Sabbath -- the prayer of Sabbath, three

meals of Sabbath, 'double bread' in each meal, praying in public, reading the Torah and prayers while standing.

From then on his illness became worse until the bitter Monday when he passed away. Even that morning he prayed with ecstasy the prayer of shakhrit [morning prayer] and prayed shmone-esre standing up, with his praying shawl and tefillin, like on any other day. Afterwards he spoke words of wisdom and scholarship and preached some Torah teachings and ethics. When midday was over, he desired to pray Minkha [afternoon prayer] and to put on his tefillin of our Rabbi Tam. These tefillin are put by specially holy and pure people]

At three o'clock when he was about to put on his tefillin and was sitting on the bed he fell back feebly. Everybody thought he was dying and they started reciting the verses that are customary to be recited with lit candles. He woke up once more to the voices of weeping and put on the tefillin, prayed Minkha facing the wall -- as the custom is, and then knelt and turned again to the people and did not stop talking. I could not hear what he said. Others, who stood facing him said he was reciting barkhu nafshi [bless my soul] up to vela'avodato ad erev [and to worship him until evening], and his soul left his body in holiness and purity, Monday the 6th of Adar 5664 [22nd of February 1904].

Diary Entry describing the final day of Rabbi Shalom Menashe

C r e d i t s
The Diary was contributed by Dina Jaeger, who also was generous with her guidance and added commentary. Translations and scholarship: Hannah Kadmon

<http://www.brest-belarus.org/bc/RozenblumDiary/overview.i.html>

אין פאר מאטאר

2. וועכנטלעכע צייטונג
געזיידמעט די היגע ארבעטער באוועגונג.

„Miesięcznik Archaik Informator,”
Młodzieżowa kółka ul. Staromiejska 24

ה'תרע"ב
ה'תרע"ג

הוא ר' רבינו יצחק יצחק בן יצחק
הוא ר' רבינו יצחק יצחק בן יצחק

1950-1951

1028

Migdyrno, Piatek 27 stycznia

עפוטלעכע ארבעט!

1. The first part of the document is a letter from the President of the United States to the Congress, dated January 1, 1861. It is a formal communication, and it is written in a very formal and dignified style. The President expresses his regret that he cannot deliver the message in person, and he explains the reasons for this. He then proceeds to discuss the state of the Union, and he mentions the recent election of Abraham Lincoln as President. He also mentions the secession of the Southern States, and he expresses his hope that the Union will be preserved.

[illegible][illegible][illegible]

אלהותו אין באקומען, און אויפער האט ער
 נאך נישט דאס אייגענצייטיג איהען און אים
 וועט ער אנצייגן זיכערע סינים וי נאך מיל יא
 דעריבער אין איהעם אפערטע מענטש
 וועט ער זעהן אין אים באקומענע וועט
 אין אים און אים אפערטע זיין וועט ער
 וי אפערטע און אפערטע זיין וועט ער
 אפערטע זיין וועט ער אפערטע זיין
 אפערטע זיין וועט ער אפערטע זיין
 אפערטע זיין וועט ער אפערטע זיין
 אפערטע זיין וועט ער אפערטע זיין

[illegible]

2. מוסדות המעורבים ובהם רבנות
3. מוסדות דת המעורבים בהם רבנות
4. מוסדות דת המעורבים בהם רבנות
5. מוסדות דת המעורבים בהם רבנות

[illegible][illegible]

מצבד עלע און מיר

(צו ויין 10-טן יאָרצייט)

די תען זיין א גרעסערע זאך א ליטעראטור פארשער
זינדט טיפערענצליך געווען געווען איבערגעזעצט
די זיין וואו די שרייבערעס קענען און זייער
העקן זיך געטראכט נאך ווי א שרייבערעס זינדט
פאר זייערע טעאטיש-היסטאריאטישע זאכען.
בעזונדער האט זינדט געווען געווען געווען
זיין איבערגעזעצט. די דאס געזאגט וויין. די דאס געזאגט

[illegible]

ר' רעדאקציע
מעור. ארבעטער אינמאָנאָטאָר
נעמט 18

אנאנסן,
גראטולאציעס,
ואון בעהראלאגן
צו צוגעגליכע פֿרײַן.

4 די ריסטע פון בונד צום סיים איז נ' 4